

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Syntagmata Theologica Sive Principalis Theologiæ Tractatus

Lourenço, Agostinho

Leodii, 1694

Disputatio Prima. De existentia, & cognoscibilitate hujus Mysterii.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-80131](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-80131)

integrò. P. Granad. tom. 3. P. Alarcon. 1. p. tract. 5. per totum. P. Arriaga 1. p. d. d. 41. P. Amicus 1. p. d. d. 18. P. Martinon. d. d. 23. P. Compton. tom. 1. d. d. 48. P. Rhodex tom. 1. d. d. 6. P. Præposit. 1. p. d. q. 27. & alii apud citatos.

Totum hunc de hoc Sacrosancto Myfterio Tractatum in novem Disputationes dividemus: Quarum *prima* aget de existentia, & cognoscibilitate hujus Myfterii. *Secunda* de Processionibus Divinis. *Tertia* de illarum principio, & termino. *Quarta* de Relationibus Divinis. *Quinta* de Personis divinis quoad rationem Personæ in communi. *Sexta* de prima Persona, qui est Pater. *Septima* de secunda Persona, qui est Filius. *Octava* de tertia Persona, qui est Spiritus Sanctus. *Nona* de omnibus his Personis comparatis inter se, quibus omnibus totum hunc, qualem sumimus, laborem sistimus, & in majorem earum gloriam cadere volumus. Sit igitur.

DISPUTATIO I.

De existentia, & Cognoscibilitate hujus Myfterii.

SECTIO I.

Exponitur Fides Catholica, & errores contrarii refutantur.

UAMVIS ex dicendis in progressu hujus Tractatus plenius constabit, quod circa Trinitatis Myfterium fides docet, indeque multi errores venient confutandi, quia tamen doctrine ordo postulat, aut supponi, aut probari subjectum, de quo agendum est, aliqua de fide circa hoc Trinitatis Sacrosanctæ Myfterium præmittere necessum erit, præcipuosque de illo errores breviter apponere, relictis aliis, omnium enim longior Tractatus ad Controvertistas spectat, ad Catholicos enim scholasticè scribimus Scholastici. Hoc posito.

Difficultas 1. Quid hoc nomen *Trinitas* significet? Ita sumus ab hujus myfterii cognoscibilitate femoti, ut non solum de re ipsa, sed etiam de vocibus, quibus in illius explicatione utimur, sit controversia, quam inter Controvertistas primus apprimè, ut asolet, exponit P. Bellarm. tom. 1. lib. 2. de Christo cap. 5. dicens, vocem *Trinitas*, (quæ licet in Scripturis non exprimitur, ab illis tamen deducitur, ut patet ex 1. Joan. 5. *Tres sunt, qui testimonium dant in cælo Pater, Verbum, & Spiritus Sanctus*,) non significare trium Unitatem, ut putavit Valentinus gentilis, & nominis etymologia, atque communis loquendi usus inter fideles indicare videtur, sed simpliciter ternarium personarum.

Probatur primò, tum ex voce græca *Trias*: tum ex Symbolo D. Athan. *Trinitatem in Unitate veneremur*: absurdè autem diceremus: *Trium unitatem in unitate veneremur*; ergo *Trinitas* non significat Trium Unitatem. Secundò, quia si vox *Trinitas* significaret expressè unitatem, reprehendi deberent Patres, qui unitatem opponunt Trinitati, ac dicunt in Essentia unitatem, in Personis Trinitatem

tem considerari: similiter in Trinitate numerum cerni, in Essentia quid numeratum sit non inveniri, quorum unus est D. Fulgent. de Fide ad Petrum, cap. 1. *Trinitas*, inquit, ad Personas refertur, Unitas ad Naturam. Concil. Toletan. 11. cap. 1. In relationibus Personarum numerus cernitur, in Divinitatis verò substantia quid enumeratum sit non comprehenditur: quorum neutrum dicerent, si Trinitas, sicut ternarium Personarum significat, simul etiam Unitatem Essentiæ significaret; ergo &c.

Difficultas 2. Quid circa hoc Myfterium fides teneat? Hujuscè myfterii summam definitivè tradit Concil. Later. sub Innocent. III. cap. *Firmiter de sum. Trinit. ibi: Unus solus, & verus Deus Pater, Filius, & Spiritus Sanctus: tres quidem Personæ, sed una essentia, substantia, seu Natura, simplex omnino non multiplicata.* Concil. Nicæn. Concil. Rom. Concil. Ephesin. Concil. Constantinopol. & alia tum generalia, tum Provincialia Concilia, ex quibus omnibus, & ex Apostolorum Symbolo juxta summam Ecclesiæ traditionem nobis dato habemus de fide quæ subsequuntur.

Primò de fide est, unum tantum esse Deum: Constat ex illo Deuter. 6. 4. *Dominus Deus noster Dominus unus est.* Et 1. Cor. 8. 4. *Nullus est Deus, nisi unus.* Et infra. *Nobis tamen Unus Deus*: idque lumine naturali est evidens, ut alibi ostendimus in Met. tract. 1. d. 3. à n. 113. Secundò de fide est, in Deo esse tres Personas, nempe Patrem, Filium, & Spiritum Sanctum: constat ex illo 1. Joan. 5. ibi: *Tres sunt, qui testimonium dant in cælo Pater, Verbum, & Spiritus Sanctus, & hi tres unum sunt.* Ex illo Matth. 28. 19. *Baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti.* Hanc eandem veritatem colligunt Sancti Patres, & Scholastici ex illo Gen. 1. 26. *Faciamus hominem ad imaginem, & similitudinem nostram*: ubi aperte supponitur pluralitas Personarum. Ex illo Gen. 18. ubi D. August. lib. 2. de Trinit. cap. 11. docet in illis tribus viris, qui Abrahamo apparuerunt representari Trinitatem in Uno Deo: *Cum tres viri, inquit, visi sunt, nec quisquam in eis, vel formæ, vel ætatis, vel potestatis major cæteris dictus est, cur non hic accipiamus visibiliter insinuatam per creaturam visibilem Trinitatis æqualitatem, atque in tribus Personis unam, eandemque substantiam?* Et ex illo Isai. 6. ubi Seraphim clamabant *Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus*, ad innuendam Trinitatem Personarum in Uno Deo, ut communis Patrum, & Ecclesiæ sensus declarat.

Quamvis autem in veteri Testamento non sit adeò expressa Trinitatis expressio, ut convincat obsecratos Judæos; ante eorum tamen obduratio-

nem, & incredulitatem ita ex locis citatis, & pluribus aliis colligebant illustiores, & peritiores Rabbinii, quorum expressa testimonia refert P. Vass. hic l. p. 108. cap. 2. & 3. ex Galatino qui illa se legisse testatur in vetustissimis eorum codicibus; & hoc idem probat ex ipso nomine Dei ineffabili *Iehovau*, quo passim Scriptura utitur, & explicatur per hoc nomen duodecim litterarum *Semhammephoras*, quod Latinâ linguâ significat *Pater, Filius, Spiritus Sanctus*; & per aliud quadraginta duarum litterarum, quod nostrâ linguâ sonat: *Pater Deus, Filius Deus, Spiritus Sanctus Deus, Trinitas in unitate, & Unitas in Trinitate*; & hanc fuisse sententiam Rabbeni Hacados, id est, Magistri nostri sancti, dicit ex Galatin. lib. 2. cap. 10. P. Vass. cit. n. 18.

7. Tertiò de fide est, has Personas esse inter se realiter distinctas. Patet 1. ex locis citatis, in quibus absoluta distributio Personarum innuit verum, & realem numerum; nam si non essent realiter distinctæ, non possent absolutâ appellatione dici, *Tres sunt, qui testimonium dant, &c.* Secundò ex illo Christi Domini Joan. 14. *Ego rogo Patrem, & alium Paracletum dabit vobis Spiritum veritatis.* quem locum contra Gregales Sabellii sic urget D. Athan. orat. *Cum de se, ait, Filius loquitur, Ego, inquit; cum de Patre, ille, dicit; cum de Spiritu Sancto, alium, subiungit. Cur non igitur manifeste deificationis, & apostasie crimen sit negare tria, & illum, qui ista locutus est, unum solum esse dicere?* Tertiò, quia multis in locis utriusque Testamenti dicitur, Patrem mittere Filium; Filium mittere Spiritum Sanctum; Item Filium procedere à Patre; Spiritum Sanctum procedere à Patre, & à Filio; nemo autem dicitur mittere se ipsum, aut à se ipso procedere.

8. Quartò de fide est, Patrem esse Deum, Filium esse Deum, & Spiritum Sanctum esse Deum. De Patre constat ex illo Joan. 3. 16. *Sic Deus dilexit mundum, ut filium suum unigenitum daret.* Et 1. Petr. 1. *Præscientiam Dei Patris.* & sæpe alibi. De Filio, qui & Verbum, quia per veram intelligentiam gignitur, & JESUS, & Christus dicitur propter assumptam humanitatem, patet Joan. 1. *Et Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum.* Et 1. Joan. 5. *Scimus quoniam Filius Dei venit, & dedit nobis sensum, ut cognoscamus Deum verum, & simus in vero Filio ejus, hic est verus Deus.* De Spiritu Sancto constat Act. 5. ubi D. Petrus ad Ananiam: *Cur, inquit, tentavit Satanas cor tuum mentiri te Spiritui Sancto? Non es mentitus hominibus, sed Deo.*

9. Quintò de fide est, Patrem, Filium, & Spiritum Sanctum esse idem in Natura, sive in Essentia individua Deitatis. Patet ex illo 1. Joan. 5. *Hæ tres unum sunt.* Et Joan. 10. 30. *Ego & Pater unum sumus: eademque ratio est de Spiritu Sancto.* Confirmatur ex locis supra adductis pro unitate Dei.

10. Sextò de fide est, Patrem à nullo procedere, Filium procedere à Patre, & Spiritum Sanctum procedere à Patre, & à Filio. De Patre est evidens; siquidem est prima Persona, sicque non potest ab alia procedere; alioqui jam non esset prima. De Filio præter loca, in quibus agitur de ejus generatione, Joan. 8. 42. *Ego enim, inquit Christus, ex Deo processi.* Et de Spiritu Sancto Joan. 15. 26. *Paracletus, qui à Patre procedit.* Et quod procedat à Filio idem Christus Joan. 16. 14. *Ille, inquit, de meo accipiet.*

11. Hæc sunt generalia principia fidei circa hoc Trinitatis mysterium, quibus alia plura sunt annexa, quæ simul cum his continentur in Symbolo *Tom. 1.*

D. Athan. & passim in Conciliis, Sanctis Patribus, totaque Ecclesiâ sunt explicata, & nos per totum hunc Tractatum sumus explicaturi, idèque hæc simplici tantum autoritate Scripturæ probata supponimus, ut illis suppositis, quæ in hoc Tractatu, aut ut certa, aut ut theologicè controversa discutienda sunt plenius innotescant: nunc qualesnam fuerint in hac materia errores jam videamus: Sit igitur:

12. Difficultas 3. Qualiter circa hoc mysterium erraverint hæretici? Diabolus, ut caput omnium mysteriorum nostræ fidei peteret, plures circa Trinitatis mysterium errores suscitavit, ut verâ notitiâ præcipui objecti nostræ fidei deletâ, ipsa vera fides, sine qua impossibile est Deo placere, paulatim extingueretur. Non agemus hic de errore Atheistarum nullum Deum agnoscentium, juxta illud Psal. 13. 1. *Dixit insipiens in corde suo, non est Deus:* contra quos eruditè agit P. Possévin. libello illo suo aureo de *Atheismis hæreticor.* neque de errore eorum, qui inanem Deorum pluralitatem fingunt: tum quia lumine naturali evidens est, Deum esse contra Atheistas, & hunc non posse non esse unum, ut jam alibi demonstravimus in *Met. tract. 1. d. 3. a n. 55.* tum etiam quia hic agimus de erroribus, qui immediatè opponuntur mysterio Trinitatis: igitur

13. Primus error est Judæorum, qui contendunt in Deo unicam esse Personam æquæ, ac unicam Essentiam. Hic Judæorum error confutatur à Sanctis Patribus, & Theologis: Primò ex omnibus illis locis veteris Testamenti, quæ intelligi non possunt absolute pluralitate Personarum in Deo, quorum aliqua adduximus supra n. 5. et 6. & plura videri possunt apud P. Ruiz, P. Martimon d. 23. & P. Vass. d. 108. cap. 2. additâ ibi Rabbiorum intelligentiâ. Secundò ex locis, in quibus promittitur Messias ut verus Filius Dei juxta eorum intelligentiam; Filius autem est alius à Patre. Tertiò ex illis, quibus ostenditur Christum Dominum esse illum Messiam à Deo promissum, & in eo convenire omnia, quæ à Deo illo per Prophetas fuerant prædicta, ut ostendi solet in materia de Incarnatione, ubi P. Soar. d. 1. & 2. cum enim ejus miracula eò contenderent, ut testificarentur, se esse à Patre missum, se Patrem habere Deum, & se esse Deum, omniaque, quæ in novo Testamento continentur, evidens sit, ejus doctrinâ de Trinitate in novo Testamento expressam habere omnimodâ veritatem, & credibilitatem. Hic locum habet argumenta nostræ fidei, quibus tamen supersedeo, quia ad Contravertistas spectant, & quia in materia de fide propriè apponi solent.

14. Dicent primò: In pluribus Scripturæ locis, in quibus de Deo loquitur, solum Dei Unitas inculcatur, ergo &c. Respondeo ubicumque inculcatur Dei Unitas, solum agi de Deo quoad Essentiam, secundum quam tres divinæ Personæ sunt idem numero Deus: non autem de Deo quoad diversitatem Personarum, quæ sunt tres realiter distinctæ.

15. Dicent secundò: Licet Messias promissus in veteri Testamento appelletur Deus, sive Filius Dei, non idè hoc intelligendum est de vera Divinitate: tum quia promittitur futurus ex ipsâ gente Hebræicâ, & similis Moyse. Deuter. 18. 18. ibi: *Prophetam suscitabo eis de medio fratrum suorum similem tui:* tum etiam quia Angeli nomine Dei loquentes, imò & homines justi, aliquando Dei appellantur, juxta illud psal. 81. 6. *Dii esis, & filii excelsi omnes;* ergo &c.

16. Respondeo quando promittitur futurus ex gente Hebræica

Z z

Hebræica

Hebraica, & similis Moyfi, solum ibi affirmari futurum verum hominem, & veram humanitatem assumpturum: Quando autem Angeli nomine Dei loquentes appellantur Dii, planum esse, non ex propria persona loqui, sed Dei, quem representant; sicque nullus Angelus, aut homo ex propria persona dicitur Deus, sicut dicitur Messias promissus, de quo plura pluribus in locis dicuntur, quæ non nisi de vero Deo affirmari possunt, cuiusmodi sunt sedere ad dexteram Dei Patris, id est habere æqualem honorem & potestatem; quod ipse Deus veniret, qui antea per Prophetas, & Angelos loquebatur; quod nobis daretur Filius: *Filius datus est nobis*. Itai. 9. 6. quod esset *Deus fortis*. ibid. quæ omnia, & similia de vero Deo sunt intelligenda.

17. Dicent tertiò: Trinitas Personarum non est expressè proposita populo credenda in veteri Testamento; ergo &c. Respondeo præterquam quod homines illustriores virtute ac scientiâ Dei in illo populo Trinitatem expressè agnoverunt, ut ostendit ex *Galatin. P. Vsq. cit. cap. 2.* Deum non omnia mysteria supernaturalia illi populo expressè propoliuisse: tum ob ejus ruditatem, & pravam inclinationem idololatriæ assuetam: tum etiam quia consuevit Deus decursu temporis paulatim mysteria revelare; præsertim difficiliora; sic enim non omnia in lege naturæ explicuit, sed aliqua, & quidem per figuras ad legem scriptam; potiora autem, & eorum realitatem ad legem gratiæ reservavit.

18. Secundus error Unicam in Deo asserit esse Personam, quæ tamen sit Pater, Filius, & Spiritus Sanctus, ita ut quatenus est author creaturarum, dicatur Pater; quatenus humanitatem assumpsit, dicatur Filius; & quatenus creaturas sanctificat, dicatur Spiritus Sanctus. Ita docuit Sabellius, à quo hæresis dicta est Sabelliana, non quod ab eo exordia sumpsit, sed quod sub illo majora cæperit incrementa: prius enim illam tradiderant Praxeas, & Hermogenes, ut ait D. Aug. *hæresi 41.* & quidam Noëus, à quo Sabellius ejus discipulus eam hausit. Hi Sabelliani à Sabellio dicti, sunt etiam dicti *Patripassiani*, eo quod Patrem dicerent passum. Hanc eandem hæresim docuerunt *Paulus Samosatensis*, *Photinus*, & suscitavit *Michael Servetus*, quem multi in Polonia, & Transylvania sequuntur. Vide *P. Bellarm. tom. 1. præfat. ad lib. de Christo, & lib. 1. de Christo cap. 1. P. Mol. 1. p. hic d. 1. P. Vsq. 1. part. d. 108. cap. 1. P. Valenr. d. 2. q. 1. pun. 1. §. 2.* Hujus erroris fundamenta ex infra dicendis solvenda sunt. Interim:

19. Hic error damnatur à Conciliis, & Sanctis Patribus, & ex ipsa Scriptura convincitur, ubi Filius dicitur genitus, & missus à Patre; & Spiritus Sanctus dicitur procedere à Patre, & à Filio; idem autem non potest generari, mitti, & procedere à se ipso. Deinde cum in Scriptura dicatur, *Tres sunt, qui testimonium dant in cælo Pater, Verbum, & Spiritus Sanctus*, quis audebit dicere non esse tres in re, & simpliciter, ut ait D. Athan. *cit. n. 7.* Vide *P. Becan. de Trinit. cap. 3. q. 1.*

20. Tertius error est Arianorum, qui ex Evangelio Trinitatem agnoscetes, dicunt Patrem esse quidem verum Deum, & ad id probandū adducunt illud Christi Domini ad Patrem loquentis *Joan. 17. 3. Ut cognoscant, inquit, te solum Deum verum.* Et ex hoc, aliisque locis, in quibus de Christo Domino, & Spiritu Sancto aliqua dicuntur, quæ non videntur Deo convenire, colligunt, & asserunt, Filium non esse Deum, & Patri consubstantialem,

sed creaturam Dei perfectam ex nihilo in tempore à Patre genitam, ante sæcula tamen creatam: & per hunc Filium productum esse Spiritum Sanctum. Hunc etiam errorem secuti sunt Eunomius, Aëtius, illumq; Origeni attribuit varii. Vide *P. Ruiz hic d. 20. sect. 4.* Tenuerunt etiam Lutherus, Calvinus, Gentilis, & Erasmus, ut ait *P. Bellarm. cit.*

Hujusmodi error damnatus est in Concil. Nicen. 1. & à Sanctis Patribus, totaque Ecclesia cōmuni consensu explosus. Convincitur, tum ex locis supra citatis de vera Divinitate Filii, & Spiritus Sancti, quæ videri etiam possunt cum aliis pluribus apud *P. Ruiz, P. Martinon, & P. Becan.* tum ex infra dicendis pro veritate hujus mysterii stabilenda.

Dicent: Christus Dominus solum Patrem vocat Deum *Joan. 17. 3. Ut cognoscant te solum Deum verum*: De Christo dicitur, quod sit minor Patre *Joan. 14. Pater major me est*: de Spiritu Sancto, quod postulet pro nobis gemitibus, ad *Rom. 8. Postulat pro nobis gemitibus, &c.* Aliqua negantur Filio, & Spiritui Sancto, quæ Deo conveniunt, ut quod de die, & hora Judici nemo sciat, neque Filius, nisi solus Pater, ut dicitur *Matt. 13. 31. & 24. 36.* ergo &c.

Respondeo ad primum, particulam *solum* referri, non ad Personas, sed ad Naturam, quæ omnibus est una sola, & eadem. Ad secundum, Christum dici minorem Patre secundum naturam humanam. Ad tertium, sensum esse, Spiritum Sanctum postulare, & gemere causaliter, quatenus ex illius inspirationibus proveniunt in nobis orationes, & gemitus. Ad quartum, ubi dicitur *nisi solus Pater*, particulam exclusivam *solum* non excludere Filium, neque Spiritum Sanctum; siquidem particula *nemo* refertur ad creaturas: sic enim quando dicitur *Matt. 11. Nemo novit Filium, nisi Pater*: non idē negatur, quod Filius se ipsum cognoscat: neque etiam quod Pater se ipsum cognoscat, cum dicitur: *Neque Patrem quis novit, nisi Filius*. Ad illud quod additur, *neque Filius*, dicimus intelligi de scientia, quam Christus Dominus habebat communicandam ut Doctor; neque enim sciebat horam, ut illam communicaret: sic enim quando dixit: *Omnia, quacumque audivi à Patre, nota feci vobis*: sentius est, omnia, quæ accepti communicanda; nam multa alia sciebat, quæ non ipse, sed Spiritus Sanctus Apostolos erat edociturus.

Advertes primò, licet Ariani in variis differant à Sabellianis; in præcipuo tamen cum illis convenire; & utrique cum Judæis, & Philosophis gentilibus; nam si Filius sit creatura Patris, & Spiritus Sanctus creatura Filii, ut dicunt Ariani, necessariò dicendum est, neutrum esse Deum præter solum Patrem; consequenterque unicam in Deo esse Personam, atque adeò naturam divinam in unica persona subsistere, quod agnoscunt Judæi, & docent Philosophi gentiles, qui lumine naturali ulterius progredi non potuerunt.

Advertes secundò, licet Arius senserit, Filium in tempore ex nihilo creatum, ut patet ex pluribus locis, & impugnatur à Patribus; aliquos tamen Arianos sensisse productum ab æterno; aliquos etiam docuisse productum ex Patris substantia, per quamdam scilicet decisionem: in quo etiam turpiter errarunt; siquidem lumine naturæ constat, Naturam divinam non esse partibilem, neque esse communicabilem per sui decisionem.

Quartus error est Macedonii Episcopi Constantinopolitani docentis, Filium quidem esse consubstan-

consubstantiali Patri; asserentis tamen Spiritum Sanctum esse creaturam, ut refert D. Aug. *heresi* 52. Unde Macedoniani sunt appellati Semiariani: licet varii asserant, illum etiam male sensisse de Filio, & negasse, eum esse Patri consubstantiali, ut ait Sozomen. lib. 7. *historia* cap. 2. Theodoret. lib. 4. *hereticar. fabular. de Macedonian.* & lib. 2. *histor. Ecclesiast.* cap. 6. & alii.

27. Quintus error est Tritheistarum, quorum primus fuit Valentinus Gentilis Italus, de quo P. Bel-larm. in *presat. ad lib. de Christo* tom. 1. & quem postea hujus farinae alii secuti sunt negantes unitatem numericam Naturæ divinæ, & asserentes, tres Personas divinas esse tres Deos numero distinctos. Verum hic error damnatus fuit in Concil. Nicæno, & Lateran. *cap. Firmiter, & cap. damna-mus, de Sum. Trinit.* ut aperte repugnans Scripturæ unicum esse Deum attestanti, ut supra diximus, & infra dicemus: imò & rationi naturali, secundum quam evidens est, non posse esse, nisi unum tantum Deum, ut alibi demonstravimus in *Met. tract. 1. d. 3. a. n. 113.*

28. Dicent: Sicut 1. Joan. 5. 7. dicitur: *Tres sunt, qui testimonium dant in Cælo, Pater Verbum, & Spiritus Sanctus, & hi tres unum sunt:* ita etiam dicitur: *Tres sunt, qui testimonium dant in terra, Spiritus, & aqua, & sanguis, & hi tres unum sunt;* sed hi tres non sunt unum unitate simplici naturæ; ergo neque sic erunt illi tres. Respondeo primò in citato loco non dici, quod sicut Spiritus, aqua, & sanguis sunt unum, ita sint unum Pater, Verbum, & Spiritus Sanctus, sed aliter hi, & aliter illi sunt unum. Secundò ex illo loco non probari efficaciter unitatem Personarum in una Essentia, sed aliundè ut patet ex illo: *Dominus Deus noster, Deus unus est:* & ex aliis infra citandis. Tertiò, quia ut notavit P. Vasq. d. 109. cap. 2. n. 12. illud: *& hi tres unum sunt:* cum sermo est de Spiritu, aqua, & sanguine, in multis vulgaris codicibus non haberi, Quia tamen in græcis omnibus, & communiter in latinis vulgaris reperitur, dicendum aliter haberi, cum de Spiritu, aqua, & sanguine dicitur, nam in græco legitur sic: *& hi tres unum sunt;* id est in unum testimonium: at verò de Patre, & Filio, & Spiritu Sancto dicitur: *Et hi tres unum sunt:* ut indicaret, tres illos in terra esse tantum unum testimonio; hos autem tres in cælo esse unum, non solum testimonio, sed etiam naturæ, & essentia.

29. Sextus error est Anastasii Imperatoris asserentis in Deo esse quaternitatem Personarum, qui cum hunc errorem populis credendum imperaverit, fulgure de cælo tactus interiit. Est autem hic error expressè contra Scripturam, Concilia, & Sanctos Patres; siquidem quatenus definiunt, esse tantum tres Personas, à Trinitate excludunt evidenter quaternitatem, ut bene ostendit, & eruditè P. Ruiz d. 31. Hi sunt præcipui, & capitales errores in hac materia, qui ex infra dicendis plenius refutabuntur. De aliis, qui his sunt annexi, nempe quod Filius non sit Verbum: quod ejus generatio non sit vera generatio: quod Spiritus Sanctus non procedat à Filio, ut olim dicebant Græci, & similes, suis in locis commodius agendum erit. Nunc sit:

SECTIO II.

Quid cum Fide tenendum stabilietur, & firmatur.

UAMVIS jam, & si breviter, dixerimus, quid de hoc Mysterio fides doceat, contra hos tamen errores fides nostra de eodem mysterio longiori calamo stabilietur, ut longè certior videatur. Cum autem in hoc mysterio doceat fides unum Deum, & tres Personas realiter distinctas, quarum qualibet sit unus, & idem Deus, in hac, & sequentibus Sectionibus de Unitate Naturæ, & Personarum Divinitate; de earum autem numero, ac distinctione aliqua hic dicemus, reliqua verò ad sua loca reservabimus. Igitur:

Dico 1. Deus, sive Natura divina est una numero, & planè indivisa. Est de fide contra Peratas, Philoponum, Joachimum, & hujus temporis Tritheitas, ut habetur in Concil. Nicæno Lateran. in *cap. damnamus*, & in symbolo D. Athanasii. Probatur primò ex Scripturis Deuter. 4. ibi: *Dominus ipse est Deus, & non est alius præter unum.* Et cap. 6. *Audi Israël, Dominus Deus noster, Dominus unus est.* Et cap. 32. *Videte, quod ego sim solus, & non est alius præter me;* falsò autem diceret se esse unum, & solum Deum, & præter se non esse alium; si alia individua invenirentur ejusdem speciei; ergo &c.

Probatur secundò ex eadem Scriptura 1. Reg. 2. *Non est sanctus, ut est Dominus, neque enim est alius extra te.* Et 3. Reg. 8. *Deus Israël, non est similis tui Deus in cælo desuper, neque in terra deorsum;* si autem essent duæ naturæ sub eadem specie, Deus haberet alium similem. Et psal. 17. *Quis Deus præter Dominum, aut quis Deus præter Deum nostrum.* Et psal. 82. *Tu solus altissimus in omni terra.* Et psal. 85. *Tu es Deus solus.* Et Isai. 43. *Ante me non est formatus Deus, & post me non erit, Ego sum: ego sum Dominus, & absque me nō est Deus.* Et cap. 45. *Ego Dominus, & non est amplius, extra me non est Deus.* Et infra: *Deus justus, & salvans non est præter me.* Et Sapient. 12. *Non enim est alius Deus, quam tu.* Et Eccles. 1. *Unus est altissimus.* Et Matth. 4. *Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli servies.* Et Marc. 12. *Unus est Deus, & non est alius præter eum.* Et Joan. 17. *Ut cognoscant te solum verum Deum.* Et 1. Cor. 8. *Scimus quod nullus est Deus, nisi unus.* Et ad Galat. 3. *Deus autem unus est.* Et Ephes. 4. *Unus Deus, & Pater omnium.* Et 1. Tim. 2. *Unus Deus, unus & Mediator Dei, & hominum.* Et 1. Tim. 6. *Qui solus est potens Rex Regum, & Dominus dominantium, & sæpè alibi: ex quibus omnibus, & singulis locis aperte colligitur, unum numero, non autem specie esse verum Deum.*

Confirmatur primò, quia de uno aliquo homine non rectè dicimus, *Iste est solus homo: iste solus est verus homo: præter istum nullus est homo: iste homo, & nemo alius;* sed idè sic non rectè dicimus, quia natura humana non est in uno solo individuo, sed in multis; ergo quia id de Deo rectè dicimus, Natura divina est una numero, & individua. Secundò, quia de Sole, cui una tantum natura individua est, rectè dicimus: *Iste solus est verus Sol: unus est in mundo Sol: præter eum non est alius Sol;* ergo quia ita de Deo dicimus, rectè colligitur, eum habere Naturam Unam numero singularem, & individua.

Z. 2

Proba-

54. Probatur tertio ex Sanctis Patribus ex D. Athan. in Symbol. Deus Pater, Deus Filius, Deus Spiritus Sanctus; & tamen non tres Dii, sed unus est Deus. Et D. Cyril. lib. 9. in Joann. cap. 30. Eadem substantia Deitatis est, quare non tres, sed unum Deum predicamus. Et D. Aug. lib. 2. contra Maximin. cap. 1. Tene, inquit, cum catholica fide, Patrem quidem non esse, qui Filius est; & Filium non esse, qui Pater est. At Deum esse Patrem, & Deum esse Filium; verumtamen ambos simul, non duos Deos esse, sed unum. Et D. Ambros. lib. 1. de fide cap. 2. Deus in Deo est, sed non duo Dii. Et D. Nazian. orat. 3. de Theolog. Tria hæc, inquit, unum, si divinitatem spectes; & unum tria, si proprietatum rationem habeas. Et D. Nyssen. lib. de Trinit. ad Eucharistiam. In multitudinem, ait, extendere numerum Deitatum, eorum dumtaxat est, qui laborant errore multitudinis Deorum. Et Concil. Toletan. 11. cap. 1. In relationibus personarum numerus cernitur; in Divinitatis vero Substantia, quid enumeratum sit, non comprehenditur. Idem habent Hormisdas in Epist. ad Iustin. cap. 2. Anastasius Antiochen. lib. 1. de rest. dogmat. D. Iustin. lib. de Monarch. Dei. Athenagor. Apolog. pro Christo. D. August. lib. 7. de Trinit. cap. ult. D. Basil. orat. contr. Sabellium. D. Irenæus lib. 2. cap. 5. Tertul. in Apolog. cap. 17. D. Cyprian. tr. 4. de unit. idol. Arnob. lib. 2. & 3. contr. gent. D. Lactant. lib. 1. cap. 3. Euseb. lib. 11. preparat. cap. 9. Theodoret. lib. 2. de curam. grac. affect. quorum plures hoc idem probant ex gentilibus Philosophis, & Poëtis, qui etiam unum solum Deum agnoverunt, & coluerunt.
35. Probatur quarto rationibus: Prima, quia Deus est summum ens, ut patet Exod. 3. Ego sum, qui sum; sed unum est passio entis, & quod aliquid est magis ens, est etiam magis unum; ergo Deus, cum sit summum ens, est etiam summè unus. Confirmatur, quia quod aliquid perfectius habet esse, eo longius abest à non esse; consequenterque à divisione, quæ est via ad non esse; ergo Deus est unus unitate numericâ, cum hæc sit maxima, & ulterius non divisibilis.
36. Secunda, quia Deus est suum esse, ut patet, tum ex illo: Ego sum, qui sum: tum quia Deus communi omnium consensu caret compositione, sive partibus, ex quibus sit, & componatur; sed esse proprium unius non potest ullo modo dividi, ut pluribus conveniat; ergo cum esse hujus Dei sit ipsa essentia Dei; illud autem non sit divisibile, neque sic divisibilis est ipsa essentia Dei in plures; consequenterque Deus est unus in essentiâ indivisibili, sive numericè.
37. Tertia, quia Deus est altissimus juxta illud psal. 82. Tu solus altissimus; ergo unus tantum; alioqui si plures, aut essent æquæ alti; & tunc nullus esset supra omnes: aut unus altior cæteris; & tunc solus ille esset unus Deus verus, quia solus altissimus.
38. Quarta, quia Deus est ultimus finis omnium rerum Prov. 16. Universa propter semetipsum operantur est Dominus. Et Apoc. 1. 8. & 22. 13. Ego sum principium, & finis; ergo unus tantum est Deus; alioqui si plures, aut omnes referrentur ad unum, & tunc ille tantum esset verus Deus: aut non, & tunc nullus esset omnium ultimus finis; consequenterque neque verus Deus.
39. Quinta, quia Deus est infinitus in essentiâ, potentia, sapientiâ, &c. ergo unus numero, cum infinitum omnia comprehendat juxta illud psal. 144. Et magnitudinis ejus non est numerus. Confirmatur, quia si Natura divina posset multiplicari, & communicari pluribus; aut sic communicaretur liberè;

aut necessariò: Si primum; ergo illa individua liberè existerent, possentque non existere, & haberent esse ab alio, illudque contingens, quod Deo repugnat; consequenterque nullum esset Deus: Si secundum; ergo essent infiniti Dii; cum enim communicaretur necessariò, & non sit assignabilis certus numerus individuorum, quibus solum communicaretur, necessariò communicaretur in infinitum, sicque infiniti essent Dii; quod non est dicendum. Neque dicas communicari tantum uni, aut duobus; de hoc enim quaeritur ratio, & nulla est, cur potius his, quam aliis communicetur, cum omnibus necessariò communicanda esset, ut supponimus.

Sexta, quia si essent plures Dii; aut omnes sine principio; aut unus ab alio: Non primum; alioqui jam essent plura principia prima, quod est impossibile, ut alibi demonstravimus; & cum essent disparata, in varias partes mundum distraherent, neque enim necessariò convenirent in una, & eadem voluntate, sed posset unus unum, & alius aliud velle: Si secundum, aut esset ab alio per creationem; & tunc jam esset creatura, & non Deus: aut per generationem, & tunc, aut dedit totam substantiam, aut partem; si partem; ergo partibilis Deus: Si totum; ergo non habet eandem deitatem numero.

Septima, quia Deus est Rector Mundi Sapientia. Tua autem, Pater, providentia cuncta gubernat, sed simplex Monarchia est optimum regimen, quando inveniri potest Princeps bonus, sapiens, & justus, qualis est Deus, ut patet omnium consensu, & docent plures tum Christiani, ut D. Iustin. D. Cyprian. D. Chrysost. & D. Greg. tum Judæi, ut Philo. tum etiam Gentiles, ut Plato, Aristot. Plutarch. Homer. & alii; ergo Deus Monarcha est, id est unus, & solus summus Princeps omnium rerum creaturarum; consequenterque unus, & solus verus Deus. Vide in Met. tract. 1. d. 3. à n. 113. ubi de hoc egimus, & lumine etiam naturali demonstravimus, Deum esse unum, & aliqua apposuimus argumenta in contrarium, quæ hic non sunt repetenda.

Dico 2. Filius in divinis est verus Deus, & ejusdem numero naturæ, ac essentiæ cum Patre. Est de fide definita conclusio in pluribus Conciliis, in Concil. Nicæno 1. Constantinopolit. 1. Ephesin. 1. in Epist. ad Nestorium. Chalcedon. a. 2. in Synod. 5. cap. 1. Synod. 6. a. 17. Synod. 7. a. 7. Synod. 8. a. ult. Concil. Lateran. sub Innocent. III. & habetur in cap. Firmiter, de Sum. Trinit. Concil. Viennens. Unde extat Clement. amica de Sum. Trinit. Concil. Florent. sess. ult. & Trident. Sess. 3. definita etiam fuit ante exortam Arianæ hæresim à pluribus Pontificibus, nempe ab Anacleto Epist. 2. ad Episcopos Italia. Sixto I. Epist. ad Univers. Christi fideles. Higinio Epist. ad omnes Christ. fideles; & Marcellino Epist. ad Salomon. Episcopum. Et de fide illam tenent Sancti Patres, ex quibus infra probanda est.

Probatur primò ex variis locis tum veteris, tum novi Testamenti: Primus locus psal. 2. ibi: Dominus dixit ad me Filius meus es tu, ego hodie genui te. Ex quo sic argumentor: Dominus, de quo agit Psalmista, est verus Deus; sed hic Deus habens unam numero naturam, & essentiam, ut probavimus, in die æternitatis genuit Filium, ut ibi dicitur; Filius autem debet esse ejusdem naturæ cum generante; ergo Filius à Deo genitus debet esse ejusdem naturæ cum Deo generante; ergo Filius est verus Deus, & habet eandem naturam cum Patre.

Secundus

44. Secundus locus Isai. 48. ibi: *Ex tempore antequam fierent, ibi erant; & nunc Dominus Deus misit me, & Spiritus ejus*; hic autem missus non est Pater: tum quia Pater non habet, à quo mitti possit; & idem non mittitur à se ipso: tum quia Filius testatur, se esse missum à Patre Joan. 8. & ab Spiritu Sancto. Luc. 4. Sed de hoc Filio missio à Patre dicitur eodem loco: *Ego ipse, & ego primus, & ego novissimus*; manus quoque mea fundavit terram, dextera mea mensa est calos: hæc autem de solo vero Deo dicuntur; ergo Filius est verus Deus.

45. Dicitur cum Francisco David Hæretico disput. Alban. 5. verba illa: *Et nunc Dominus Deus misit me*: dicta esse ab ipso Propheta de se ipso: Primò, quia si loqueretur de Christo, Christus fuisset ante Incarnationem; cum tamen 1. Joan. 4. Spiritum Antichristi esse dicatur, qui asserit, Christum fuisse extra, & ante carnem. Secundò, quia Paul. ad Hebr. 1. dicit, Deum novissimè locutum in Filio; ergo in isto loco non est Christus, qui loquitur, cum dicat, se à principio locutum esse. Tertiò, quia illud *ibi eram*, solet exponi à Catholicis *ibi*: id est in monte Syna; at lex dicitur data in monte Syna per Angelos, & non per Christum, ut patet ad Galat. 3.

46. Respondeo prædictas rationes nihil probare. Ad primam enim dicimus, Joannem non dixisse, Christum non fuisse ante carnem, sed Antichristum esse, qui negat Christi Incarnationem, ut eo tempore negabant Ebion, & Cherinthus: *Omnis Spiritus*, inquit, Joan. qui confiteretur *JESUM Christum in carne venisse, ex Deo est: & omnis Spiritus, qui solvit JESUM, ex Deo non est, & hic est Antichristus*: quid est autem solvere JESUM, nisi dividere Verbum à carne, & dicere Filium Dei non esse factum verè filium hominis? Ad secundam, D. Paulus non negat, Dei Verbum locutum ante Incarnationem, sed solum dicit ultimo tempore Deum locutum ore corporali, & voce per Filium Incarnatum, qui olim loquebatur per ora Prophetarum. Ad tertiam dicimus legem datam in Syna à Deo Patre, & Filio, & Spiritu Sancto, sed ministerio Angelorum.

47. Tertius locus ex psalm. 44. ubi de Filio dicitur: *Sedes tua Deus in seculum seculi*: hic enim dicitur Deus, non quomodocumque, sed tanquam ille, cui debetur thronus in omnem æternitatem; cui non ita deberetur, nisi esset verus Deus, & ejusdem naturæ, majestatis, & excellentiæ cum Patre.

48. Quartus locus ex psalm. 109. *Tecum principium (id est principatus) in die virtutis tue, in splendoribus Sanctorum, ex utero ante Luciferum genui te*: ubi loquitur Deus per essentiam, & dicit, se genuisse Filium ante omne tempus; ergo ab æterno; consequenterque Deum; cum nulla creatura, saltem de facto, sit ab æterno.

49. Probatur secundò ex pluribus aliis locis. Isai. 9. *Parvulus natus est nobis, & Filius datus est nobis.... & vocabitur nomen ejus, admirabilis, consiliarius, Deus fortis, &c.* Matt. 16. *Tu es Christus Filius Dei vivi.* Et Joan. 3. dicitur Christus Filius Unigenitus. Rom. 8. *Filius proprius.* 1. Joan. 5. *Filius verus.* Coloss. 1. & Hebr. 1. *Filius Naturalis*, quatenus dicitur imago Patris, quod non convenit adoptivis. Et Joan. 10. *Ego, & Pater unum sumus.* Joan. 14. *Creditis in Deum, & in me credite.* Et Joan. 16. *Omnia, quæ Pater habet, mea sunt.* Et Joan. 20. *Dominus meus, & Deus meus.* Et ad Rom. 9. *Ex quibus Christus est secundum carnem, qui est super omnia Deus benedictus in secula.* Et 1. Joan. 5. *U-*

simus in vero Filio ejus, hic est verus Deus; & vita æterna. Et Joan. 1. *In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum.* Item: *Omnia per ipsum facta sunt*: & sæpè alibi, ex quibus omnibus satis constat, Filium esse Deum verum, & ejusdem numero naturæ cum Patre.

50. Probatur tertio ex nominibus veri Dei, quia de quo affirmantur nomina veri Dei, est etiam verus Deus; sed ita affirmantur de Filio; ergo Filius est verus Deus. Probatur minor, quia de vero Deo affirmantur nomina *Deus, altissimus, invisibilis, Deus gloria, Rex Regum, Dominus Dominantium*; siquidem de solo vero Deo dicitur quod sit Deus absolutè, ut ait D. Iraneus lib. 3. cap. 6. ibi: *Neque Apostoli eum, qui non esset Deus, definitivè, & absolute Deum nominassent aliquando, nisi esset verus Deus*: quod sit altissimus psalm. 82. *Tu solus altissimus*: quod sit invisibilis 2. Tim. 1. *Invisibili soli Deo honor, & gloria*: quod sit Deus gloria. Actor. 7. *Deus gloria apparuit patri nostro Abraha*: quod sit Rex Regum, & Dominus dominantium. 1. Tim. 6. *Qui solus est potens Rex Regum, & Dominus dominantium*; sed hæc omnia nomina dicuntur de Filio; siquidem de illo dicitur quod sit Deus. Joan. 20. *Dominus meus, & Deus meus*: quod sit Altissimus. Psal. 86. *Homo natus est in ea, & ipse fundavit eam Altissimus*: Et Luc. 1. *Tu Puer Propheta Altissimi vocaberis*: quod sit invisibilis: Matt. 11. *Nemo novit Filium, nisi Pater*: quod sit Rex Regum, & Dominus dominantium: 1. Cor. 8. *Nobis est unus Dominus JESUS Christus*. Et Apoc. 17. *Agnus vincet illos, quoniam Rex Regum est, & Dominus dominantium*; ergo &c.

51. Probatur quartò ex attributis, qui Aternitas, Immensitas, Omnipotentia, Sapientia, Bonitas, & Majestas adoranda sunt attributa propria solius veri Dei, ut jam alibi ostendimus in *Met. tr. 1. d. 3.* sed hæc omnia Filio tribuuntur; ergo Filius est verus Deus. Probatur minor, quia de Filio dicitur, quod sit Aternus. Hebr. 7. *Neque initium dierum, neque finem vite habens.* Et cap. 13. *Christus heri, & hodie, & in secula*: quod sit Immensus Baruch. 3. *Magnus est, & non habens finem, excelsus, & immensus*: Et infra. *In terris visus est, & cum hominibus conversatus est*: quod sit Omnipotens Apoc. 11. *Gratias tibi agimus Domine Deus Omnipotens, qui es, qui eras, & qui venturus es*: quod sit Sapiens 1. Cor. 1. *Christum Dei sapientiam*: quod sit Bonus Matt. 20. *An oculus tuus nequam est, quia ego bonus sum*: quod habeat Majestatem adorandam Hebr. 1. *Et adorent eum omnes Angeli ejus*; ergo &c.

52. Probatur quintò ex operibus, quia Creatio, Conservatio, Salvatio, Prædictio futurorum, & patratio miraculorum sunt opera propria solius veri Dei; sed hæc omnia tribuuntur Filio; ergo Filius est verus Deus. Probatur minor, quia de Filio dicitur creare Joan. 1. *Omnia per ipsum facta sunt*: conservare Actor. 7. *In ipso vivimus, movemur, & sumus*: Et Hebr. 1. *Qui portat omnia verbo virtutis sue*: salvare Isai 35. *Deus ipse venit, & salvabit nos*: Et Matt. 1. *Ipsè salvum faciet populum suum à peccatis eorum*: prædicere futura Joan. 13. *Hodie dixi vobis, priusquam fiat, ut cum factum fuerit, credatis, quid ego sum*: patrare miracula propria virtute, & auctoritate Marc. 8. *Dixit mari, tace, obmutescit*: & idem habet cap. 9. ergo &c.

53. Probatur sextò ex Patribus, D. Clement. lib. 8. constitut. cap. 18. *Tibi, inquit, omnis gloria, & honor, & adoratio Patri, & semper Filio, & Spiritui Sancto, & nunc, & in omnia secula seculorum.* Ecce D. Dionys. lib. de divin. nomin. cap. 1. *In omni sermone Theologica tractatione summam divinitatem sanctæ*

celebrari vidimus, ut singularem quidem, atque Unitam propter simplicitatem, & unitatem illam impartibilem, ut Trinitatem vero propter superessentialis secunditatis in suppositis tribus expressionem. Et D. Ignat. epi. ad Antiochen. Omnis, ait, qui annuntiat unum solum Deum, & tollit Christi divinitatem, is diabolus est, & hostis omnis iustitiae. Idem habent D. Justin. lib. de recta fidei explicat. in Apolog. ad Senatum. & in Apolog. ad Anton. D. Irenaeus lib. 3. cap. 6. 8. 12. 16. & 20. Orig. lib. 7. epist. ad Rom. cap. 9. Tertul. lib. 4. in Marcionem, & lib. contra Praxeam, D. Cyprian. tract. de Idolol. vanit. & lib. 2. ad Quirinum cap. 6. D. Athan. D. Basil. D. Nazian. D. Nyssen. D. Cyril. Hierosolymit. D. Hilar. D. Ambr. Theodoret. D. Gaudent. D. Hieron. D. Aug. D. Prosper. D. Leo. & alii plures, qui videri possunt apud P. Bellarm. lib. 1. de Christo cap. 10. per totum.

SECTIO III.

Proponuntur, & solvuntur argumenta contra Filii divinitatem.

54. RGUITUR 1. ex Sacra Pagina, Christus Dominus cuidam interroganti, Luc. 18. Magister bone, quid faciens vitam aeternam possidebo: respondit: Quid me dicis bonum, nemo bonus, nisi solus Deus; ergo videtur indicare, se non esse Deum; consequenterque Filium Dei non esse verum Deum. Respondeo negando consequentiam; solum enim declaravit opinionem Pharisei interrogantis, qui illum existimabat solum hominem, quasi dicat, cum nihil in me supra hominem agnoscas, non potes merito me bonum appellare, cum nemo bonus praeter Deum; quod autem id non dixisset ex propria sententia patet Joan. 10. ubi dicit: Ego sum Pastor bonus.

Arguitur 2. Ioan. 1. dicitur: Omnia per ipsum facta sunt; ubi videtur significari, Deum omnia fecisse per Filium, tanquam per instrumentum; siquidem particula per designat causam instrumentalem; sed instrumentum non est aequale ei, cuius est instrumentum; ergo Filius non est ejusdem potentiae, & naturae cum Patre; consequenterque neque verus Deus. Respondeo negando majorem, & ejus probationem, quae universaliter non est vera, ut patet ad Rom. 11. Quoniam ex ipso, & per ipsum, & in ipso sunt omnia. Ad Galat. 4. Si Filius, & haeres per Deum. Et 1. Cor. 1. Fidelis Deus, per quem vocati estis in societatem Filii ejus: Quibus, & pluribus aliis locis particula per nullo modo significat causam instrumentalem; imò neque soli Filio, sed etiam Patri tribuitur, ut patet loco citato ad Corinthios; sicque ex eo, quod omnia dicantur facta per Filium, non licet colligere, eum autem esse Patris instrumentum, aut Patre inferiorem.

56. Dices Ioan. 5. 19. dicitur: Non potest Filius à se facere quidquam, nisi quod viderit Patrem facientem; ergo videtur Filius virtute Patris operari, ut ejus instrumentum. Respondeo negando consequentiam: non enim id dicitur, quia Filius sit Patre potentia inferior, sed ut insinuet Christus suam originem, & potentiam habere à Patre communicatam; sic enim dicitur de Spiritu Sancto Ioan. 16. Non enim loquetur à semet ipso, sed quaecumque audierit loquetur: nam id dicitur, quia per aeternam processionem accepit, quidquid loquitur. Neque obstat, quod dicatur de futuro, quaecumque audierit; sic enim dicitur, tum ut sermo sit accommodatus ad verbum loquetur, sicque futurum futuro res-

pondeat: tum etiam, ut ostendatur processio-nem Spiritus Sancti non ita finiri, ut ullo unquam tempore concipiatur finita.

Arguitur 3. Ioan. 17. dicitur: Hac est vita aeterna, ut cognoscant te solum Deum verum; ergo videtur insinuare, se Filium non esse verum Deum. Respondeo negando consequentiam; particula enim exclusiva solum non excludit alias Personas, sed tantum creaturas, quasi dicat, hæc est vita aeterna, id est ratio ad vitam aeternam perveniendi, ut cognoscant te solum verum Deum, id est, qui solus habes veram divinitatem; alii enim, qui fingi possunt Dii non habent veram deitatem. Patet, quia quando in divinis aliquod prædicatum essentiale tribuitur uni Personae, non excluduntur aliae, sic enim cum de Patre dicitur qui solus habet immortalitatem, non excluduntur aliae Personae, sed solum creaturae.

Arguitur 4. Christus Dominus dicit Ioan. 14. Pater major me est. Et 1. Cor. 15. Cum autem subjecta fuerint illi omnia, tunc & ipse Filius subiectus erit ei, qui subiecit sibi omnia; ergo cum dicat se minorem, & subiectum Patri, non est ei aequalis; consequenterque neque verus Deus. Respondeo negando consequentiam; hæc enim & similes sententiae intelliguntur de Christo secundum humanitatem, secundum quam est minor Patre, & subiectus.

Arguitur 5. Variis Scripturae locis Filius dicitur missus à Patre: qui autem mittitur inferior est illo, à quo mittitur; ergo &c. Respondeo Filium dici missum à Patre, & illo inferiorem secundum humanitatem, secundum quam & à Patre, & à seipso, & ab Spiritu Sancto missus est. Accedit, quod licet intelligatur de missione secundum Naturam divinam, non idcirco arguitur inaequalitas in Filio respectu Patris, cum non sit per imperium, ut superior mittit inferiorem, sed ratione originis, secundum quam Persona procedens dicitur productam mittere, de quo infra.

Arguitur 6. Ioan. 1. dicitur: Qui post me venturus est, ante me factus est; Ubi dicitur, Filium Dei esse factum; ergo est creatura, quæ solum facta dicitur; consequenterque non est verus Deus. Respondeo negando antecedens; neque enim ex prædicta sententia colligitur, Filium Dei esse factum, sed tantum Christum Ioanni esse prælatum, quod Ioannes, cuius est sententia, intendebat, quasi diceret, post me veniet, qui mihi præferetur, imò qui jam à Deo mihi est prælatus, cuius ego tantum sum præcursor; cum enim sit Messias, & Deus, merito mihi præfertur, quia prior me erat ab aeterno apud Patrem existens. Idem dicendum ad illud Hebr. 1. 4. Tanto melior Angelis effectus, si ad Christum hominem referamus.

Arguitur 7. Proverb. 8. ubi nos habemus: Dominus possedit me: Septuaginta vertunt: Dominus creavit me; ergo Sapientia divina, sive Filius Dei, de quo hic est sermo, est quid creatum; consequenterque non est verus Deus. Respondeo in Hebræo non haberi creavit, sed possedit, quod interdu significat gignere, ut patet Gen. 4. Possedit hominem per Deum. Et adhuc retentâ lectione Septuaginta, non conficitur, Filium esse creaturam proprie dictam; siquidem verbum creare potest significare gignere; sic enim parens dicitur prolem procreare, id est gignere; & sic dicendum, Septuaginta ibi usurpasse creavit pro genuit, quasi Sapientia divina genita voluerit significare: me tanquam Filium procreavit, id est genuit, ex eo tanquam primogenitus prodivante omnem creaturam.

Arguitur

62. Arguitur 8. D. Paulus Hebr. 3. dicit: *Confiderate Apostolum, & Pontificem confessionis nostrae Jesum, qui fidelis est ei, qui fecit illum*; ergo si factus, non est Deus; cum Deus non possit dici factus. Respondeo Apostolum ibi solum velle factum Pontificem, quod est verum; licet enim Filius ab aeterno fuerit, non tamen fuit ab aeterno Pontifex, sed in tempore factus est Pontifex.

63. Arguitur 9. Apoc. 3. dicitur: *Dignus est Agnus, qui occisus est, accipere virtutem, & divinitatem, & sapientiam, & fortitudinem*; ergo si accepit, ab alio accepit; si ab alio, non ex se habet, ut habet Deus; consequenterque non est verus Deus. Respondeo ex eodem textu constare eum, de quo est sermo, esse verum Deum, solumque ibi velle Scripturam, non quod Christus non fuisset ab initio Deus, sed quod per passionem meruerit, ut ejus divinitas, quam habuit ab aeterno, hominibus manifestaretur in tempore, sive quod homines cognoscerent, illum esse Deum.

64. Opponitur 1. ex Sanctis Patribus. D. Ignat. *Epist. ad Magnesianos*. Unum, inquit, & solum verum Deum Patrem suum annuntiavit; ergo solus Pater est verus Deus. Respondeo nihil inde concludi; nam si Pater, & Deus, ergo habet Filium, & Deum, & ejusdem naturae cum Patre; siquidem cum non possit multiplicari, necessarii communicatur eadem numero. Accedit, quod D. Ignatius nihil aliud dixit, quam Christus Patri suo dixerat Joan. 17. *Ut cognoscant te solum verum Deum*; de quo jam supra n. 57.

65. Opponitur 2. ex eodem D. Ignatio *Epist. ad Tar-senses*, ubi dicit, Christum esse Filium Creatoris, nec esse illum, qui est super omnia Deus, sed Filium ejus; ergo videtur significare, Filium non esse verum Deum. Respondeo Christum ita esse Filium Creatoris, ut sit etiam ille idem Creator: tum quia ita dicit idem D. Ignatius *Epist. ad Philippenses*: tum quia Pater gignendo totam suam essentiam Filio communicat, consequenterque totam potentiam, qua mundus creatur: dicitur autem Pater ab Ignatio super omnia Deus ratione principii, sive originis, non vero propter Naturae diversitatem.

66. Opponitur 3. ex eodem D. Ignatio *Epist. ad Philipp.* ubi de Patre exponit illud. Deuter. 6. *Dominus Deus tuus, Dominus unus est*; ergo si unus, Filius non est Deus. Et *Epist. eadem* inducens Christum loquentem ad Satanam: *Novi unum, scio solum, non sum Deo adversus, confiteor excellentiam*. Et *Epist. ad Antiochenos*. *Valere Deo, & Christo*. Et *Epist. ad Ephesos*: *Medicus autem noster est solus verus Deus ingenuus, & invisibilis*: ex quibus videtur significare, Christum, sive Filium Dei non esse verum Deum cum Patre.

67. Respondeo cum P. Bellarm. tom. 1. lib. 1. de *Christo cap. 10*. Ad primum, D. Ignatium ex illo loco Deuter. solum probare velle, unum esse Patrem, & non plures Patres; sicut infra docet, unum esse Filium, & non plures. Ad secundum dicimus, Filium confiteri excellentiam Patris, aut ratione originis, aut prout est homo. Ad tertium, D. Ignatium ibi distinguere Christum à Deo ratione humanitatis; alioqui non ibi vocaret diabolum illum, qui praetextu unius Dei, negaret Christi divinitatem. Ad quartum dicimus, D. Ignatium (dato quod ipsa sint ipsius verba; aliter enim legit Theodoret. & aliter D. Athan. apud P. Bellarm. cit.) post citata verba subungere: *Habemus autem etiam medicum IESUM-Christum ante secula unigenitum Verbum*: ex quo patet, per illam exclusi-

vam solus non exclusisse Filium Dei, sed res creatas, quae non sunt ejusdem essentiae cum vero Deo ingenito, prout supra in simili diximus.

68. Opponitur 4. ex Tertul. lib. contr. *Hermogenem*: *Nam, ait, nec Pater esse potuit ante Filium, nec iudex ante delictum. Fuit autem tempus, cum & delictum, & Filius non fuit, quod iudicem, & qui Patrem Dominum faceret*: ex quo videtur indicare, Patrem fuisse ante Filium, leu non semper fuisse Patrem, quia non semper fuit Filius; ergo si non semper Filius; neque verus Deus. Respondeo cum P. Bellarm. cit. verba ista male sonare, sicque usurpanda non esse; non tamen apud Tertul. significare, Filium Dei, ut Deum, non semper fuisse; siquidem contrarium dicit lib. contr. *Praxeam*; neque Filium, de quo loquitur, esse Verbum Dei, sed filium per adoptionem, id est quemvis hominem sanctum, aut Angelum; neque enim hic de Christo agitur, sed de creatura rationis particeps, quae extrinsecus accessit, & Deum ex tempore Patrem denominavit. Additur, quod si Filius ille sit Verbum Dei, per tempus, quo non erat, non intelligitur verum tempus, sed prioritas originis.

69. Opponitur 5. ex eodem Tertul. lib. contr. *Praxeam*: ibi: *Dum Filium cognosco, secundum à Patre defendo*; ergo si secundus, non simul cum Patre, consequenterque neque verus Deus. Respondeo secundum vocare Filium, sicut & Spiritum Sanctum tertium ratione originis, non propter diversos gradus essentiae; cum lib. contr. *Hermogenem* sic dicat: *Divinitas gradus non habet, utpote unica*. Unde quando eodem lib. dicit, Filium distinguere à Patre, non statu, sed gradu, per gradum intelligit ordinem Personarum, qui stare potest cum similitudine, & unitate in essentia.

70. Opponitur 6. ex eodem Tertul. lib. contr. *Praxeam*. *Pater tota substantia est; Filius vero derivatio totius, & portio*. Et eodem loco ibi: *Consequens erit, ut invisibilem Patrem intelligamus pro plenitudine majestatis, visibilem vero Filium agnoscamus pro modulo derivationis*: ubi videtur significare, Filium non habere eandem naturam cum Patre; ergo si non eandem naturam, non est verus Deus. Respondeo cum P. Bellarm. cit. ad primum, vocare Filium portionem, & Patrem totam substantiam, quatenus Pater est fons, & principium aliarum Personarum, & in ea ratione quandam habet majoritatem, prout ipse Tertul. explicat eodem loco. Ad secundum vocare Patrem invisibilem, quatenus nunquam apparuit in forma corporea; Filium autem vocat visibilem, non quia talis sit ejus Natura, sed quia apparuit in forma visibili multis in veteri Testamento assumens ad tempus formas visibiles, & postea in novo assumens humanitatem, secundum quam dicit esse à Patre pro modulo derivationis.

71. Opponitur 7. ex eodem Tertul. lib. de *Trinit.* ubi dicit, unum Deum Judaeorum esse Patrem Christi, & Deo Patri nihil posse comparari, & Filium non eripere Patri illud, quod unus est Deus; ergo &c. Respondeo cum P. Bellarm. cit. primo, librum illum non esse Tertuliani: tum quia in eo refelluntur Sabelliani, qui eo tempore non dum erant orti: tum etiam, quia D. Hieron. illum tribuit Novatiano. Secundo, loca illa non esse contra nos; verè enim unus Deus Judaeorum est Pater Christi; neque Christus eripuit Patri, ut sit unus Deus, quia Christus non est alius secundus Deus, sed idem Deus cum Patre. Neque Patri quidquam potest comparari, si originem spectes,

species, cum ille sit principium aliarum Personarum, non contra, cum quo stare potest aequalitas in substantia trium Personarum.

72. Opponitur 8. ex D. Cypriano lib. 2. cap. 6. in explicatione Symboli ubi dicitur Creator Deus Pater Christi, & unum esse Deum Patrem, unum Dominum IESUM-CHRISTUM, unum Spiritum Sanctum, ex quo videtur significari, solum Patrem, qui est Creator, esse Deum, Christum autem esse creaturam; ergo &c. Respondeo cum P. Bellarm. cit. hanc Symboli explicationem non esse D. Cypriani, sed Ruffini; siquidem ibi nominatum refelluntur Arius, Eunomius, & Photinus, qui tempore Cypriani non dum nati erant. Additur, Christum esse quidem Filium Creatoris, ideoque ipsum esse etiam Creatorem, & eundem cum Patre, quia totam Patris essentiam nascendo accepit. Neque obstat, quod Pater vocetur unus Deus, neque enim ideo negatur, Filium esse Deum; nam etiam Filius dicitur unus Dominus; & tamen non ideo negatur de Patre, quod sit etiam Dominus.

73. Opponitur 9. ex D. Hilar. lib. 9. de Trinit. ubi dicit, solum Patrem esse unum verum Deum, licet etiam Christus sit Deus. Et D. Ambros. 1. Tim. 1. ubi de solo Patre explicat verba illa: *Regi seculorum immortalis, invisibilis, soli Deo*. Et illud: *Nemo bonus, nisi solus Deus*: Et illud: *Qui solus est potens Rex regum, & Dominus Dominantium*. Respondeo D. Hilarium dicere, solum Patrem esse verum Deum, ita tamen, ut id non neget de Filio, quia in Patre intelligitur Filius, cum sit ejusdem essentiae cum Patre. Ad illa commentaria D. Ambros. (si forte sunt D. Amb. ut ait P. Bellarm. cit.) dicimus lib. 2. de Fide cap. 1. & 3. & lib. 3. cap. 2. contendere, omnia illa epitheta etiam Filio, & non soli Patri convenire: aut si soli Patri, non quia solus illa habeat, sed quia solus habet à se; Filius autem à Patre communicata.

74. Opponitur 10. ex D. Chrysost. 1. Tim. 1. ubi illud: *Regi seculorum immortalis, &c.* accommodat Patri, dicitque illa epitheta habere Patrem per se; Filium autem à Patre. Et D. Cyrill. lib. 10. Theaur. cap. 4. exponit de Patre, & non de Trinitate illud Iai. 44. *Ego primus, & ego novissimus*; ergo D. Chrysost. videtur sentire, Filium dono gratiae factum esse Deum, immortalem, & invisibilem; & D. Cyril. solum Patrem esse Deum, quia solus Pater est primum principium, & ultimus omnium finis, qualis est solus Deus.

75. Respondeo D. Chrysost. contrarium ibi asserere, dum ait: *Ipse Pater hanc per naturam habet, nos autem per gratiam*: Nunquid ita & Filius? minime verò: verum & ipse hanc per naturam habet. Et infra. *Cum audio Patrem Regem seculorum, non à Filio dominatum tollo; communia enim ista sunt, & Patris & Filii*. Ad illud D. Cyril. dicimus, licet exponat illa verba de Patre, non ideo negare, quod etiam convenienti Filio, imò id de Filio etiam intelligit dum sic ibidem ait cap. 6. *Non ad dejectionem Filii hæc à Patre dicuntur.... sed ad dejectionem falsorum Deorum primum, postremumque, hoc est, sempiternum se Pater Deum appellat, secumque, Filium necessario intelligit*.

76. Opponitur 11. ex D. Hieron. quem dicunt Hæretici Transylvani diu veritati reluctantem, claritate tamen Scripturæ victum, confessum esse unum Deum esse Patrem, dum ad Ephes. 4. illud, *Unus Deus, & Pater omnium*, dicit de Deo Patre esse intelligendum. Et D. Aug. lib. 6. de Trinit. cap. 9. ubi videtur dicere, nos cogi ad assentiendum, solum Patrem esse Deum verum, dum dicit: ibi: *Patri enim dicebat, & Patrem nominaverat, ad quem lo-*

quebatur, cum dixit: *Hæc autem est vita æterna, ut cognoscant te Unum verum Deum*. Videndum est, an intelligere cogamur, tanquam hoc insinuare voluerit, quia solus Pater Deus verus est: ne non intelligemus Deum, nisi ipsa tria simul. Ex quo Transylvani exultantes dicunt, D. Aug. contradicendo huic veritati, illam corroborare.

Respondeo cum P. Bellarm. supra cit. D. Hieron. loco citato calumniam illam refellere, cum dicat, non excludi Filium, cum dicitur Pater Unus Deus; sicut non excluditur Pater, cum dicitur Filius Unus Dominus. Vide ibi Ad illud D. Aug. dicendum, propositionem hanc: *Solus Pater est verus Deus*; posse habere duplicem sensum: primum, *Solus Pater est verus Deus*, id est, nulla Persona est verus Deus præter Patrem; & hic sensus est Arius, quem arripuerunt Transylvani: Secundum, *Solus Pater est verus Deus*, id est Pater etiam seorsim, & solus consideratus, adhuc est verus Deus; & hic est Catholicus, & à D. Aug. intentus, ne putaremus, nomen Deus non convenire, nisi tribus simul, id est, non posse singulis Personis seorsim tribui; quod est aliud ab Arianis, quos ibidem nominatim excludit, sic concludens: *Nunc aequalitas Trinitatis, una, eademque substantia, quantum breviter potuimus, demonstrata est*.

Opponitur 12. Concil. quoddam Antiochenum, in quo negatur, Filium esse homousion, id est ejusdem substantiæ cum Patre; ergo si non ejusdem substantiæ, neque verus Deus. Respondeo Concil. Antiochenum non negare, quod in Concil. Nicæno definitur; in hoc autem definitum est, Filium esse Patri consubstantialiorem, eandem numeraturam à Patre recipiendo. Unde Concil. Antiochen. solum negat, Filium esse homousion Patri juxta sensum Pauli Samosatani, qui per hanc unius essentiae nuncupationem solitarium, atque unicū sibi esse Patrem, & Filium asseribat, id est unicū in Deo esse Personam, ut ex D. Hilar. lib. de Synodus, dicit P. Proposit. 1. p. 9. 27. dub. 1. §. 4.

Obijciunt 1. ex ratione: Deus est ens à se; si quidem Aseitas est ratio constitutiva, & distinctiva divinitatis, prout alibi diximus, & infra dicemus; sed Filius non est à se, cum sit à Patre, à quo procedit; ergo non est Deus. Respondeo Aseitatem esse quidem rationem constitutivam, & distinctivam divinitatis, cum quā stare potest, quod Filius sit ab alio, nempe à Patre, cum sit ab alio diverso quoad suppositum, non tamen quoad naturam, quæ est eadem in Patre, & in Filio; & cum in Patre sit à se, etiam à se est in Filio, & uterque Deus, & à se saltem identice, quatenus sunt idem cum natura, quæ est à se formaliter. Imò possunt dici à se formaliter in certo genere, cum Aseitas constitutiva divinitatis sit in omni, & non tantum in certo genere.

Obijciunt 2. Si Filius esset Deus, & à Patre procederet (idem est de Spiritu Sancto,) aut esset ex nihilo productus, aut ex substantia divina: Non primum; alioqui jam esset creatura, & non Deus: Non secundum; alioqui jam substantia divina esset in potentia ad aliquid, quod est ex ea per generationem; utrumque autem repugnat; ergo non est simpliciter admittenda alia Persona distincta à Patre, quæ sit Deus. Respondeo Filium, licet formaliter, ut est Deus sit à se negativè, sicque careat omni principio, quā tamen Filius est, habere principium, non causalitatis, sed originis. Unde potest dici esse ex nihilo termini, id est ex nullo præsupposito; non tamen ex nihilo, prout esse ex nihilo dicitur esse ex nihilo termini, sive actualis, quasi aliquando non

non fuerit, siue virtualis, quasi aliquando potuerit non esse, quo pacto sunt, quæ creantur, & habent pro termino illud nihilum termini. Potest etiam dici esse ex substantia divina, virtualiter quidem, & non realiter, cum proprietates in divinis non distinguantur realiter à natura, quæ tamen nunquam dicitur in potentia secundum se, & à parte rei, imò neque quoad nos ad proprietates, prout alibi diximus; siquid natura non recipit relationes, sed cum illis identificatur; neque per illas determinatur ut materia per formam, sed ut natura per terminos substantiales.

81. Obijciunt 3. Filius Dei est mediator Dei, & hominum juxta illud 1. Tim. 2. *Unus Deus, unus & mediator Dei, & hominum*; sed si foret Deus jam non foret mediator; alioqui esset mediator ad se ipsum; ergo Filius Dei non est Deus. Respondeo Christum Dominum esse mediatorem nostrum secundum naturam humanam, secundum quam fuit etiam Redemptor. Unde per illum secundum naturam humanam invocamus, non solum Patrem, ut volunt hæretici, sed totam ipsam Trinitatem, cum enim Christus sit Mediator ut homo, non ut Deus, talis est, non solum Patris, sed etiam Spiritus Sancti, & sui ipsius, quatenus ipse est etiam Deus. Imò etiam per ipsum Filium invocamus ipsam Trinitatem, licet enim non sit Mediator secundum Naturam divinam, ut tamen sit perfectus Mediator, debet habere naturam utriusque partis conciliandæ, nempe Dei, & hominum, inter quos est Mediator, ut notavit D. August. lib. 9. de Civit. cap. 15.

82. Instabis: Christus non docuit invocare Trinitatem, sed Patrem solum; & orationes Ecclesiæ olim omnes dirigebantur ad Patrem, de quo extat decretum Concil. Carthaginensis III. sed non ex alia causa, nisi quia solus Pater habet Mediatorem, & est Deus; ergo &c. Respondeo falsum esse, Christum Dominum solum Patrem invocari voluisse, cum ipse dicat Joan. 14. *Si quid petieritis in nomine meo*. Et baptizari jubens omnes gentes jubet invocari Trinitatem, dicens Matt. ultim. *Baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti*. De usu precandi dicimus, orationes Ecclesiæ ut plurimum dirigi ad Patrem, quia sic commodius terminatur, Per Jesum Christum Filium tuum, cum tamen in Patre invocemus omnes tres Personas, ut docet Tertul. lib. de orat. & patet ex conclusione orationis, cum dicimus, *Qui tecum vivis, & regnas in unitate Spiritus Sancti Deus*.

83. Urgebis: Christus est Filius unicus veri Dei; ergo qui non habet Christum Filium, non est verus Deus; sed Trinitas non habet Christum Filium; ergo Trinitas, siue Filius non est verus Deus. Respondeo negando primam consequentiam, quæ nihil colligit, sicut non colligit hæc: *Petrus est filius unicus veri hominis*; ergo qui non habet Petrum filium, non est verus homo: licet enim Deitas non sit quid universale, ut est humanitas, est tamen communis pluribus suppositis, ideoque habet vim Universalis.

84. Obijciunt 4. Si Filius esset Deus, & secunda Persona à Patre, esset infinitus; siquidem talis est Deus; sed non est infinitus; siquidem Personæ, cum sint plures, non possunt esse in se infinitæ; alioqui jam non essent plures; nam ex eo, quod Deus sit infinitus, est Unus, ut alibi demonstravimus; ergo &c. Respondeo esse diversam rationem de Deo, atque de Personis, nam pluralitas Dei non potest stare sine pluralitate naturæ; pluralitas autem naturæ non potest stare cum infinitate perfe-

Tom. 1.

ctionis, siquidem cum inter se differrent, differentia autem sit perfectio, quilibet Deus haberet perfectionem, quam alius non haberet; sicque neuter esset infinite perfectus: at verò pluralitas Personarum potest stare cum identitate naturæ; sicque licet ratione personalitatis una non includat perfectionem alterius, quæ tantum est infinita in certo genere, cum tamen quilibet includat naturam, quæ est infinita simpliciter, & in omni genere, quilibet includit omnem perfectionem, aut formaliter, aut eminenter, sicque quilibet est simpliciter infinita.

Instabis: Neque Pater includit Filiationem, neque Filius Paternitatem, cum tamen Paternitas, & Filiatio sint perfectiones; ergo nullus includit omnem perfectionem; consequenterque nullus est infinitus, neque Deus. Respondeo Paternitatem, & Filiationem, cum non sint perfectiones simpliciter simplices, non esse de ratione formalis entis simpliciter infiniti, sicque sufficere, quod illas includat aut formaliter, aut eminenter, aut æquivalenter; sic autem Pater (idemque de Filio) continet formaliter naturam, & Paternitatem, & cum natura sit idem cum Filiatione, & Paternitas sit æquæ perfecta, atque Filiatio, illique æquivalens formaliter, Pater etiam continet Filiationem identice, & æquivalenter.

Inferes: Ergo si Pater, saltè ratione naturæ, quam formaliter includit, includit etiam saltem identice Filiationem, poterit dici Filius, quod non admititur; licet enim Filius sit quod Pater, non tamen est Pater, ut loquitur D. Nazian. orat. 5. de Theologia apud P. Tanner. d. 4. q. 1. dub. 4. n. 10. Respondeo negando illationem, quia Pater distinguitur realiter à Filio, habetque cum illo oppositionem; quæ autem in divinis sic opponuntur, non affirmantur ad invicem: poterit tamen Essentia dici Filius, saltem identice.

Obijciunt 5. Si Filius esset idem Deus cum Patre, & à Patre genitus, cum Pater sit ingenuus, & Filius à Patre genitus, idem Deus diceretur genitus, & ingenuus; sed implicat, quod idem Deus dicatur genitus, & ingenuus; ergo Filius non est idem Deus cum Patre; consequenterque neque Deus, cum non possit esse alius Deus; alioqui essent plures Dii, quod multò magis implicat. Respondeo Patrem, & Filium ita esse unum Deum, ut sint duo supposita realiter distincta, de quibus ut sic possunt sine ulla repugnantia verificari prædicata contradictoria, Adde propositiones illas: *Deus est genitus*; *Deus est ingenuus*: non esse contradictorias, si utraque sit affirmativa; siquidem prædicatum affirmativum determinat subiectum, ut stet sub ratione illa, sub quâ de illo potest verificari ipsum prædicatum; ubi prædicatum affirmatur, & verificatur secundum diversas rationes, ut fit in prædictis propositionibus, nulla datur contradictio.

Instabis: Generabile, & ingenerabile differunt plusquam numero; sed ita differt Filius à Patre; ergo idem non potest esse genitum, & ingenuum. Respondeo generabile, & ingenerabile differre quidem genere, quando generabile tale est per motum, & per productionem de non esse ad esse, siue de uno esse ad aliud, ut fit in creatis: non autem quando generabile tale est per solam communicationem ejusdem naturæ, ut fit in divinis.

Urgebis: Filius producitur à Patre per veram generationem; ergo per veram mutationem; sed hæc repugnat Deo; ergo Filius non est Deus. Respondeo licet generatio physica, de qua alibi diximus, involvat mutationem de non esse ad esse,

A a a

hujusmodi

huiusmodi tamen mutationem non esse de ratione intrinseca generationis, sed solum, quod sit processio viventis à vivente, ut à principio conjuncto in similitudine naturæ; cum autem sic procedat Filius à Patre, à quo personaliter distinguitur, ab illo verè dicitur generari, ut infra dicemus, neque enim ad veram generationem requiritur, ut id, quod generatur, prius non fuerit.

90. Replicabis: Ideo aliquid generatur, quia ante non erat; ergo si Filius generatur, quia ante non erat, non est Deus; tum quia jam non esset ab æterno; tum quia produceretur per mutationem. Respondeo negando antecedens: neque enim quod generatur, generatur quia ante non erat, sed ut sit; cum autem Filius generetur ut sit, & semper fuerit, sit, & semper erit, ab æterno generatur sine mutatione.

91. Inferes: Ergo si Filius ab æterno generatur; aut semper generatur, & sic semper est in fieri; aut semper est genitus, & sic semper est terminus sine via; aut modò non generatur, & sic datur mutatio in Deo; hæc autem omnia repugnant; ergo &c. Respondeo Filium semper generari, & esse genitum, quin illud fieri, sive generari semper, involvat aliquam imperfectionem, aut defectum in termino; siquidem includit perfectionem termini, & viæ, sicque semper, & in omni instanti reali existit perfectus, & perfectè genitus, ad cuius perfectionem geniti denotandam dicitur semper natus.

92. Obijciat 6. Actor. 20. dicitur: *Beatiùs est magis dare, quàm accipere*: Et ratio adhuc est, quia dare est divitis, & perfecti; accipere autem est indigentis, & imperfecti; sed Pater dat, & Filius recipit ut patet ex illo Matt. 11. *Omnia mihi tradita sunt à Patre meo*: & idem constat Matt. ult. Joan. 5. & 13. & 15. ergo Pater, & Filius non sunt æquales; consequenterque neque unus Deus. Resp. primò cum aliquibus, Patrem dare quidem omnia Filio, sed necessariò, & naturaliter, non verò liberè, & gratuito: solum autem tunc est beatiùs dare, quàm accipere, quando quis liberè dat. Non placent, nam etiam qui naturaliter dat, est perfectior eo, qui recipit, ut patet in materia, & forma, & similibus.

93. Respondeo secundò, tunc solum beatiùs esse dare, quàm accipere, quando qui accipit est in potentia ad accipiendum, sicque est indigens, & imperfectus: at verò Filius Dei non accipit vitam, potentiam, & sapientiam à Patre, de quibus loquitur locis citatis, sicut neque aliud quodcumque ex illis, quæ à Patre accipit, ita ut sit in potentia ad illa accipienda; siquidem hæc omnia accepit nascendo ab æterno, ab æterno autem illa accipiens, non potest in potentia unquam esse ad accipiendum; alioquin jam illa ab æterno non acciperet.

SECTIO IV.

Demonstratur Divinitas Spiritus Sancti: & Unitas Essentie cum pluralitate Personarum.

94. **D**ico 1. Spiritus Sanctus est verus Deus. Est de Fide definitum in Concil. Constantinopol. 1. in Ephesin. Chalcedon. act. 5. Lateran. sub Innocent. III. cap. Firmiter de sum. Trinit. in Florent. in decret. de Process. Spir. Sancti. in Toletan. 11. in Confessione Fidei.

Idem docent Sancti Patres, D. Ignat. D. Justin. supra citati, D. Athan. epist. ad Serapionem, D. Basil. lib. 3. & 5. ad Eusebium, & lib. de Spir. Sancto ad Amphilochem, D. Nazian. lib. 5. de Theolog. D. Nyssen. lib. ad Eustachium, D. Epiphani. heresi 72. D. Chrysost. hom. aliquot de Spir. Sancto. D. Hilari. lib. 12. Trinit. D. Ambrosii. lib. 3. de Spir. Sancto, D. Augustini. lib. 1. de Trinit. cap. 6. & lib. 1. contra Maximinum, D. Thom. lib. 4. contr. gent. cap. 16. & 17. D. Cyril. & Alexand. lib. 7. de Trinit. & lib. 10. in Ioan. ibi: cap. 3. Libenter, inquit, interrogaverim eos, qui adversus gloriam Spiritus linguam impiè armant, quomodo si Spiritus creatura est, & à substantia Dei (ut illi dicunt) alienus, per ipsum in nobis Deus habiteret? Nam si possibile aliquo modo est, ut per creaturam Deo participemus, quid prohibebit, non per Spiritum, sed per aliam creaturam nos sanctificari, quod quia impossibile est omnino (Dei enim participes effici nemo potest, nisi per Spiritum,) Deus omnino, & ex Deo Spiritus est, nec ullo modo est inter creaturas commutabilis.

Probatur primò ex Scriptura Matth. ult. *Euntes docete omnes gentes baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti*. Et Ioan. 20. *Accipite Spiritum Sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis*: remittere autè peccata authoritativè est solius Dei. Et ad Rom. 5. *Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum Sanctum, qui datus est nobis*: esse autem causa principalis, (ut hinc innuat Apostolus) charitatis soli Deo competit. Et Actor. 5. *Anania cur tentavit Satan as cor tuum mentiri te Spiritui Sancto?* Non es mentitus hominibus, sed Deo: ergo si mentiri Spiritui Sancto est Deo mentiri, Spiritus Sanctus est Deus.

Probatur secundò rationibus: Prima ex attributis, quia de solo Deo dicitur, quod sit immensus, & ubique. Omnipotens, cognoscens se ipsum perfectè, bonus, & habens templum; sed hæc omnia dicuntur de Spiritu Sancto; ergo Spiritus Sanctus est Deus. Probatur minor, quia de Spiritu Sancto dicitur quod sit immensus, & ubique, psal. 138. *Quò ibo à Spiritu tuo*. Et Sap. 1. *Spiritus Domini replevit orbem terrarum*: Quod sit omnipotens, Sap. 7. *Omnem habens virtutem*: Cognoscens se ipsum perfectè, 1. Cor. 2. *Nemo scit, quid sit in Deo, nisi Spiritus Dei*. Et rursum: *Spiritus omnia scrutatur, etiam profunda Dei*: quod sit bonus, psal. 142. *Spiritus tuus bonus deducet me in terram rectam*: quod habeat templum, 1. Cor. 6. *Membra vestra templum sunt Spiritus Sancti*: ad quem locum D. Aug. lib. 1. de Trinit. cap. 6. *Non est, inquit, creatura Spiritus Sanctus, quia cui corpus nostrum templum exhibemus, necesse est huic eam servitutem debeamus, quam non nisi Deo servandum est*; ergo &c.

Secunda ex operibus, quia creare, conservare, justificare, futura prædicere, miracula facere, & Ecclesiam regere sunt propria solius Dei; sed hæc omnia efficit Spiritus Sanctus; ergo est verus Deus. Probatur minor, quia de Spiritu dicitur creare, Job. 33. *Spiritus Dei fecit me*. Et psal. 32. *Verbo Domini cali firmati sunt, & Spiritu oris eius omnis virtus eorum*: Et psal. 103. *Emitte Spiritum tuum, & creabuntur*: dicitur conservare Sapient. 1. *Spiritus Domini replevit orbem terrarum, & hoc, quod continet omnia, &c. dicitur justificare* 1. Cor. 6. *Iustificati estis in nomine Domini IESU Christi, & in Spiritu Dei nostri*: dicitur futura prædicare 2. Petr. 1. *Spiritu Sancto inspirati, locuti sunt Sancti Dei homines*. Et Actor. 20. *Spiritus Sanctus per omnes civitates mihi protestatur dicens, quoniam vincula, & tribulationes Ierosolymis me manent*: dicitur miracula facere, Matt. 12.

Matt. 11. Si autem ego in Spiritu Dei eicio demones: dicitur Ecclesiam regere. Act. 10. dixit Spiritus Petro, vade ad eos, nihil hecans, quia ego misi eos: idemque habetur Act. 13. & 15. & 16. & 20. ergo &c.

98. Arguitur 1. Joan. 1. dicitur: Omnia per ipsum (nempē Verbum) facta sunt; ergo Spiritus Sanctus per Verbum factus est, alioqui jam per Verbum non omnia fierent; ergo Spiritus Sanctus non est Deus; Deus enim non est factus. Respondeo cum D. Chryso. ibi hom. 4. Evangelistam idē statim addidisse: Et sine ipso factum est nihil, quod factum est: ut excluderet objectionem Ariatorum, & intelligeremus facta esse per Verbum, non omnia omnino, quæ sunt; alioqui Pater, qui etiam est, deberet esse factum per Verbum, quod negabunt Ariani, sed solum fieri, quæ facta sunt; ex dictis autem constat, Spiritum Sanctum non esse de numero factibilium.

99. Arguitur 2. Ad Rom. 8. dicitur: Ipse Spiritus postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus; sed id dici nequit de Spiritu Sancto ratione naturæ assumptæ, ut potē quam non assumpsit; ergo ratione propriæ naturæ; ergo non est Deus; neque enim suppositum Naturæ divinæ potest sic in ipsa natura postulare, & genere. Idem argumentum fit ex illo ad Galat. 4. Misit Deus Spiritum Filii sui clamantem Abba Pater. Respondeo Spiritum Sanctum dici postulare, genere, & clamare, quatenus hos effectus in nobis causat, & præstat, prout supra diximus, & dicit D. Aug. lib. contra Maximinum, & D. Chryso. ad Rom. hom. 14.

100. Arguitur 3. Joēlis 2. dicitur: Effundam de Spiritu meo. Et Joan. 15. Cum venerit Spiritus veritatis, quem ego mittam vobis à Patre; effundi autem, & mitti minoritatem significat; ergo Spiritus est minor, quam Pater, & Filius; consequenterque non est Deus. Respondeo minorem esse veram de missione secundum imperium, prout supra diximus; at verò Spiritus Sanctus (sicut & Filius) non dicuntur missi secundum imperium, sed quatenus Filius à Patre, & Spiritus Sanctus à Patre, & à Filio procedunt: aut quia in tempore manifestati modo visibili in creaturis, Filius in carne, & Spiritus Sanctus in specie columbæ, & igneis linguis.

101. Arguitur 4. ex illo Amos 4. Ego firmans tonitru, & creans Spiritum; ergo si Spiritus creatur, non est Deus. Respondeo cum D. Basil. lib. 3. ad Eunomium, ventum ibi vocatum esse Spiritum, non autem sermonem esse de Spiritu Sancto. Patet, tūm quia ibi conjungit Spiritum cum tonitru, cui adjungitur ventus: tūm quia ventus etiam vocatur Spiritus psal. 148. Spiritus procellarum: tūm quia sic etiam locum illum D. Hieron. Theodoret. & Rupert. explicant.

102. Arguitur 5. D. Nazianz. Orat. 5. de Theologia, videtur dubitare de divinitate Spiritus Sancti: Nostra ætatis Sapientes, inquit, partim vim quandam, & facultatem Spiritum Sanctum existimant; partim creaturam; partim Deum; partim vero potius nomine vocandus esset, minime certum, atque exploratum habuerunt; ergo &c. Respondeo D. Nazianz. per nostros sapientes in genere intelligere eos, qui aliquam Dei cognitionem habent etiam si sint hæretici, illos condistinguen-do ab Ethnicis.

103. Arguitur 6. Duo sunt modi agendi, aut per naturam, & sic gignuntur Filii; aut per artem, & sic efficiuntur opificia; sed solum Verbum productum est à Deo per modum naturæ, cum sit Filius Unigenitus; ergo Spiritus Sanctus ex arte processit;

Tom. 1.

consequenterque est opificium, & non Deus. Respōdo modum agendi per naturam in rebus, quæ mente, ac intelligentiā sunt præditæ, esse duplicem; alterum per intellectum, qui naturaliter producit notionem; & alterum per voluntatem, quæ etiam naturaliter producit amorem; hæ autem productiones dantur in Deo, & in creaturis rationalibus, cum hac tamen diversitate, quod Deus intelligendo, & amando substantiam producit, creaturæ verò accidentia, ex quo fit, ut Verbum, quod procedit per intellectum, & Spiritus Sanctus, qui procedit per voluntatem, sint veræ hypostases, & non ita sint verbum, & amor in creatis.

Dico 2. In Deo est unitas Essentiæ, & Personarum pluralitas. Est de fide. Probatur primò ex supra dictis. Secundò ex Symbolo D. Athanasii, Tertio ex D. Nazianz. orat. 5. de Theologia ibi: Quod genitus non sit, & quod genitus, & quod procedat, hoc effectum est, ut alius Pater, alius Filius, alius Spiritus Sanctus appelleretur, atque ita inconfusam trium personarum distinctio in una Divinitatis natura, & dignitate conservetur; neque enim Filius est Pater (unus enim est Pater,) sed quod Pater: Nec Spiritus Sanctus est Filius, quia ex Deo est (unus enim unigenitus,) sed quod Filius. Tria hæc unum, si divinitatem spectes, & unum tria, si proprietatum rationem habeas, ut nec unum Sabellio saveat, nec tria pestifera divisioni, quæ hac tempestate viger. Confirmatur ex D. Athan. Orat. contra Gregales Sabellii, prout supra diximus num. 7. Et ex D. Basil. serm. contr. Sabellium: Nonne, inquit, palam impudens es, cum audis Ego de Filio, Ille de Patre, Alius de Spiritu Sancto, & omnia misces, & omnia confundis, & uni rei omnes appellationes attribuis? loquitur ad illud Joan. 14. Ego rogabo Patrem, &c.

Probatur quartò rationibus: Prima, quia qui accipit esse ab alio, necessariò ab eo re ipsa distinguitur; siquidem idem non potest se ipsum producere; sed Filius accipit esse à Patre, ut patet ex pluribus locis supra citatis, & ex illo Proverb. 8. Dominus possedit me, id est acquisivit per æternam generationem: Et Spiritus Sanctus procedit ab utroque, ut patet ex illo Joan. 15. Cum venerit Paraclitus, quem ego mittam vobis à Patre Spiritum Veritatis, qui à Patre procedit; ergo Pater, Filius, & Spiritus Sanctus re ipsa inter se distinguuntur. Confirmatur, quia in Deo nihil potest fingi inhærens, sive non subsistens; siquidem in Deo nullum est accidens, nullaque compositio, ut potē quæ repugnant cum ejus immutabilitate, & simplicitate; ergo cum hæc tria sint re ipsa distincta, sunt re ipsa tria subsistentia; consequenterque tres hypostases, sive personæ.

Dicent verba illa, Dominus possedit me, intelligenda esse de Christo Domino ut homine in prædestinatione, sive prævisione generato ante colles: sicut etiam de Christo homine intelligenda sunt illa. Joan. 5. Dedit Filio vitam habere in semet ipso. Sed contra, quia illud primum non est ita intelligendum de Christo homine prævisio; siquidem additur: Cum eo eram cuncta componens; quod de Christo sic prævisio non potest intelligi; nam qui solum habebat esse in prædestinatione, non poterat cum Patre mundum creare; siquidem quod solum est in prædestinatione, non est, sed erit; quod autem non est, non potest operari, quia operatio subsequitur existentiam actualem rei operantis. Deinde illud secundum etiam non potest intelligi de Christo homine; siquidem ibi dicitur vitam datam esse Filio, sicut illam habet Pater: Sicut Pater habet

A a a 3

habet

habet vitam in semet ipso, sic dedit & Filio; Pater autem in semet ipso non habet vitam Filii ut homo, sed Filii ut Deus; ergo hanc ibi dedit Filio.

107. Secunda, quia Scriptura vocat Patrem alium à Filio, Joan. 5. *Alius est*, (inquit Filius de Patre,) qui testimonium perhibet de me: & Spiritum Sanctum dicit alium ab utroque: Joan. 14. *Alium Patrem dabit vobis*; sed *alius*, *alius*, & *alius* indicat distinctionem personarum; neque enim de una, & eadem persona dicimus alius est *Marcus*, alius *Tullius*, & alius *Cicero*; ergo &c. Confirmatur ex D. Fulgent. lib. de objection. Arianor. ubi dicit Patrem, Filium, & Spiritum Sanctum dici *alium*, *alium*, & *alium*; non tamen *aliud*, *aliud*, & *aliud*; sed ideo est, quia *alius*, *alius*, & *alius* denotat multipliciter, & distinctionem Personarum, quam affirmamus: *aliud* autem, & *aliud*, & *aliud* denotat multipliciter, & diversitatem Naturæ, quam negamus; ergo &c.

108. Tertia, quia Scriptura loquens de tribus divinis Personis utitur his particulis *Cum*, *Apud*, *In*, *Et*, *Ad*, ut patet Prov. 8. *Cum eo eram cuncta componens*. Joan. 1. *Et Verbum erat apud Deum*. Joan. 14. *Ego sum in Patre*, & *Pater in me est*. Matth. ult. *Baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti*. Ephes. 2. *Per ipsum (Filium) habemus accessum ad Patrem in uno Spiritu*; sed huiusmodi particulae denotant diversitatem Personarum; neque enim quis diceret *Marcus erat cum Tullio*, aut *apud Tullium*, aut *in Tullio*, aut *Marcus*, & *Tullius* hoc fecerunt, aut per *Marcum* habemus accessum ad *Tullium* in *Cicerone*; ergo &c.

109. Quarta, quia Scriptura loquens de Deo, aliquando illum inducit loquentem in numero multitudinis, ut Gen. 1. & 3. aliquando de illo loquitur tanquam qui loquitur de tertia persona, ut Gen. 11. & 19. & Osee 3. & Zachar. 3. aliquando loquens de illo utitur numero ternario, ut Exod. 3. Numer. 6. Deuter. 6. Psal. 66. & 135. & Isai. 6. & 1. Joan. 5. & sæpe alibi; sed hæc indicant distinctionem personarum; ergo &c.

110. Arguitur 1. Qui non gignit, nec gignitur, nec procedit, non est verus Deus; sed unus Deus in essentia nec gignit, nec gignitur, nec procedit; ergo unus Deus in essentia non est verus Deus; sed Pater, Filius, & Spiritus Sanctus sunt verus Deus, ut fatemur; ergo non sunt unus Deus in essentia. Resp. si terminus *Deus* accipiat pro Persona divina, maiorem esse veram; nam qui non gignit, neque gignitur, neque procedit, non est persona divina; minorem verò tunc esse falsam; nam tunc unus Deus in essentia est Pater, qui gignit, est Filius, qui gignitur, & est Spiritus, qui procedit: Si autem terminus *Deus* sumatur pro essentia, tunc minorem esse veram, ex quo solum concluditur essentiam non esse Personam divinam formaliter; non autem non esse verum Deum: maiorem verò esse falsam, quia licet essentia divina, ut individuum est, neque gignat, neque gignatur, neque procedat, est quidem verus Deus, licet non sit suppositum. Unde notandum est sophisma à Persona ad essentiam: quod etiam apparet in hoc argumento, de quo jam supra: *Unus, & verus Deus est Pater Christi; sed Trinitas Personarum non est Pater Christi; ergo Trinitas Personarum non est unus, & verus Deus*: in quo terminus *Deus* in maiori supponit pro prima Persona determinatè; in consequentia autem pro essentia nullam determinando personam, sicque non valet argumentum. Vide P. Bellarm. lib. 2. de Christo cap. 7.

Arguitur 2. Si tres Personæ sunt unum in essentia, erit in Deo quaternitas, & non Trinitas; siquidem essentia, Pater, Filius, & Spiritus Sanctus sunt quatuor nomina, & non sunt synonyma; ergo significant quatuor res, daturque in Deo quaternitas. Respondeo negando antecedens, nulla enim datur in Deo quaternitas, licet dentur quatuor illa nomina, & non sint synonyma; non enim significant quatuor res, sed unam tantum, si sermo sit de re absoluta; aut tres tantum, si de re relatis, quod indicare videtur D. August. lib. 1. de doctr. Christ. cap. 5. Res, ait, quibus fruendum est, Pater, & Filius, & Spiritus est, eademque Trinitas una quædam summa res.

Instabis 1. Pater, Filius, & Spiritus Sanctus sunt tres; sed essentia nihil horum est; siquidem non est Pater, quia non gignit, neque Filius, quia non gignitur, neque Spiritus Sanctus, quia non procedit; ergo est aliquid quartum; consequenterque in Deo datur quaternitas. Respondeo negando minorem, & ejus probationem; essentia enim est illa tria, & illa tria sunt essentia, licet hæc non generet, & Pater generet (idemque de aliis) hoc enim non arguit distinctionem realem, sed rationis, prout alibi diximus in Metaphysica, & infra dicemus. Patet, nam etiam homo, & humanitas sunt una res; & tamen homo generat, humanitas non generat.

Instabis 2. Essentia est fons Personarum; siquidem ab illa emanant relationes, consequenterque Personæ, quæ relationibus constituuntur; sed fons, & rivuli realiter distinguuntur; ergo etiam sic distinguitur essentia à Personis; consequenterque cum illis efficit numerum quaternarium. Respondeo negando maiorem, & neque enim essentia est fons personarum, cum hæc non producantur, neque relationum, cum hæc non producantur, ut relationes sunt, sed per se consequantur ad productionem suppositorum. Hæc interim cum P. Bellarm. cit. cap. 8. D. Thom. 1. p. q. 40. art. 4. & in 1. diff. 27. q. 2. art. 3. apud eundem.

Instabis 3. Catholici in Symbolo postilla verba, *Credo in unum Deum*, apponunt virgulam, ut cogantur legere, *Credo in unum Deum Patrem*, sicque fateantur, solum Patrem esse unum Deum; ergo distinguunt Deum à Patre; sed infra etiam distinguunt Patrem à Filio, & Filium ab Spiritu Sancto; ergo sunt quatuor, efficiuntque quaternarium. Respondeo negando antecedens; neque enim Catechismi catholici talem virgulam apponunt, & Patres veteres semper legerunt sine virgula, *Credo in unum Deum Patrem*, ut legerunt D. Irenæus lib. 1. cap. 2. D. Cyril. Catech. 7. & Russin. in explicat Symboli: illam tamen non apposuit Benedict. Aret. Zwinglianus, cum nesciret respondere ad argumentum Gentilis hæretici, qui probat hoc argumento, solum Patrem esse unum Deum.

Instabis 4. Catholici dicunt, tres Personas in uno Deo residere, & unum Deum in tribus Personis se manifestare; sed non apparet quis sit ille Deus; neque enim est Pater, neque Filius, neque Spiritus Sanctus; siquidem nullus horum se in tribus Personis manifestavit; neque in ullo horum tres Personæ resident; ergo est quartus quidam Deus; ac proinde datur numerus quaternarius. Respondeo cum dicimus, tres Personas in uno Deo residere, nihil aliud velle significare, quam tres Personas esse unius Deitatis, essentia, & naturæ; & cum dicimus, unum Deum in tribus Personis se manifestare, velle significare, Deum esse tres Personas, & hoc nobis esse manifestatum, five revelatum.

revelatum divinitus; sicque quando petitur, quisnam sit ille Deus? an Pater? an Filius? recte respondetur, est divinitas, sive est Trinitas, sive est Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus. Ita *P. Bellarm. cit.*

116. Arguitur 3. Generare est summa perfectio in vivente; sed hanc perfectionem habet Pater, & non Filius, neque Spiritus Sanctus; ergo Filius, & Spiritus Sanctus non sunt æquales Patri in perfectione, neque ejusdem naturæ cum Patre; consequenterque non sunt plures personæ ejusdem essentia in Deo. Respondeo negando minorem quoad secundam partem: in Filio enim, (idemque de Spiritu Sancto,) est omnis perfectio generationis activæ, licet ipsa generatio activa in Filio non sit, quia opus non est. Patet, quia omnis perfectio, quam habet generatio, est ab essentia; sed Filius, & Spiritus Sanctus habent totam essentiam; ergo habent totam perfectionem generationis activæ. Confirmatur, quia sicut principium quo generationis activæ est Essentia divina, prout infra dicemus, ideoque generatio activa est infinitæ perfectionis: ita terminus quo generationis passivæ est eadem essentia divina, ideoque illa est etiam infinitæ, imò ejusdem infinitæ perfectionis; ergo in Filio est tota perfectio generationis activæ; consequenterque est æqualis perfectionis cum Patre.

117. Inferes: Ergo si terminus quo generationis divina est essentia, hæc dicitur generari, saltem per accidens, ut dicitur in creatis. Respondeo negando illationem; diversa ratio est, quia in creatis natura, quæ est terminus quo, per accidens generatur, quia non eadem, sed diversa numero communicatur filio, quæ nisi producat, non est, idem enim producit, ut sit, & possit communicari: at verò in divinis essentia, sive natura est eadem numero in Patre, & in Filio, cui communicatur, ideoque per generationem minimè producit: de hoc tamen infra.

118. Instabis: Productum dicit intrinsecè dependentiam, (& posterioritatem, saltem naturā) ab eo, à quo dependet; sed verus Deus est ens à se, & independentens, ac necessarius, & nulla re posterius; ergo Filius non est verus Deus, cum sit à Patre productus, & à Patre in suo esse dependeat. Respondeo majorem esse veram in creatis, ubi Filius accipit aliam naturam numero diversam à Patre: non ita verò in divinis, ubi eadem numero natura, quæ est in Patre, communicatur Filio, idque naturaliter, & necessariò sine ulla dependentia, aut posterioritate naturæ, quæ solùm requiruntur in productionibus creatis, ubi diversa numero natura ex non esse deducitur ad esse.

119. Arguitur 4. Quando Filius genitus est, aut erat, aut non erat: Si erat, quare genitus est? si non erat; ergo aliquando non fuit; ergo non est verus Deus; neque sunt plures Personæ ejusdem naturæ, & essentia. Respondeo cum *D. Basil. lib. 2. ad Eunomium*, Filium non esse antequam generetur, fuisse tamen cum generatur, quin inde sequatur frustra genitum esse; nam id frustra fieret, (imò non posset fieri,) quod esset, antequam fieret; quod autem est dum fit, non frustra fit; sic enim in rebus creatis momenta temporis, & sunt cum fiunt, & sunt cum sunt. Neque etiam inde sequitur Filium non semper fuisse, licet non fuerit antequam gigneretur; cum enim semper genitus fuerit, semper etiam fuit. Vide supra à n. 90.

120. Arguitur 5. Aut Persona in Deo est infinita; aut finita: Si primum; ergo est una tantum; alioqui jam non esset infinita; Si secundum; ergo

personæ debent esse infinitæ, ut respondeant infinitati essentia. Respondeo Personam divinam ut talem esse infinitam, quolibet tamen in suo genere, ex quo non colligitur, non esse plures, imò esse plures, cum quolibet sit tantum infinita in certo genere, nempe Paternitas in genere Paternitatis in Patre, sicque de aliis. Vide supra num. 84.

Arguitur 6. Multiplicatio suppositorum aut est necessaria ad conservationem speciei; aut ut unum suppositum perficiatur ex altero; sed Deus, cum sit æternus, non eget conservatione; neque perfectione, cum sit perfectissimus; ergo &c. Respondeo Supposita in divinis multiplicari, non ad conservationem speciei, neque ad perficiendum unum ex alio; sed quia id postulat natura rei intelligentis, & rationalis, qualis est Deus; omnis enim natura rationalis habet duos modos producendi aliquid intra se ipsam, nempe cognitionem, & amorem, ut quid accidentale, si sit in creatis, & ut quid substantiale, si sit in divinis, in quibus non datur aliquid accidentale, quia mutaretur Deus; cum autem Deus habeat hos duos modos producendi ad intra, ex illis colligimus, tres esse personas, nec plures, nec pauciores; siquidem una debet esse producat, & non producta, & est *Prima*; alia producta per cognitionem, & est *Secunda*, alia producta per amorem, & est *Tertia*.

Arguitur 7. Intellectus, & Voluntas divina sunt idem, & idem etiam sunt Intellectio, & Volitio divina; ergo etiam idem sunt Verbum, & amor, sive Filius, & Spiritus Sanctus; siquidem ab uno non procedit, nisi unum. Respondeo negando consequentiam, ad cujus probationem dicimus, minorem distinctionem requiri in principiis producentibus, quam in terminis productis; sic enim unus, & idem Deus tot rerum genera, & species producit: idem intellectus creatus tot conceptus; & unus truncus tot ramos producit: Unde fit, ut satis sit distinctio illa rationis, (de qua alibi) inter Intellectum, & Voluntatem divinam, ut habeant terminos realiter distinctos.

Instabis: Intelligens, & intellectio in Deo sunt idem; idemque sunt in Deo amans, & amor; ergo neque Pater distinguitur à Filio; neque Pater, & Filius à Spiritu Sancto. Respondeo negando consequentiam; ex antecedente enim solum probatur, Patrem, Filium, & Spiritum Sanctum esse unum in essentia; siquidem in Deo intelligens, seu potius dicens, & Verbum, idem sunt, excepta relatione producentis, & producti: & amans, & amor etiam sunt idem, excepta relatione producentis amorem, & amoris producti.

Urgebis: Aut Filius intelligit, aut non: Si primum; ergo producit notitiam, seu Verbum: Si secundum; ergo non est Deus; neque enim potest esse Deus, qui nihil intelligit: Similiter, aut Spiritus Sanctus amat, aut non: si amat, producit amorem; ergo aut se, aut alium: si non amat; ergo non est Deus; neque enim Deus potest carere actu voluntatis. Respondeo cum *P. Bellarm. tom. 1. lib. 2. de Christo cap. 12.* Filium quidem intelligere, & tamen non producere notitiam, seu Verbum; & Spiritum Sanctum amare, & tamen non producere amorem: pro quo:

Advertendum est intelligere, & producere notitiam, sicut amare, & producere amorem esse idem re, distingui tamen ratione; siquidem intelligere, & amare dicunt ordinem ad objectum, id est ad rem, quæ intelligitur, & amatur: ac verò producere notitiam, & amorem dicit ordinem ad rem,

rem, quæ producit, id est ad ipsam notitiam, & amorem; sicque notitia & verbum sunt idem, sed distinguuntur ratione, quatenus illa dicit ordinem ad objectum, verbum autem ad dicentem: Unde est, quod Pater est intelligens cum utroque ordine, ideoque est etiam producens; Filius autem est intelligens, sed cum primo ordine, & non cum secundo, quia habet oppositum ordinis, ideoque ipse non est dicens, seu producens Verbum. Pari ratione Pater est notitia, sed non Verbum; Filius est notitia, & Verbum, quia habet ordinem producti, quem non habet Pater. Similiter Spiritus Sanctus intelligit, & est ipsa notitia, sed sine relationibus producentis, aut producti; sicque neque est dicens, neque Verbum. Idem dicendum de amore; siquidem Pater, & Filius amant cum relatione producentis amorem; Spiritus Sanctus amat, sed cum relatione amoris producti. Hec interim cum P. Belarm. infra enim de hoc dicemus.

126. Arguitur 8. In Deo nihil est, nisi Essentia, & relatio; sed neutrum generat, aut generatur; ergo nihil in Deo generat, aut generatur; consequenterque in Deo non sunt plures Personæ. Resp. neque essentiam, neque relationem seorsim sumptas gignere, aut gigni, sed constitutum ex utraque, ut infra dicemus, nempe constitutum ex essentia, & Paternitate gignit, & constitutum ex essentia, & Filiatione gignitur; qualiter autem id fiat, infra dicemus.

127. Dices: Filius debet produci similis generanti; sed Verbum non est simile generanti, sed objecto; ergo Verbum non est verus Filius Dei; consequenterque neque ejusdem essentia cum Deo. Respondeo Deum intelligendo se ipsum, producere Verbum, proindeque rem intellectam, cui cum Verbum sit simile, & res ipsa intellecta sit ipse Deus, Verbum est ipse Deus, qui producit Verbum.

128. Urgebis: Verbum non est simile Deo, ut intelligenti, sed ut intellecto; atqui Deus non gignit ut intellectus, sed ut intelligens; ergo Verbum non est simile gignenti; ac proinde neque Filius. Respondeo Patrem debere producere Filium sibi similem in essentia, sive naturâ, & non in relatione producentis; siquidem non producit Patrem suum, sed Filium suum, qui talis est ratione essentia communicatæ; ideoque Verbum non debet esse simile Patri, ut Pater est dicens, sed ut Pater habet talem naturam, quæ dicendo exprimitur, & cum ita sit ei simile, est ejus Filius.

129. Replicabis: Filius autem est similis Patri in essentia, aut in proprietate: non primum; siquidem in essentia est idem; idem autem non dicitur sibi simile, sed alteri: non secundum; siquidem in proprietate est dissimilis; ergo nullo modo est similis. Respondeo Filium in essentia esse eundem, & esse similem; nam quatenus uterque habet illam essentiam sunt idem in essentia: quatenus tamen ipsi sunt duo distincti, & conveniunt in illa essentia, sunt similes in essentia.

130. Arguitur 9. Spiritus Sanctus autem producitur similis Deo Patri in essentia; aut dissimilis: Non primum, alioqui esset Filius, & tunc jam Verbum non esset Unigenitus Filius Dei: Si secundum; ergo non est verus Deus; consequenterque non sunt tres Personæ unus verus Deus. Respondeo Spiritum Sanctum produci quidem similem in essentia Patri, & Filio, nec tamen esse Filium: cur autem solum Verbum dicatur Filius, & non ita dicatur Spiritus Sanctus? hujus rei causa non est usque adeo certa; Scriptura siquidem rem docuit, causam tacuit, non solum in hac re, sed in multis etiam aliis,

ut semper nos exerceat, & humiles discipulos reddat; licet tamen infra de hoc dicendum, interim:

Respondeo primò cum *D. Aug. lib. 5. de Trinit. cap. 14.* ideo Spiritum Sanctum non esse Filium, quia non procedit quomodo natus, sed quomodo datus. Secundò cum eodem *D. Aug. lib. 13. de Trinit. cap. 26.* ideo Spiritum Sanctum non posse vocari Filium, quia procedit ex duobus, qui nec duo Patres dici possunt, nec alter pater, alter mater. Tertiò, & clariùs cum *D. Thom. 1. p. q. 27. a. 4. & in quasi. de potent. q. 10. a. 2. ad 22.* Verbum Dei dici, & esse Filium Dei, quia cum procedat per actum intellectus, procedit ut similitudo quædam, & imago producentis, idque ex vi ipsius productionis: at verò Spiritus Sanctus, cum procedat per actum amoris, licet sit similis Patri, & Filio, non est Filius, quia amor non est ex naturâ suâ similitudo rei amata, sed impulsus quidam in rem amatam; sicque ex vi suæ processionis non procedit similis, proindeque neque ut Filius.

Arguitur 10. Aut subsistentia est de intrinseca ratione essentia, aut non: Si primum, aut tunc essentia communicatur, aut non: si communicatur, etiam communicabit illius subsistentia, cum sit de illius ratione intrinseca; hoc autem implicat: tum cum ratione subsistentia, quæ cum sit incommunicabilitas formalis, non potest communicari: tum quia aut Personæ tunc præter istam subsistentiam, quam accipiunt cum essentia, habent aliam propriam, sicque erunt quatuor subsistentiæ, proindeque quatuor Personæ; aut non habent aliam, sed solum istam, sique cum sit una tantum subsistentia, una tantum erit persona: si essentia non communicatur; ergo neutra Persona est Deus, cum neutra habeat essentiam Dei: Si secundum, nempe subsistentia non est de intrinseca ratione essentia; ergo essentia non est infinita simpliciter, cum non contineat omnem perfectionem; & deinde Personæ divinæ erunt compositæ ex essentia, & subsistentia, quod non est dicendum; ergo &c. Respondeo hic tangi difficultatem illam: Utrum scilicet in Deo detur subsistentia absoluta? de quo jam latè egimus in *Mer. tract. 2. l. 3. sect. 12. per totam*, & infra suo loco dicemus.

Arguitur 11. Relatio distinguit Personas, prout distinguitur ab essentia; sed prout distinguitur ab essentia, non est in re, sed tantum in mente; siquidem Relatio supra essentiam non addit rem, sed rationem tantum; alioqui esset in Deo aliquid ab essentia realiter distinctum; ergo Personæ, non re, sed ratione tantum distinguuntur. Respondeo respectum, quem relatio superaddit ad essentiam, distinguere quidem personas, ipsum tamen respectum non esse tantum in mente, sed etiam in re, & ut est in re distinguere; siquidem Personæ realiter distinguuntur, etiam si cesset omnis operatio intellectus distinguentis. Unde Personæ non distinguuntur relationibus, quatenus ipsæ relationes distinguuntur ab essentia quomodocumque, sed quatenus sunt reales relationes, sive ut sunt idem re cum essentia, & ab illa distinguuntur ratione.

Instabis: Aut tota realitas, quæ est in Patre, est in Filio, aut non: Si primum; ergo Pater, & Filius non distinguuntur: Si secundum; ergo aliqua res est in Patre, quæ non est in Filio; & cum res, unum, verum, & bonum convertantur, aliqua unitas, veritas, & bonitas erit in Patre, quæ non sit in Filio; hæc autem non sunt dicenda; ergo &c. Respondeo in Patre, Filio, & Spiritu Sancto esse totam realitatem absolutam, non tamen relativam, sicque

sicque Pater, Filius, & Spiritus Sanctus sunt tria entia realia, sed relativa, quæ tria entia sunt etiam tria vera, & tria bona, non substantivè, sed adjectivè sumpta, id est tria habentia veritatem, & bonitatem, quod stare potest cum eo, quod sunt una veritas, & bonitas substantivè, quatenus accipiuntur pro absoluto, nempe pro natura, quæ est una; de quo jam alibi, & iterum infra dicemus.

35. Arguitur 12. Actiones intellectus, & voluntatis, cum sint immanentes, sunt steriles, ut ait Philosophus. lib. 9. Met. text. 16. sicque nihil producunt; atqui si Filius, & Spiritus Sanctus non producuntur per intellectum, & voluntatem, nullo modo producuntur; siquidem non potest faciliè explicari, quo alio modo producantur: cur duæ tantum Personæ producantur: & cur una Verbum, & altera Amor dici soleat; ergo &c. Respondeo actiones immanentes, & actus intellectus, & voluntatis, quos intellectiōem, & dilectionem possumus appellare, nihil quidem producere, quod maneat post actionem eo modo, quo per actiones transientes produciuntur opus aliquod re distinctum ab actione, & quod perseverat post actionem, in quo sensu intelligendus est Philosophus; aliquid tamen producere intimum ipsi actioni, & quod nomine ipso actionis appellari potest eo modo, quo calefactionem actionem vocamus, cum tamen illa non sit simplex actio de prædicamento actionis, sed includat etiam calorem aliquem acquisitum de genere qualitatis, qui est ejus terminus; & sic per intellectiōem produciuntur Verbum, & per dilectionem Amor, ita tamen, ut in nobis sint accidentia, in Deo autem substantia, cum in Deo intelligere sit ipsum esse Dei, non autem ita sit in nobis.

36. Arguitur 13. Hoc Mysterium destruit principia naturaliter nota, quorum unum est illud: Quæ sunt eadem uni tertio, sunt eadem inter se: quod hæc locum non habet; siquidem Personæ sunt eadem in una essentia, & tamen non sunt eadem inter se, imò sunt realiter distinctæ; ergo cum hoc mysterium videatur esse contra principia naturalia, consequenterque contra rationem, non videtur admittendum. Respondeo hoc mysterium, neque destruere principia naturalia, neque esse contra rationem naturalem, ut jam dicimus: pro quo sit:

SECTIO V.

Virum Mysterium Trinitatis sit contra rationem, seu lumen naturale?

37. DVERTES, rem aliter dici contra, & aliter esse supra rationem, seu lumen naturale; illud enim dicitur supra rationem naturalem, quod naturaliter cognosci non potest; illud autem dicitur contra rationem, seu lumen naturale, quod repugnat principis naturaliter evidentibus. De hoc secundo in præsentī Sectione; de illo autem primo in sequenti dicendum est: Igitur:

38. Conclusio sit: Mysterium Trinitatis non est contra rationem, seu lumen naturale. Est omnino certa. Ita P. Bellarm. tom. 1. lib. 2. de Christo, cap. 6. & 18. P. Becan. de Trinit. cap. 3. q. 4. P. Soar. hic lib. 1. cap. 11. n. 18. & lib. 4. cap. 3. P. Vasq. d. 123. cap. 1. P. Molin. 1. p. q. 28. a. 3. P. Ruiz. d. 15. sect. 3.

P. Alarcon. hic tom. 5. d. 1. cap. 6. n. 3. P. Arriaga d. 43. sect. 3. n. 12. P. Martinon. d. 23. sect. 4. P. Compton. tom. 1. d. 51. sect. 1. n. 9. & alii. Probatur primò ex Concil. Lateran. apud Doctores citatos, ubi definitur, multa esse in nostra fide supra, nihil tamen contra naturam; ergo &c. Secundò, quia una veritas non est alteri veritati contraria; sed ratio naturalis, si non erret, non ostendit, nisi veritatem; nam si errat, jam non est ratio, sed deceptio; mysterium autem Trinitatis est maximè verum; ergo ratio, seu lumen naturale non potest ostendere veritatem contrariam huic mysterio; consequenterque non contrariantur.

139. Probatur tertio, quia illud est contralumen naturale, quod potest ostendi, aut mediatè, aut immediatè involvere contradiciōem; sed hæc non potest ostendi de mysterio Trinitatis; licet enim lumen naturale ostendat, Deum esse Unum in essentia, non potest ostendere esse Unum in Persona, aut implicare esse Trinum in Personis; ergo &c. Confirmatur, quia cum Deus sit infinitus simpliciter, & incomprehensibilis, idque lumine naturali demonstratur, ut alibi diximus, est etiam supra captum intellectus finiti, ac creati; ergo licet aliquod principium naturale videatur esse contra mysterium Trinitatis, potest intellectus creatus supponere, tale principium speciali modo esse verum in tali mysterio, atque est in rebus creatis, sicque tale mysterium non esse contra, sed supra evidentiam naturalem.

140. Probatur quartò ex aliquibus congruentiis naturalibus, quæ supposità fide, ostendunt, hoc mysterium non esse contra rationem: Prima est, quia summi, & infiniti boni est, se summè, & infinitè communicare; sed Deus in productione creaturarum non se communicavit summo, & infinito modo; ergo sic debuit se communicare Personis Divinis. Secunda, quia perfecta beatitudo, qualis est divina, comprehendit omnia bona; sed unum, & quidem insigne bonum est cōsortium æqualium personarum; ergo &c. Tertia, quia generare sibi simile est perfectio; sed Deus est summè perfectus; ergo debuit hanc habere perfectionem. Quarta, quia melius est, Deum ab æterno aliquid produxisse, quàm otiosū fuisse; sed non produxit aliquid creatum, cum nihil creatum sit de facto ab æterno; ergo aliquid divinum. Quinta, quia invenitur una natura in una hypostasi, ut in quolibet Angelo; plures in pluribus, ut in multis Angelis; plures in una, ut in homine, ubi duæ naturæ, nempe anima, & caro in unam hypostasim humanam conveniunt; ergo credibile est, esse quoque unam naturam, nempe divinam in pluribus hypostasibus, id est, in Patre, Filio, & Spiritu Sancto.

141. Probatur quintò ex rebus ipsis naturalibus, quæ ita affectant numerum ternarium, ut planè omnia clamare videantur, Authorem suum esse Trinitatem: Primò ex passionibus rebus omnibus communibus, quæ sunt tantum tres, unum, verum, bonum. Secundò ex tota rerum universitate, quæ in tres partes distribuitur; quidquid enim est, aut est spirituale, aut corporale, aut mixtum ex utroque. Tertio ex rebus spiritualibus, quæ in tres Hierarchias dividuntur. Quarto ex quolibet ente spiritali, quod tribus præditum est facultatibus, nempe memoriâ, intellectu, & voluntate, ita tamen ut in eis ex intellectu notitia, & ex voluntate amor procedat; sicque de aliis, in quibus penè innumerabilia reperiuntur vestigia Trinitatis, quæ persequi nimis longum, minimèque necessarium esse videtur, præsertim cum de illis fusè agat D. Aug.

D. Aug. à lib. 9. de Trinit. usque ad 15.

142. Obijcies 1. Principium illud: *Quæ sunt eadem in uno tertio, sunt eadem inter se*: est secundum rationem, & lumen naturale; sed Myſterium Trinitatis est contra hoc principium; siquidem in Trinitate Personæ divinæ sunt idem in uno tertio, nempe in eadem numero naturâ singulari, & tamen non sunt idem inter se, imò sunt realiter distinctæ; ergo hoc Myſterium non est secundum, imò contra rationem, seu lumen naturale.

143. Hæretici, qui propter illud principium: *Quæ sunt eadem in uno tertio, sunt eadem inter se*, negant in re Myſterium Trinitatis, prout illud fides docet, consequenter ad suam doctrinam nullam agnoscunt difficultatem in conciliando tali Myſterio, cum tali principio; nam Ariani cum diversam dicant naturam Filii, & Spiritus Sancti à natura Patris, non ponunt diversas Personas esse idem in uno tertio, quia illas non ponunt idem in una natura. Et Sabelliani cum non ponant, neque distinguant in re Personas, etiam non ponunt eandem essentiam realiter identificatam cum tribus realiter distinctis. Similiter Tritheistæ cum inducant tres Personas esse tres Deos, non minus diversitatem in natura, quam in Personis agnoscunt. His tamen erroribus omissis, utpotè jam supra ex fide refutatis.

144. Respondeo primò cum aliquibus apud P. Ruiz d. 22. sect. 1. & P. Arriagam. d. 41. sect. 2. num. 12. Myſterium Trinitatis, ut possit stare cum illo principio, sic esse intelligendum, ut à parte rei Deus adæquatè sumptus sit tres res, sive tres Personæ, & quilibet res, sive Persona sit Deus inadæquatè sumptus, ideoque dicantur habere eandem naturam, quatenus necessariò habent idem sapere, posse, & velle, quod per modum alicujus prædicati communis tribus necessariò conveniat. Undè prout sic tres Personæ sunt unus Deus, & unus Deus tres Personæ, ita tamen, ut singulæ Personæ adæquatè distinguantur, & Pater (idemque de Filio, & Spiritu Sancto inter se) nihil habeat à parte rei etiam indistinctum, quod à parte rei non distinguatur à Filio, in hoc enim sensu, & explicatione verum est, ut dicunt, quod Christus ait: *Ego, & Pater unum sumus*; & illud: *Hi tres unum sunt*, quatenus scilicet illud unum nihil aliud est, quam tres Personæ, & tres Personæ nihil aliud sunt, quam illud unum, quamvis neque solus Pater, neque solus Filius, neque solus Spiritus sanctus sit illud unum, quia adæquatè sunt ad invicem res diversæ, sicque nunquam sequitur, quod res realiter distinctæ sint realiter idem in tertio à singulis indistincto.

145. Hæc tamen explicatio est evidenter contra fidem, ut ostendit P. Ruiz, & P. Arriaga cit. sicque: Rejicitur primò, quia juxta hanc Trinitatis explicationem Deus non esset unus, nisi per aggregationem plurium eo modo, quo exercitus dicitur unus, & Respublica dicitur una per aggregationem plurium adæquatè distinctorum, quod est hæreticum; & alioqui quilibet homo esset magis unus, quam Deus; siquidem multæ partes inter se unitæ constituunt unum, & eundem hominem; Deum autem constituerent unum multæ partes absque unione.

146. Rejicitur secundò, quia ex hoc sequeretur, neque Patrem, neque Filium esse Deum. Patet, quia Deus juxta illam explicationem nihil aliud est formaliter, quam Trinitas, sive tres Personæ, & Trinitas nihil aliud est, quam Deus ex tribus constans, sicut constat homo v. g. ex materia, forma, & unione; sed Pater (idemque de Filio, & Spiritu San-

cto,) non est Trinitas, sicut neque materia, neque forma, neque unio est homo; ergo neque Pater, neque Filius, neque Spiritus est Deus, quod est contra fidem.

Dicent, Patrem (idemque de Filio, & Spiritu Sancto) esse Deum inadæquatè, quatenus cum aliis Personis constituit eundem Deum adæquatè. Sed contra primò, quia esse Deum inadæquatè, ut explicant, nihil aliud est, quam esse aliquid Dei, sive aliquam partem Dei adæquatè sumpti; sed pars Dei non esset Deus; sicut pars hominis non est homo; ergo Pater non esset Deus. Secundò, quia ut explicant, tres Personæ essent tres Dii inadæquatè; nam si diversitas adæquata inter Personas non tollit, quominus quilibet Persona dicatur Deus inadæquatè sumptus, sequitur, quod tres Personæ seorsim sumptæ sint, & dicantur tres Dii inadæquatè, quod est erroneum; siquidem, ut ait D. Athan. *Universa plenitudo Deitatis est Pater, ut Pater: Universa item plenitudo Deitatis est Filius, ut Filius, quandoquidem amborum una forma intelligitur, quâ integrè se in utroque communicat*. Tertio, quia si, ut explicant, idem esset unus Deus adæquatè sumptus, atque tres res adæquatè distinctæ; eandem etiam ratione erit in Deo una tantum Persona adæquatè sumpta constans ex tribus rebus, sive Personis inadæquatis, quod est contra fidem.

Rejicitur tertio, quia ut explicant, non minus realis separatio fit in natura, quam in Personis; sed hoc est expressè contra fidem, ut constat ex Symbolo D. Athan. ibi: *Neque confundentes Personas, neque substantiam separantes, alia est enim Persona Patris, alia Filii, alia Spiritus Sancti, sed Patris, & Filii, & Spiritus Sancti una est divinitas, &c.*

Rejicitur quarto, quia sequeretur, tres Personas divinas esse tres Deos adæquatè, & realiter distinctos, non minus, quam Petrus, Paulus, & Joannes sunt tres homines. Patet, quia aut tres Personæ, prout sic habent eandem numero Omnipotentiam, intellectum, & voluntatem; aut non: Primum non admittunt; siquidem vitare intendunt identitatem trium realiter distinctorum in uno tertio indivisibili; ergo dicent secundum; sed diversa numero potentia, intellectus, & voluntas, cum sint potentia adæquatæ, diversam numero naturam adæquatè supponunt; ergo tres Personæ essent tres Dii adæquatè, & realiter distincti, quod est contra fidem.

Dicent, Omnipotentiam adæquatam (idemque de intellectu, & voluntate) eodem modo constitui ex potentia Patris, Filii, & Spiritus Sancti, sicut divinitas constituitur ex deitate Patris, Filii, & Spiritus Sancti, sicque non probari, eam Omnipotentiam esse in singulis adæquatam, neque tres esse naturas adæquatas, neque tres Omnipotentias adæquatas. Sed contra, quia aut potentia, quæ est in Patre est productiva omnium, quorum est productiva potentia Filii, & Spiritus Sancti; aut non: Hoc secundum non dicent, alioqui non esset Omnipotentia, neque Pater esset Omnipotens, quod est contra fidem: Si primum dicant; ergo talis potentia habet adæquatè objectum potentia divinæ productivæ; consequenterque est adæquata. Similiter aut Intellectus, qui est in Patre (idemque de voluntate) cognoscit quidquid cognoscit Filius, & Spiritus Sanctus; aut non: Hoc secundum non dicent: tum quia jam diversi essent Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus in cognitione, quod est contra fidem; tum etiam quia non est major ratio, cur Pater aliqua cognoscat, & non omnia, idemque

idēque de Filio, & Spiritu Sancto: Si primum dicant; ergo scientia Patris habet obiectum adæquatum Scientiæ divinæ; consequenterque est adæquata in singulis Personis.

151. Rejicitur quintò, quia sequeretur, nullam Personam divinam esse liberam, aut posse esse discordes in actibus liberis v. g. de creando, aut non creando mundum, cum tamen utrumque sit hæreticum. Patet, quia, ut explicant, Personæ divinæ idē dicuntur habere eandem naturam, quia habent necessariò idē sapere, & velle; ergo ut omnes idē velint, opus est, ut in omnibus necessariò detur actus voluntatis, ita ut nulla Persona repugnare possit; aut si aliqua potest liberè velle, possit alia è contrario nolle, cum etiam sit libera, sicq; dabitur discordia voluntatum, ex quo etiam sequuntur omnia inconvenientia, quæ contra multitudinem Deorum apponi solent. Contra hunc errorem vide plura apud P. Ruiz, & P. Arriaga cit. Igitur ad argumentum:

152. Respondeo secundò cum Durando in 1. dist. 2. q. 4. asserente, relationes, seu Personalitates divinas distinguì à parte rei modaliter ab Essentia; sicq; non esse idē à parte rei in uno tertio, nempe in essentia; consequenterque non repugnare illi principio: *quæ sunt eadem in uno tertio, sunt eadem inter se.* Durando videntur consentire Ocham. & Gabr. apud P. Ruiz d. 11. sect. 2.

153. Non placet, quia hæc sententia Durandi videtur coincidere cum errore Gilberti damnati in Concil. Rhemenf. sub Eugenio III. de quo jam alibi, & infra etiam dicemus. Et sanè licet Durandus minore aliquam distinctionem admittat, quàm Gilbert, quatenus ille solam modalem, hic autem realem rei à re admittit, ab omnibus tamen Catholicis Doctoribus exploditur. Neque Durandus, prout sic præfenti difficultati satisfacit. Patet, quia illud principium, si quid evidenter probat, probat etiam non posse duo inter se magis distinguì, quàm distinguuntur ab uno tertio; sed Personæ divinæ, ut supponit Durandus, distinguuntur modaliter ab uno tertio, nempe ab essentia; ergo sic modaliter distinguerentur inter se, quod est falsum; distinguuntur enim realiter; sicq; magis distinguuntur inter se, quàm distinguuntur ab uno tertio, quod est etiam contra illud principium. Neque obstat, quod una Persona non sit modus alterius, sint autem modi respectu Essentiæ: Non, inquam, obstat; siquidem hoc non facit, quod magis distinguantur inter se, nempe realiter, quàm distinguuntur ab uno tertio, nempe ab essentia, à quâ, ut dicit, distinguuntur modaliter; nam unum attributum non est modus alterius; & tamen eodem modo sunt idē inter se, quo sunt idē in Essentia.

154. Respondeo tertio cum Scot. in 1. dist. 2. q. 4. docente, Personalitates divinas distinguì à naturâ à parte rei formaliter, sicq; quæ sunt eadem in uno tertio, à quo formaliter distinguuntur, posse esse realiter distincta inter se. siquidè per hoc solum arguitur, esse formaliter distincta. Sed contra, quia per hanc distinctionem formalem, aut intelligit Scot. veram distinctionem actualem à parte rei inter diversas formalitates, quarum una à parte rei est res diversa ab alia, ut multi Scotorum explicant, & prout sic incidit in opinionem Durandi, ac errorem Gilberti: aut intelligit distinctionē virtuales, secundum quam eadem entitas capax est à parte rei, ut formaliter per rationem dividatur in plures formalitates ob diversas definitiones, ut ipse Scot. explicasse videtur apud P. Ruiz d. 11. sect. 3.

Tom. I.

& prout sic non evacuat difficultatem. Patet; quia ex fide certum est, majorem distinctionem, nempe realem dari inter Personas divinas, quàm inter Personalitates, & Essentiam; sed non ita esset, si principium illud aliquid probaret in divinis, factâ illâ distinctione; siquidem probaret solum distinguì inter se formaliter, quia sic formaliter tantum distinguerentur ab uno tertio, nempe ab Essentia, quod tamen non dicunt; ergo &c.

155. Respondeo quartò cum D. Thom. 1. p. quest. 28. a. 3. ad 1. tunc ea, quæ sunt eadem in uno tertio esse idē inter se, quando sunt idē in uno tertio & re, & ratione; secus autem si solum sint idē re in uno tertio, distinguantur autem ratione ab ipso tertio: tunc enim possunt esse distincta inter se. Patet in actione, & passione, quæ sunt idē re cum motu, quia tamen ab illo ratione distinguuntur, non sunt idē, imò sunt distincta inter se.

156. Rejicitur communiter: Primò, quia distinctio rationis ab uno tertio non excludit identitatem realem, sed solam identitatem rationis; ergo si principium illud aliquid probat, probat etiam, non posse duo magis distinguì inter se, nempe realiter, quàm distinguuntur ab uno tertio, nempe ratione; quod tamen in divinis est falsum, ut patet. Secundò, exemplum enim actionis, & passionis est imperitens ad rem præsentem; alioqui in creatis haberemus exemplum Trinitatis. Tertio, quia aut actio, & passio distinguuntur realiter à motu, aut non: Si primum; ergo nihil mirum, quod inter se realiter distinguantur: Si secundum; ergo idē sunt idē realiter inter se, & sola ratione logicè, seu metaphysicè distinguuntur. Additur D. Thom. lib. 2. contr. gent. cap. 9. arguere identitatem attributorum inter se, quia sunt idē in essentia; & tamen ab essentia ratione distinguuntur; ergo &c.

157. Dicant, D. Thom. ita benè arguere, quia id in absolutis arguebat, in quibus nulla datur oppositio; secus verò dicendum in relativis, quæ inter se opponuntur; nam quando duo ita se habent, ut non opponantur uni tertio, opponantur tamen inter se, possunt esse idē re illi tertio, à quo ratione tantum distinguuntur, & non esse idē realiter inter se. Non placent, quia hoc difficultatem principii non minuit; nam si quid ostendit, ostendit etiam, ea, quæ sunt idē realiter uni tertio, non posse inter se realiter opponi, quia tunc idē esset sibi realiter oppositum, quod repugnat conceptui identitatis, & oppositionis.

158. Respondeo quintò cum eodem D. Thom. in 1. dist. 23. art. 1. ad 1. ea, quæ sunt eadem uni tertio, esse eadem inter se, non simpliciter, sed in illo tertio; hoc est, convenire in hoc, quod sint idē in illo tertio, quamvis inter se realiter distinguantur. Non placent, quia hæc responsio reddit idē per idē, & facit nugatorium tale principium; siquidem convenire in hoc, quod sint idē in uno tertio, nihil aliud est formalissimè, quàm utrumque esse idē in uno tertio; hoc autem supponitur in illo principio, & inde aliquid amplius infertur, nempe identitas eorum inter se; quatenus scilicet videtur repugnare esse idē in uno tertio, & non esse idē inter se.

159. Respondeo sextò cum Capreolo, & aliis, ea, quæ sunt eadem uni tertio adæquatè esse eadem inter se; secus verò, si sint eadem inadæquatè uni tertio: Undè cum una relatio divina ita sit idē cum essentia divina, ut non adæquatè ei identificetur, id est non sola, potest ipsa essentia sibi aliam identificare, quæ ab altera relatione sit realiter distincta. Sed contra, quia aut terminus adæquatè idē est, B b b atque

atque solū: aut idem est, atque secundū omnem suam perfectionem: Si hoc secundū, quālibet relatio divina est idem cum essentia adæquatē; siquidem tota essentia secundū omnem sui perfectionem identificatur cum quālibet relatione, & quālibet relatio secundū se totam identificatur cum essentia; alioqui Personæ divinæ non essent æqualiter perfectæ Deus: Si primum, verum est, quod non solum una relatio, sed etiam aliæ identificantur naturæ, sed in hoc ipso est difficultas, quæ videtur repugnare illi principio; nam dicere, duo identificari uni tertio inadæquatē, idem est, ac dicere, identificari illi tertio, & non identificari inter se, quod est reddere idem per idem, sicque semper manet eadem difficultas, quā scilicet ratione possint esse idem illi tertio, & tamen inter se realiter distingui.

160. Resp. septimū cum cōmuni, ea, quæ sunt eadem in uno tertio, esse eadem inter se, quādo illud tertium est singulare, & incommunicabile: non autem si sit communicabile; cum verō essentia divina sit communicabilis tribus Personis, possunt hæc esse idem in illa, & tamen inter se realiter distingui. Patet in Petro, & Paulo, qui sunt idem in homine; & tamē non sunt idem, imō realiter distinguuntur, quia sunt idem in uno tertio communicabili pluribus. Sed contra, quia esse communicabile, aut esse idem, atque esse quid commune, & multiplicabile in pluribus, ut est homo; aut est idem, atque eandem numero formam indivisibilem, & inmultiplicabilem reperiri in pluribus realiter distinctis, ac multiplicatis: Si primum, Natura divina non est prout sic communicabilis, ut fides docet: Si secundum, licet id doceat fides, est reddere idem per idem; siquidem esse prout sic idem in uno tertio communicabili, idem valet, atque esse idem cum illo, ex cuius identitate non sequitur identitas inter se; & illud prout sic esse communicabile, quod realiter, & indivisibiliter identificatur rebus inter se realiter distinctis; quod quidem videtur per se immediatē opponi illi principio, de quo agimus, & ad quod hominis exemplum est impertinens, cum homo non sit aliquid singulare indivisibiliter, imō divisibiliter communicatum pluribus. Unde:

161. Respondeo octavū cum P. Soar. hic lib. 4. cap. 3. num. 7. illud principium quæ sunt eadem uni tertio sunt eadem inter se, si spectetur in tota latitudine, & abstractione entis creati, & increati, esse falsum; siquidem, ait, collectum fuit à Philosophis ex creaturis, sicque in solis rebus creatis posse verificari, non autem in divinis; alioqui ex purè particularibus argueretur ad aliquid universalius, & à rebus finitis ad ens simpliciter infinitum, quod videtur esse contra lumen naturale. Non placet omnino, nam cum in illo principio fundetur tota vis Syllogistica, quæ etiam in Deo locum habet (alioqui destrueretur vis arguendi contra hæreticos, & ethnicos in rebus divinis, quod non est dicendum,) videtur illud principium etiam in tota abstractione esse ratione aliqua verum, quamvis diverso modo applicandum sit rebus creatis, atque applicandum est divinis, in quo sensu verum est, quod dicit P. Soar. si dicat, illud principium esse falsum, si nimirum applicetur eodem modo rebus divinis, quo applicatur rebus creatis, prout ex dicendis constabit.

SECTIO VI.

Vera responsio assignatur, & reliqua argumenta solvuntur.

ADVERTES primū totam difficultatem illius principii, quæ sunt eadem uni tertio, sunt eadem inter se, reduci ad rationem verificandi prædicata contradictoria à parte rei de eadem indivisibili entitate, quod apud Philosophos non admittitur. Patet, idē enim necessum est, quæ sunt eadem in uno tertio, esse idem inter se, quia aliter essent idem, & non essent idem; essent idem, quia unum extremum sumptum cum illo tertio esset illud idem, quod est aliud extremum sumptum cum eodem tertio, cum quo etiam est idem; non essent idem, quia haberent realem distinctionem, & diversitatem; esse autem idem, & non esse idem sunt contradictoria. Et declaratur, quia omnia contradictoria idē pugnant, quia repugnant illi principio, Impossibile est idem simul esse, & non esse; sed non minus contradictoriē opponuntur esse idem, & non esse idem, quā absolute esse, & non esse; ergo tota difficultas illius principii reducitur ad oppositionem contradictoriam.

Advertes secundū in divinis inter aliqua prædicata, ut sunt Intellectio, & Volitio, Essentia, & Relationes, dari, prout diximus in *Met. tract. 1. d. 3. sect. 19. & 20.* à parte rei distinctionem virtutalem, seu eminentialem, & per æquipollentiam, quæ scilicet Deus ob infinitatem subiecti est capax admittendi prædicata, quæ in creatis ob limitationem creaturæ non possunt à parte rei verificari absque distinctione reali, cuiusmodi sunt produci, & non produci, communicari, & non communicari; nam eidem entitati quatenus est Relatio convenit produci, & quatenus est Natura convenit non produci; ut est Natura communicatur, & ut Relatio est non communicatur. Idem est de illis contradictoriis generari, & non generari, prout diximus loco proximè citato, & infra dicemus. Unde Deus ob suam infinitudinem in ordine ad prædicata contradictoria à parte rei, continet æquipollenter distinctionem realem, seu capacitatem, quā ob suam limitationem, seu capacitatem limitatam non continet ens creatum, ideoque hanc capacitatem per æquipollentiam appellamus distinctionem virtutalem intrinsecam, quia virtute æquipollent distinctioni reali, prout diximus loco citato.

Advertes tertio, singulare, seu particulare, licet opponatur Universali, non opponi communicabili; siquidem idem subiectum singulare potest communicari pluribus formis ab eo realiter distinctis & inter se, ut idem lapis pluribus accidentibus; & eadem forma pluribus subiectis, ut eadem anima pluribus partibus materiæ, & eadem albedo divinitus pluribus subiectis; quia tamen data distinctione reali plurium ab uno tertio, ut datur in exemplis adductis, faciliè intelligitur, quomodo illud tertium communicetur pluribus realiter distinctis; tota difficultas illius principii in Mystério Trinitatis in eo consistit, quod Relationes non sic distinguantur realiter ab essentia, & tamen inter se realiter distinguuntur. His positis.

Respondeo cum P. Arriaga d. 43. sect. 3. à n. 22. & apud illum ex parte P. Vasq. & P. Valent. illud principium: quæ sunt eadem in uno tertio, sunt eadem inter

inter se: sumptum in tota sua latitudine, & abstractione entis creati, & Increati, esse verum absolute loquendo; neque enim inde sequitur, Personas divinas esse idem realiter inter se; siquidem cum distinctio illa eminentialis, quæ datur inter Personalitates, & Naturam, sit virtute, & æquipollenter realis, facit in Deo à parte rei, quod efficeret distinctio realis, si ibi daretur, sicut datur in creatis; nam si Relationes divinæ sic realiter distinguerentur à Natura, bene intelligeretur, quomodo id inter se realiter distingueretur sine contradictione; sed distinctio illa virtualis ex natura rei, quæ datur inter Relationes, & Naturam eminentiori modo æquipollent distinctio reali propter infinitatem subiecti; ergo tollit à parte rei eam contradictionem, cum ut distinguantur inter se realiter, perinde sit distingui à Natura virtute, ac distingui realiter. Unde illud principium ita commodius distinguendum est: quæ sunt eadem in uno tertio, tam realiter, quam virtualiter; tam formaliter, quam æquipollenter, sunt eadem inter se; concedo: quæ sunt eadem in uno tertio realiter, à quo tamen virtualiter intrinsecè, & per æquipollentiam realiter distinguuntur, sunt eadem inter se; nego: Et in hoc secundo intelligendus est *P. Soar. cit.* quatenus dicit principium hoc in tota sua latitudine esse falsum.

166. Adverte hic juxta hanc explicationem, facile applicari posse communem solutionem de qua supra n. 160. quatenus dicitur, quæ sunt eadem in uno tertio, esse eadem inter se, si illud tertium sit incommunicabile, aliter verò si sit communicabile. Nam si urgeas id ipsum repugnare, quod scilicet eadem res singularis, & indivisibilis à parte rei per identitatem communicetur pluribus realiter distinctis: Respondeo id verum esse, quando id, quod communicatur non distinguitur ex natura rei æquipollenter ab illis pluribus realiter distinctis; nam si propter suam infinitam capacitatem habeat illam æquipollentiam, perinde se habet distingui virtute æquipollenter, ac distingui realiter; cum autem distinctio realis faciat, ut aliquid tertium possit, licet singulare, communicari pluribus inter se realiter distinctis, id ipsum poterit efficere distinctio virtualis intrinsecà, cum sit æquipollenter realis.

167. Instabis 1. Per hunc explicandi modum nihil aliud videtur dici, quam quod illud principium non habeat locum in divinis, prout dixit *P. Soar. cit.* ergo &c. Respondeo negando antecedens, ut patet ex dictis; licet enim non habeat locum in divinis in sensu determinato ad ens creatum, illum tamen habet in sensu indeterminato, prout præscindit ab identitate tam reali, quam virtuali, aut determinato ad ens divinum, prout in hoc cum identitate reali reperitur distinctio virtualis intrinsecà, quæ æquipollent reali.

168. Instabis 2. Illud principium, si quid evidenter ostendit, ostendit utique, non posse plura magis distingui inter se, quam distinguuntur ab uno tertio; sed hoc non ostendit in divinis; siquidem Personæ magis distinguuntur inter se, nempe realiter, quam ab uno tertio, nempe ab Essentia, à qua solum virtualiter distinguuntur; ergo per hanc explicationem non vitatur difficultas. Respondeo distinguendo majorem: ostendit non posse plura magis distingui inter se, quam distinguuntur ab uno tertio, vel actu, & formaliter, vel virtute, & æquipollenter; concedo majorem: semper actu, & formaliter; nego majorem: in ordine autem ad vincendam contradictionem à parte rei,

Tom. I.

in qua est tota difficultas illius principii, ut diximus, perinde est in Deo distinctio illa eminentialis, ac si esset realis.

Inferes: Ergo sicut illa distinctio virtualis per æquipollentiam sufficit, ut contradictio illa tollatur; ita etiam sufficit similis distinctio inter Personas, ut à parte rei dicantur plures Personæ, quin necessario ad id admittamus distinctionem actu realem; hoc autem est contra fidem; ergo &c. Respondeo negando illationem: hæc enim distinctio non est admittenda ubi oppositum habemus ex fide, & communi sensu Ecclesiæ, sed ubi necessaria est ad explicandas res fidei; cum autem hæc teneat inter Personas divinas dari distinctionem actu realem, quam tamen non admittit inter Personas, & Naturam, & alioqui de Natura, & Personis verificentur prædicata contradictoria, quæ verificari non possunt à parte rei sine distinctione aliquo modo reali, ideo hanc virtutalem per æquipollentiam admittimus inter Naturam, & Personalitates, quia hæc sufficit, & necessaria est: illam verò actu, & formaliter realem damus inter Personas, quia illam admittere docet Fides. Et ratio est, quia Personalitates exercent inter se oppositionem originis, quam non exercent cum Natura; Concilia autem, & Sancti Patres constanter docent in divinis omnia esse idem, ubi non datur oppositum.

Instabis 3. Si propter infinitatem entis Increati admittitur hujusmodi distinctio inter Relationes, & Naturam, etiam admittetur inter Essentiam, & Attributa, cum hæc participant eandem infinitatem; sed hoc dici non potest; alioqui sequeretur Attributa esse inter se realiter distincta, sicut realiter distincta sunt ipsæ Relationes: aut si non, neque etiam sufficeret illa distinctio, ut Relationes inter se distinguantur realiter; utrumque autem est contra fidem; ergo &c. Respondeo primo cum aliquibus juxta alibi dicta, concessa majori, & negando minorem, ac ejus probationem; neque enim (dicunt) admissa tali distinctione inter Essentiam, & Attributa, sequitur, quod Attributa distinguantur inter se realiter, sicut distinguuntur Relationes; siquidem distinctio realis non inducit à distinctione eminentiali ab uno tertio inter extrema, nisi hæc aliunde opponantur; non autem sic inter se opponuntur Attributa, sed solæ Relationes.

Respondeo secundò, & melius negando majorem, quia distinctio illa eminentialis solum est admittenda, ubi fides cogit ad verificanda prædicata à parte rei, & physicè contradictoria, quæ opus non est verificari de Natura, & Attributis, nisi ad plurimum intentionaliter, & quoad nos, ad quod sufficit distinctio virtualis quoad nos. Neque ratio infinitatis obstat; siquidem hæc solum inducit talem capacitatem, sive distinctionem, ubi illa ex natura rei necessaria est juxta exigentiam prædicatorum.

Objicies secundò contra supra positam conclusionem: Una numero essentia unius rei est essentia & non plurium; sed in Trinitate ponitur una numero essentia plurium Personarum; ergo hoc Mysterium videtur esse contra rationem. Respondeo majorem esse veram, quando essentia est una incommunicabilis pluribus, & ab eis etiam virtualiter indistincta: non ita verò quando est communicabilis, & ob suam infinitatem ita se habet, ac si ab ipsis pluribus distingueretur; sic enim homo, quia est una natura in specie Petro, & Paulo communicabilis, in utroque est

B b b 2

una,

una, & eadem essentia in specie; & sic Essentia divina, quia est communicabilis eadem numero pluribus Personis, Personarum unam, & eandem numero Essentiam habent. Patet in anima rationali, quæ quia distinguitur realiter à diversis partibus materia eadem numero omnibus illis communicatur.

173. Obijcies tertio: Duo contradictoria realia, & physica non possunt esse simul vera; sed in Trinitate reperiuntur duo contradictoria simul vera; siquidem verum est Patrem, Filium, & Spiritum Sanctum esse tres res realiter propter tres Personalitates, & non esse tres res realiter propter eandem essentiam: Item verum est Patrem communicari Filio realiter, & non communicari realiter Paternitatem, quæ est idem realiter cum Natura; esse autem duo contradictoria simul vera est contra rationem naturalem; ergo &c.

174. Respondeo majorem esse veram, ubi contradictoria affirmantur de eodem, quod tam actu, & formaliter, quam virtute, & æquipollenter est idem: at verò non ita, quando ob suam infinitatem est æquipollenter diversum: Personarum autem Divinarum sunt idem in natura, & diversæ in Personis, quæ cum à natura virtute, & æquipollenter distinguantur, idem in Personis sunt tres res, & non sunt tres res in natura. Similiter in Patre natura communicatur realiter, & non ita realiter communicatur Paternitas, quia Paternitas, & Natura modo eminentiori distinguuntur.

175. Obijcies quarto: quia evidens est, formam syllogisticam concludere in omni materia; sed non ita concludit in Trinitate; ergo mysterium Trinitatis videtur esse contra rationem naturalem. Probatur minor, primò in Syllogismo expositorio, quia in divinis non concludit: *Hæc Essentia divina est Pater: hæc Essentia divina est Filius; ergo Pater est Filius.* Secundò, in syllogismo in *Darii* non valet: *Omnis Essentia divina est Pater: Filius est Essentia divina; ergo Filius est Pater.* Tertiò etiam non valet: *Pater, Filius, & Spiritus Sanctus sunt alius, & alius, & alius; sed Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus sunt Deus; ergo sunt alius, & alius, & alius Deus.* Quarto similiter non valet: *Deus est Pater Christi; Trinitas non est Pater Christi; ergo Trinitas non est Deus; ergo &c.*

176. Respondeo primò cum *P. Vasq. d. 123. n. 6.* formam syllogisticam non fundari in illo principio: *Quæ sunt eadem in uno tertio, sunt eadem inter se;* sed in illo alio dici de omni, & dici de nullo. Non placet, nam illud principium dici de omni, ut bene ostendit *P. Arriaga d. 43. sect. 2.* reducit ad illud: *quæ sunt eadem in uno tertio, &c.* nam idem quod dicitur de aliquo dicitur de omni sub illo contento, quia ea, quæ sub illo continentur, sunt in illo aliquo modo idem, & semper in omni forma syllogistica, sive syllogismo formaliter constituto, debent duo extrema uniri in eodem medio termino, tanquam in uno tertio.

177. Respondeo secundò cum aliis, formam syllogisticam non habere locum in divinis. Non placent, quia aliqui non haberemus formam arguendi contra hæreticos, quod est absurdum; & posset dici, mysteria divina esse contra rationem naturalem; siquidem essent contra formam syllogisticam, quæ evidenter, & secundum rationem naturalem aliquid concluditur.

178. Respondeo tertio, formam syllogisticam etiam in mysterio Trinitatis habere locum juxta capacitatem subiecti, si ibi rectè applicetur: Ad primam tamen probationem minoris dicimus, illum syllogismum non esse expositivum, nam licet essentia

divina sit singularis, est tamen pluribus communicabilis: at verò in syllogismo expositorio, prout alibi diximus, medius terminus debet esse, non solum singularis, sed etiam incommunicabilis. Unde similiter non valet: *Aliquis homo est Socrates; aliquis homo est Plato; ergo Socrates est Plato:* quia terminus *aliquis homo*, licet sit singularis, est tamen communicabilis, licet vagè, & indeterminatè. In divinis autem valeret sic: *Hæc Persona est Pater; hæc Persona est generans; ergo Pater est generans.*

Ad secundam dicimus inprimis, illum syllogismum non esse constitutum in *darii*, quia ejus major non est universalis. Secundò non esse expositivum juxta proximè dicta. Tertiò non valere, tum quia ejus terminus singularis notatur signo universalis *omnis*: tum etiam quia mutatur terminorum suppositio, nam in majori *Essentia divina* sumitur pro natura determinata ad Personam Patris, quam non includit ut est in Filio; & in minori sumitur pro natura determinata ad Personam Filii, quam non includit ut est in Patre.

Ad tertiam dicimus, illum syllogismum non valere, quia mutatur suppositio, nam in majori terminus *alius, & alius, & alius* supponit pro diversitate Personarum; in minori terminus *Deus* supponit pro identitate naturæ; & in conclusione terminus *alius* infert diversitatem naturæ. Ad quartam idem dicimus, nam in majori terminus *Deus* supponit pro natura determinata ad Personam Patris; & in consequenti supponit pro naturâ sumptâ in tota latitudine, prout subsistit in tribus Personis, nullam determinando. Aliæ similes propositiones videri possunt apud Doctores supra citatos n. 138. præsertim apud *P. Ruiz, P. Alarcon, & P. Arriaga.* in quibus semper advertendum est ad modum distribuendi, & applicandi medium terminum; plerumque enim non valent, quia mutatur suppositio.

SECTIO VII.

Utrum, & quomodo Mysterium Trinitatis sit supra lumen naturale?

ACTENUS ostendimus, Mysterium Trinitatis non esse contra lumen naturale; nunc an, & quomodo sit supra illud, dicemus. Advertes tamen, lumen naturale posse dupliciter considerari: Primò, præcisâ revelatione naturæ indebitâ: Secundò suppositâ, & factâ revelatione, quâ præmissâ firmatus intellectus aliquas rationes scrutatur, aut evidentes, aut probabiles alicujus mysterii revelati. Hoc posito.

Difficultas 1. Utrum Mysterium Trinitatis, præcisâ revelatione, possit lumine naturali cognosci? Dico 1. Mysterium Trinitatis, præcisâ revelatione, non potest lumine naturali cognosci evidenter quoad quid est? Est certa apud omnes Doctores Catholicos. Ita *P. Soar. lib. 1. cap. 11. n. 5. cum D. Thom. 1. p. q. 32. a. 1. P. Vasq. 1. p. d. 113. cap. 1. P. Becanus de Trinit. cap. 3. q. 3. P. Granad. tract. 6. d. 1. sect. 1. P. Vasq. 1. p. d. 133. cap. 2. P. Tanner. d. 4. q. 1. dub. 2. n. 3. P. Arrub. d. 115. cap. 2. P. Præposit. 1. p. q. 27. dub. 2. P. Valent. 1. p. d. 2. q. 6. pun. 1. P. Alarcon. 1. p. tr. 5. d. 1. cap. 3. num. 7. P. Arriaga d. 43. sect. 4. P. Compton. tom. 1. d. 51. sect. 1.*

sect. 1. n. 1. P. Rhodex. tom. 1. d. 6. q. 1. sect. 2. §. 16 & alii. Probatur primò ex illo Matt. 11. ibi: *Nemo novit Filium, nisi Pater, neque Patrem quis novit, nisi Filius, & cui voluerit Filius revelare.* Et Matt. 16. *Caro, & sanguis non revelavit tibi.* Et Joan. 10. *Deum nemo vidit unquam.* Et Proverb. 30. *Quod est nomen ejus, & quod nomen Filii, si nosti?* Ubi D. Hieron. *De Dei Patris, inquit, & Filii nomine dicit, cujus mysterium secularis sapientia scire non potest, quamvis unum esse Deum. intelligere potest; ex quibus docemur, hoc mysterium solâ revelatione cognosci; ergo &c.*

183. Confirmatur primò, quia Sancti Patres censent, generationem Verbi Divini esse supra omnem captum, etiam Angelorum, ut patet ex D. Ambr. lib. 1. de Fidecap. 5. *Mihi impossibile est, ait, generationis (nempe Filii Dei) nosse secretum. Vox silet, mens deficit, non tantum mea, sed etiam Angelorum: supra Potestates, supra Angelos, supra Cherubim, supra Seraphim, supra omnem sensum est; ergo &c.* Secundò, quia mysterium Incarnationis non potest probari rationibus naturalibus, etiam quod sit possibile, ideo enim illud vocat absconditum D. Paulus 1. Cor. 2. ibi: *Loquimur Dei sapientiam in mysterio, quæ abscondita est. quam nemo Principum hujus sæculi cognovit; sed mysterium Trinitatis non est minus sublime, quàm sit Incarnationis mysterium ergo &c.*

184. Probatur secundò ratione, quia cognitio quidditativa hujus mysterii, ut talis esset, deberet attingere clarè, & distinctè quidditatem, sive Essentiam Dei in hoc mysterio; siquidem quærentes quid est rei? quærimus illius definitionem, ut notavit P. Recupit. lib. 2. q. 4. n. 2. definitio autem est conceptus distinctus rei definitæ; sed in via non possumus efformare conceptum distinctum, sive distinctè repræsentantem hujus mysterii quidditatem, seclusâ revelatione; siquidem non possumus sic attingere, quod Personæ sint tantum tres, nec plures, nec pauciores; quod communicent in eadem numero natura; quod prima ab alia non procedat; secunda procedat à prima; tertia procedat à prima, & secunda; quod secunda procedat per veram generationem, non ita verò tertia, quæ omnia sunt de quidditate hujus mysterii, & lumen naturale intellectus excedunt; ergo &c.

185. Dices: Intellectus creatus potest naturaliter attingere Essentiam Dei singularissimam, quatenus potest naturali lumine demonstrare, Deum esse unum in essentia, prout alibi diximus; sed in Mysterio Trinitatis est unus Deus in essentia; ergo intellectus creatus naturali lumine attingit hoc mysterium quoad quid est. Respondeo negando consequentiam: nam cognitio attingens aliquid essentiale objecti non dicitur illius quidditativa, sed quidditatis, sic enim cognitio animalis dicitur cognitio quidditatis, non autem quidditativa hominis: licet igitur intellectus creatus possit attingere naturaliter essentiam Dei singularissimam, talis cognitio solum dicitur quidditatis, non autem quidditativa mysterii; siquidem non attingit totam essentiam mysterii, prout diximus. Accedit dato, quod essentia esset tota essentia mysterii, adhuc talis cognitio non esset illius quidditativa, cum adhuc non esset clara, & distincta, quod ad cognitionem quidditativam requiritur, prout patet ex proximè dictis.

186. Dico 2. Intellectus creatus non potest naturaliter cognoscere hoc mysterium quoad an est evidenter, seclusâ revelatione. Ita Doctores citati. Probatur primò ex iisdem Scripturæ testimoniis.

Secundò, quia cognitio creata evidens debet esse, aut immediatè ex propriis terminis; aut mediatè, idque aut à priori per causam; aut à posteriori per effectum; sed Mysterium Trinitatis nullo ex his modis potest evidenter cognosci ab intellectu creato lumine naturali, etiam quoad an est; ergo &c. Probatur minor, quia cum termini in hoc mysterio sint valdè reconditi, non potest ex terminis immediatè cognosci: & cum nulla detur causa hujus mysterii, non potest per illam mediatè cognosci à priori: similiter cum nullus detur effectus proprius Trinitatis; siquidem omnes creaturæ ita sunt ab Omnipotentia, ut eodem modo essent ab illa, etiam si per impossibile non esset Trinitas; non potest per effectum à posteriori cognosci; ergo cum nullum sit medium creatum respectu hujus Mysterii, non potest evidenter cognosci ab intellectu creato naturaliter, neque quoad an est.

Difficultas 2. Utrum lumine naturali dari possit de hoc mysterio assensus, sive cognitio saltem probabilis? Negativè. Ita P. Soar. cit. num. 10. P. Vasq. P. Granad. P. Preposit. & alii. Probatur primò, quia ex pluribus locis Scripturæ, & Sanctorum Patrum apud Doctores citatos, constat hoc mysterium esse naturaliter investigabile; sed id non potest intelligi de sola cognitione evidenti; siquidem quæ probabiliter cognoscimus non sunt absolute supra cognitionem, & investigationem naturalem; sic enim multa naturalia, & creata cognoscimus, imò plerumque non nisi probabiliter; ergo loquuntur de cognitione naturali, etiam probabilis; consequenterque mysterium Trinitatis, neque prout sic potest naturaliter cognosci.

Probatur secundò, quia nullum datur medium sufficiens ad talem assensum probabilem, etiam cum formidine præstandum, neque à priori, neque à posteriori, ut diximus; ergo &c. Confirmatur, quia licet talis mysterii apprehensio aliqua occurrat, statim etiam occurrit illud principium: *quæ sunt eadem in uno tertio, sunt eadem inter se*, quod naturaliter videtur destruere omnem assensum etiam probabilem in contrarium; ergo &c.

Argues 1. Philosophi antiqui, ut Plato, & alii apud P. Soar. cit. n. 12. cognoverunt mysterium Trinitatis; & tamen fuerunt lumine supernaturali, & omni revelatione destituti; ergo &c. Respondeo Philosophos antiquos, qualemcumque habuerint Trinitatis notitiam, illam hausisse, tum ex sacris Libris: tum ex aliqua traditione ab Adamo: tum ex Sybillis, quibus Deus illud mysterium, sicut & alia revelavit; ac proinde id ortū habuisse ex aliqua revelatione, saltem remotè. Addo, eos Philosophos, ut optimè notat P. Soar. non rectè, & sine errore sensisse de hoc mysterio; siquidem aut inæquales dicebant Personas, aut diversitatem naturæ apponebant.

Argues 2. In homine est imago Trinitatis juxta illud Gen. 1. *Faciamus hominem ad imaginem, & similitudinem nostram*; sed imago naturaliter cognita est medium cognoscendi illud, cujus est imago; ergo &c. Respondeo hominem esse quidem, & dici imaginem Trinitatis, valdè tamen obscuram & imperfectam, quatenus ut creatura rationalis participat vim intelligendi, & amandi, quæ eum in Deo communis sit toti Trinitati, pertinet ad unitatem Dei in essentia, non autem ad diversitatem Personarum; sicque homo non potest esse medium ad cognitionem mysterii Trinitatis.

Argues 3. Plures videntur posse assignari rationes, quæ licet non evidenter, saltem probabiliter suadeant, possibilitatem hujus Mysterii; sic enim

enim naturaliter cognoscimus, Deum esse Omnipotentem; ad Omnipotentiam autem spectat producere terminum ejusdem perfectionis secum; ergo &c. Resp. negando antecedens, ad cujus probationem dicimus, licet cognoscamus Deum esse Omnipotentem, statim nobis occurri, non pertinere ad illam producere terminum ejusdem perfectionis cum Deo; alioqui produceretur alius Deus, quod repugnat lumini naturali.

192. Argues 4. Naturaliter cognoscimus, Deum esse intelligentem, & amantem: Similiter cognoscimus naturaliter, intelligere, & velle esse actiones, quæ important principia, & terminos realiter distinctos; ergo naturaliter fit cognoscibile esse in Deo Verbum, & amorem productum; non accidentalem; ergo substantialem, & ejusdem naturæ cum principio. Respondeo esse intelligentem, & amantem, aut naturali lumine cognosci in Deo esse per essentiam, & non importare actionem, & terminum distinctum propter immutabilitatem: aut si importet, non esse terminum substantialem; aut si talis sit, non esse æqualem, & multò minùs ejusdem individuae Naturæ, quæ omnia sunt contra Mysterium Trinitatis.

193. Argues 5. Naturaliter cognoscimus quiddam perfectionis est in creaturis, debere dari in Deo, seclusis imperfectionibus; sed esse fecundam, & generare sibi similem est perfectio creaturæ cum imperfectione multiplicatis in natura; ergo naturaliter cognoscimus esse in Deo illam perfectionem sine hac imperfectione. Respondeo licet cognoscamus naturaliter, quod in Deo sit omnis perfectio simpliciter, sive omnis perfectio creaturæ, seclusis imperfectionibus, multa tamen esse in creaturis, quæ ex suo conceptu non possunt exuere imperfectionem, ut esse corporeum, & similia; & hujus generis esse statim occurrit illud esse fecundum, & generare sibi simile; siquidem hoc non potest naturaliter intelligi sine diversitate in natura, quod destruit Mysterium Trinitatis.

194. Argues 6. Naturali lumine cognoscimus, bonum esse communicativum sui; sed etiam sic cognoscimus, Deum esse infinitum bonum; ergo etiam sic cognoscemus se infinite communicare; non ad extra producendo creaturas; ergo ad intra producendo personam infinitam, cum Essentia produci nequeat. Respondeo negando minorem probationis; Deus enim infinite se communicat ad extra: tùm quia creaturas potest magis, ac magis in infinitum producere: tùm etiam quia illas deducit, & extrahit per creationem ex nihilo, quod postulat potentiam infinitam.

195. Argues 7. Producere actu est perfectio; sed cognoscimus, Deum non producere actu ab æterno ad extra; ergo naturaliter possumus cognoscere produxisse ab æterno ad intra Personam divinam, ne dicamus fuisse ab æterno absque illa perfectione producendi, & generandi. Respondeo communicare se per productionem actualem non esse perfectionem boni; siquidem productio actualis, cum absolute loquendo, saltem in creatis, identificetur cum termino producto, & non cum producente, nullam dicit perfectionem in ipso producente. Unde ratio naturalis quando intelligeret, Deum non producere ab æterno, non intelligeret, eum carere aliqua perfectione: imò cum non intelligeret productionem, & generationem absque diversitate, & multiplicatione naturæ productæ, diceret non posse aliquid divinum produci, & generari.

196. Argues 8. Sine consortio non est perfecta felicitas; sed Deus est perfectissime beatus; ergo ne-

cessario debet habere societatem, & consortium Personarum. Respondeo intellectum potius assentiri, bonum infinitum non indigere consortio alterius ad sui felicitatem, quam habere consortium Personarum: tùm quia jam non esset bonum infinitum, cum non esset sibi sufficiens: tùm quia consortium personarum videretur destruere singularitatem, & unitatem Dei: tùm etiam quia si adstrueret consortium personarum, eadem suspicio, ne adstrueret etiam multiplicatam naturæ, quæ destruit Mysterium Trinitatis. Unde argumentum solum potest locum habere in creatis ob suam limitationem.

Argues 9. Philosophi naturaliter cognoscunt, animam rationalem esse totam simul in pluribus partibus materiæ realiter distinctis; ergo inde saltem probabiliter possunt cognoscere, non repugnare, eandem naturam esse totam in pluribus Personis realiter distinctis. Respondeo negando consequentiam; diversa ratio est, quia bene intelligitur quomodo anima rationalis possit tota correspondere pluribus partibus materiæ realiter distinctis, à quibus ipsa etiam realiter distinguitur; ex hoc enim non sequitur, aliqua inter se realiter distincta esse idem in uno tertio indistincto: at verò non intelligitur quomodo eadem indivisibilis natura sit idem realiter cum Personis, quæ realiter non sunt idem inter se, in quo consistit Mysterium Trinitatis.

Argues 10. Naturaliter cognoscimus, hoc Mysterium non posse demonstrari impossibile; siquidem cum sit verum in se, verum autem non contradicat vero, non potest impossibile demonstrari; ergo naturaliter cognoscimus posse demonstrari possibile; siquidem inter possibile, & impossibile, cum sint contradictoria, non datur medium. Respondeo negando antecedens; cum enim ante revelationem non cognoscamus hoc Mysterium, non implicat, quod judicemus, licet falsò, posse illud demonstrari impossibile; imò ratio naturalis ita judicabit, quatenus intellectus, dum experitur in creatis non posse stare unitatem naturæ cum pluralitate personarum, sibi relicta judicabit id esse in Deo impossibile; siquidem minuteretur in illo principio: *Quæ sunt eadem in uno tertio, sunt eadem inter se*; quod verum experitur in creatis.

Advertes tamen, tale Mysterium non posse quidem impossibile demonstrari, si loquamur de demonstratione rigorosa, quæ debet esse vera, ut probat argumentum; ex hoc tamen non bene inferitur posse demonstrari possibile; nam licet possibile, & impossibile sint contradictoria, quorum unum sequitur necessario ex negatione alterius; tamen non posse demonstrari impossibile, & posse demonstrari possibile, non sunt contradictoria, quia non cadunt supra idem prædicatum, quod erat necessarium, ut essent contradictoria, sicque non sequitur unum ex negatione alterius; neque ex eo, quod non possimus demonstrare impossibile hoc Mysterium sequitur, posse illud demonstrare possibile; siquidem cum desinat utrumque media sufficientia, neutrum potest demonstrari. Unde quando D. Thom. hic docet, posse nos cognoscere, & defendere, hoc Mysterium non esse impossibile, loquitur, posita revelatione, quæ supposita, etiam hæretici naturaliter cognoscunt Trinitatem.

Argues 11. Ex eo, quod actus liberi dicant perfectionem, illos naturaliter cognoscimus in Deo, semotà imperfectione mutationis, & distinctionis, quæ

quæ reperitur in actibus liberis creatis; sed communicatio naturæ est perfectio; ergo illam naturaliter cognoscemus, in Deo, semota imperfectione multiplicationis, & distinctionis naturæ, quæ reperitur in creatis. Respondeo negando consequentiam; diversa ratio est, quia ratio naturalis cogit admittere in Deo libertatē, ne dicamus, Deum necessariō operari; & cum naturali etiam ratione constet, Deum esse immutabilem, & simplicissimum, idē sine imperfectione mutationis, & distinctionis naturaliter ei concedimus actus liberos: at verō ut Deo concedamus communicationem naturæ pluribus realiter distinctis sine ejus divisione, & multiplicitate, nulla ratio naturalis cogit, imō contrarium videtur ex creaturis probari, ut patet ex dictis.

201. Argues 12. *Mysterium Trinitatis potest apprehendi, dubitando, an sit probabile; siquidem impossibilia sæpē apprehendimus, de quibus disputamus; sicque à fortiori poterimus apprehendere possibilia, quale est hoc mysterium, imō de facto datur; ergo positā hujusmodi apprehensione possumus per illam mysterium Trinitatis attingere.* Respondeo primō cum *P. Soar. cit. n. 11.* seclūsā omni revelatione, non posse talem apprehensionem in cor hominis ascendere; siquidem nullum est objectum naturale, quod illam, aut mediātē, aut immediātē possit excitare, sicut potest nos excitare ad aliqua etiam impossibilia apprehendenda. Respondeo secundo, dato antecedente (neque enim procedit quæstio de cognitione apprehensiva, sed judicativa,) negando consequentiam; nam licet intellectus apprehenderet hoc mysterium, dubitando, an esset possibile, statim etiam apparet impossibile, ut constat ex dictis propter illud principium: *quæ sunt eadem in uno tertio, &c.* sicque aut unam tantum Personam, sicut unam naturam, aut diversas naturas, sicut Personas judicaret.

202. Argues 13. *Multa entia supernaturalia possumus, saltem probabiliter cognoscere lumine naturali; ergo etiam sic poterimus cognoscere hoc mysterium, licet sit supernaturale.* Respondeo dato antecedente, de quo jam alibi; negando consequentiam; diversa ratio est, quia hoc mysterium non est supra cognitionem, etiam probabilem luminis naturalis, ex eo præcisē, quod sit supernaturale, sed ex eo, quod tantæ sit excellentiæ, ut nullum habeat principium in natura suæ cognoscibilitatis, imō potiùs in contrarium maximæ sint difficultates naturaliter cognoscibiles: at verō aliqua entia supernaturalia possunt habere principia suæ cognitionis probabilis, & eas difficultates ex opposito non inducunt ex suo conceptu.

203. Difficultas 3. *Utrum saltem ex aliquo auxilio gratiæ ordinis naturalis possit haberi assensus evidens, aut saltem probabilis hujus mysterii Trinitatis? Negativē.* Ita *P. Soar. P. Vazq. P. Ruiz. P. Martinon.* & alii supra citati. Probatur primō ex illo 1. Cor. 2. 11. ibi: *Quæ Dei sunt, nemo cognovit, nisi Spiritus Dei,* ubi illuminatio Spiritus Sancti, quæ semper est gratia supernaturalis requiritur ad hujusmodi cognitionem; ergo &c.

204. Probatur secundo, quia posito hujusmodi auxilio ordinis naturalis, aut Deus concurreret ad talem cognitionem cum intellectu creato ei infundendo speciem sui propriam: aut ei proponendo aliquod medium naturale, ex quo eliceret talem cognitionem: Non primum, nulla enim datur species naturalis, & debita alicui intellectui naturali de mysterio Trinitatis, cum sit objectum supernaturale: Non secundum; tale enim medium debebat

esse aliquis effectus; nullus autem datur effectus proprius Trinitatis; siquidem Deus ut Unus, & non ut Trinus operatur *ad extra*; ergo &c.

Oppositum tenent *Scot. in 2. dist. 3. q. 9. & in 4. dist. 49. q. 11. Major in 2. dist. 3. q. 5. conclus. 5. & q. 3. prolog. Bassol. q. 1. prolog. a. 2. Ocham. q. 1. prolog. a. 5. concl. 2. 3. & 4.* & alii asserentes posse Angelo infundi species proportionatas ejus virtuti naturali intelligendi, & inservientes ad actum merē naturalem hujus mysterii, quæ quidem species solum erunt supernaturales, quatenus à Deo sunt infusæ, naturales tamen, quia ad eliciendum actum ordinis naturalis inservirent. Quoad cognitionem mediatam per alias species evidentem de hoc mysterio videntur etiam tenere *Henricus, Cajet. & Durand.* Quoad cognitionem verō probabilem, supposito auxilio ordinis naturalis, affirmat *P. Alarcon. tract. 5. d. 1. cap. 3. num. 10.* pro omnibus:

Obijcies 1. *In tali cognitione per hujusmodi speciem à Deo infusam nulla apparet repugnantia; ergo &c.* Respondeo negando antecedens: talis enim species esset, & non esset supernaturalis: esset utpotē supra exigentiam totius naturæ, seu intellectus naturalis: non esset, tum quia ita supponitur: tum quia inserviret virtuti naturali intellectus naturaliter operantis; hæc autem implicant.

Obijcies 2. *Idē non posset, prout sic attingi mysterium Trinitatis, quia cum sit objectum supernaturale, non potest de illo dari species naturalis; sed hæc potest dari de objecto supernaturali, ut patet in specie memorativa relicta ab actu supernaturali; ergo &c.* Respondeo primō cum aliquibus, actum supernaturalem nullam relinquere speciem memorativam, quod probant exemplo Visionis beatæ. Non placent, quia eadem est ratio de actibus naturalibus, atque de supernaturalibus; sed illi relinquunt species sui memorativas; ergo etiam isti. Neque obstat exemplum Visionis Beatæ; siquidem hæc, cum de se sit perpetua, & indelebilis, non curat relinquere speciem sui vicariam, & memorativam.

Respondeo secundo negando absolute minorem, & ejus probationem; species enim memorativa actus supernaturalis est etiam supernaturalis, ut tenent *P. Soar. P. Arrub. P. Turrian. P. Alarcon. & P. Tellez d. 70. sect. 5. num. 14.* Nec obstat, quod hæreticus recordetur actus fidei præteriti; siquidem talis recordatio provenit ab spectu memorativæ naturali relicta ab actu fidei, non supernaturali, sed naturali, qui simul cum supernaturali elicitur, ut multi docent.

Obijcies 3. *Trinitas non est magis supernaturalis, quàm Deus; sed Deus potest evidenter cognosci per alias species; ergo etiam Trinitas.* Respondeo primō, argumentum, si valeret, etiam probare, posse Trinitatem cognosci sine auxilio gratiæ ordinis naturalis; siquidem sic cognoscitur Deus, & ejus Omnipotētia, quod tamen repugnat. Respondeo secundo negando majorem: nam in ratione objecti magis supernaturalis est Trinitas, quàm Deus; siquidem ad cognoscendum Deum dantur media, nempe effectus naturales; non ita verō ad cognoscendam Trinitatem, ut diximus.

Instabis: *Omnipotentia, & Providentia divina possunt cognosci per effectus; sed illæ connectuntur essentialiter cum Trinitate; ergo hæc ex auxilio gratiæ ordinis naturalis poterit evidenter cognosci.* Respondeo negando consequentiam; neque enim sufficit illa connexio, ut cognita Omnipotentia

potentiâ, naturaliter possit cognosci Trinitas evidenter; siquidem illa connexio est identica, & materialis, non autem formalis; & cognitio illa Omnipotentia est naturalis, & imperfecta, & quoad an est, neque est illi adæquata in ratione objecti.

211. Objicies 4. Ex D. Athan. *Orat. 2. & 3. contr. Arianos*, ubi docet, Philosophos fuisse inexcusabiles, qui nullam cognitionem huius Mysterii voluerunt admittere; sed non ita fuissent inexcusabiles, si saltem probabiliter non potuissent illud attingere; ergo &c. Respondeo Philosophos dici inexcusabiles, aut quia noluerunt admittere cognitionem Trinitatis ab Scripturis, vel traditione inculcatam: aut quia si facerent, quod in se erat, Deus illos circa tale Mysterium illustraret, ut illud agnoscerent: quo sensu sunt etiam inexcusabiles quoad alia fidei mysteria.

212. Objicies 5. Rationes, & similitudines supra adductæ, si ex auxilio speciali ordinis naturalis perfecte penetrarentur, videntur sufficere ad inducendum, saltem Angelum ad assensum probabilem huius Mysterii; ergo &c. Respondeo negando antecedens; rationes enim, & similitudines non inducunt ad cognitionem Trinitatis absque errore ex quocumque auxilio speciali ordinis naturalis; siquidem nunquam potest vincere illam difficultatem illius principii: *Quæ sunt eadem in uno tertio, &c.* Ex dictis.

213. Colliges primò, quæ hætenus dicta sunt, procedere tam de intellectu humano, quàm Angelico; siquidem etiam Angelus non potest divina cognoscere naturaliter, nisi per effectus naturales; hi autem solum ostendunt Deum ut unum, non verò ut Trinum in Personis. Secundò præcedentem doctrinam præscindere ab eo, quod sit possibilis substantia creata supernaturalis intellectiva, de quâ jam alibi in Metaphysica; nam si hæc admitatur possibilis, (quod nos cum probabiliori sententia negavimus in *Met. tract. 2. d. 5. sect. 12. à num. 425.*) jam ejus lumen intellectuale non erit naturale, sed supernaturale, respectu cuius aliquod medium supernaturale, nempe actus fidei, aut Visio Beata poterit esse medium ad cognitionem huius Mysterii.

SECTIO VIII.

Virum, suppositâ revelatione Divinâ, possit naturali lumine cognosci Mysterium Trinitatis?

214. DVERTES primò, hanc revelationem dupliciter fieri posse, aut obscure, prout fit in via; aut evidenter, prout fit in Patria. De hac posteriori nulla est quæstio; siquidem certum est in Patria revelari hoc Mysterium Beatis revelatione clarâ, & evidenti, nempe per manifestam visionem, quâ videtur Deus, sicuti est. De revelatione autem viæ obscurâ, & inevidenti procedit quæstio.

215. Advertes secundò, non procedere quæstionem de cognitione fundatâ in revelatione divinâ absque discursu, qui sit ratio assentiendi objecto revelato; talis enim cognitio est fides supernaturalis: non etiam procedere de cognitione habita ex discursu, in quo ponitur aliqua propositio revelata; talis enim cognitio est assensus Theologicus: sed solum procedere de cognitione merè naturali, quæ

tamen supponat revelationem divinam, non ut causam, sed ut removens impedienda ad hoc, ut intellectus possit invenire rationes naturales, quibus hoc Mysterium evidenter, aut saltem probabiliter demonstretur. His positis.

Difficultas 1. Utrum, suppositâ revelatione Divinâ, possit intellectus creatus naturaliter demonstrare cognitione evidenti Mysterium Trinitatis? Negative. Ita P. Soar. *hic lib. 1. cap. 12. num. 8. P. Vasq. d. 133. cap. 2. P. Valent. hic q. 6. punct. 1. P. Molin. Caiet. Bannez. Zunel. D. Bonav. in 1. diu. 3. art. 1. q. 4. Scot. quodlib. 14. Durand. q. 3. prolog. quos citat, & sequitur P. Granad. tract. 6. sect. 1. P. Arrub. d. 115. cap. 2. num. 7. P. Tanner. d. 4. quæ. dub. 2. num. 3. P. Arriaga d. 43. sect. 4. P. Becan. P. Ruiz d. 43. sect. 2. P. Alarcon. tract. 5. d. 1. cap. 4. n. 2. & alii. Probatur primò, quia seclusâ revelatione, non potest naturaliter demonstrari evidenter hoc Mysterium; siquidem nulla res naturalis ex se habet proportionem, & connexionem necessariam cum illo, ut patet ex dictis; sed revelatio illam non confert; ergo etiam, posita revelatione, non potest de illo dari demonstratio evidens naturalis.*

Probatur secundò, quia talis evidentia, aut considerari potest in eo, qui habet fidem; aut in illo, qui eam non habet, neque credit: Non primum; siquidem fides, cum sit inevidens, non inducit evidentiam in objectum, quod de se illum non habet: Non secundum, & quidem à fortiori alioqui non posset evidentia refragari, & prius assentiretur, quàm crederet; neque in eo necessaria esset pia affectio, quod est falsum; ergo &c.

Oppositum tenent Raymund. Lullus, de quo latè P. Granad. cit. Durand. in 1. dist. 2. q. 4. Richard. de S. Victor. lib. 1. de Trinit. cap. 4. & lib. 3. cap. 5. & lib. 9. cap. 1. Henricus quodlib. 8. q. 14. & quodlib. 12. q. 2. apud P. Soar. cit. pro quibus: Objicies 1. Mysterium Trinitatis non potest demonstrari impossibile, cum sit verum; verum autem non potest esse evidenter falsum; ergo potest demonstrari possibile: tum quia inter possibile, & impossibile non datur medium: tum etiam, quia ex negativa de prædicato finito, qualis est hæc: *Mysterium Trinitatis non potest demonstrari impossibile*; rectè sequitur affirmativa de prædicato infinito, qualis est hæc: *ergo potest demonstrari non impossibile*; non impossibile autem, & possibile idem sunt; ergo &c.

Respondeo concessio antecedente, negando consequentiam, & ad primam ejus probationem dicimus, inter possibile, & impossibile secundum se non dari medium; dari tamen quoad cognitionem; potest enim intellectus ex defectu mediorum negativè se habere non cognoscendo evidenter ejus possibilitatem, aut impossibilitatem. Ad secundam neganda est sequela; ergo potest demonstrari non impossibile; sequitur enim hæc: *ergo potest non demonstrari impossibile*, quæ est vera; siquidem negatio debet afficere totum prædicatum, nempe demonstrari impossibile.

Objicies 2. ex doctrina Raymundi Lullii intenditis probare evidenter, suppositâ fide, esse in Deo pluralitatem Personarum. Non est minoris actualitatis, potestatis, & nobilitatis bonitas infinita, quàm finita; sed hæc est ratio ob quam bonum finitum producat de se, & naturaliter bonum finitum; ergo etiam illa, quam Deus habet, erit ratio producendi naturaliter, & ex se bonum infinitum; sed hoc non potest esse, nisi Deus; ergo Deus naturaliter producit alium Deum, non distinctum in natura, cum sit impossibile; ergo in Per-

persona; siquidem inter producens, & productum debet dari aliqua distinctio realis.

221. Respondeo non semper ex bonitate inferri in creaturis communicationem, ita ut quo major est, eo magis se communicet producendo; siquidem substantiæ Angelicæ inter res creatas maiorem habent bonitatem; & tamen non nisi accidentia produciunt, nempe suos actus intellectus, & voluntatis, & motum. Unde ad bonitatem infinitam non requiritur, quod se naturaliter communicet producendo actu aliquo infinitum, sed quod possit se in infinitum communicare producendo in infinitum creaturas ex nihilo, in quo satis excedit bonitatem, & communicationem totius creaturæ.

222. Obijcies 3. Quod est purus actus, æternus, & infinitus, agit æternè, & infinitè, producendo aliquid æternum, & infinitum; sed Deus est purus actus, æternus, & infinitus; ergo agit producendo aliquid æternum, & infinitum, nempe Deum; non distinctam in natura; ergo in persona. Confirmatur, quia proprium Deo est operari magna; sed nihil est simpliciter magnum, nisi Deus; ergo Deus producit Deum.

223. Respondeo negando maiorem, si sermo sit de productione propria, jam enim esset potentia, & non purus actus; secus verò de productione impropria, metaphorica, & grammaticali, qualis est productio actuum intelligendi, & volendi, qui solum ratione distinguuntur à Deo, & ab ejus facultatibus quasi producuntur. Ad confirmationem dicimus, magnitudinem Dei ex eo commendari, quod ab alio produci nequeat, & omnia infra ipsum, licet magna sint, ab ipso producantur.

224. Obijcies 4. Idem est in Deo existere, & agere; sed Deus est Deus in existendo; ergo & in agendo; ergo agit, & producit Deum; alioqui non esset Deus in agendo, sicut est in existendo. Respondeo illud agere, aut dici *ad intra*, aut *ad extra*: Si primum, vera est major; falsum tamen, quod ratio naturalis cognoscat in Deo proprium, & rigorosum agere *ad intra*, cum Deum cognoscat improducendum: Si secundum, falsa est major; siquidem agere actuale *ad extra* non est ipse Deus, cum sit quid creatum identificatum cum effectu. Neque ut Deus sit Deus in agendo necesse est, quod producat alium Deum, sed quod possit ex nihilo agere quæcumque voluerit independentem à quovis alio.

225. Obijcies 5. Essentia, & Potentia Dei, cum sint infinitæ, distant infinitè à nihilo; sed non ita distarent, si de se, & naturaliter non producerent aliquid: siquidem tunc sibi annexum haberent ipsum nihil, si nihil producerent; ergo aliquid sic producunt; non finitum, cum potentia sit infinita, simplex, & indivisibilis; ergo infinitum; consequenterque Deum. Respondeo producere finitum *ad extra*; neque enim apparet cur illud, quod producit, debeat esse finitum, ex eo quod ejus potentia sit infinita, simplex, & indivisibilis in se, cum multa finita videamus producta; neque enim potentia, licet sit infinita, producit modo infinito, sed finito.

226. Obijcies 6. Nobilissimum est ens, quod, cum sit infinitum, & æternum, infinitum, & æternum facit, quàm illud, quod non facit; alioqui melior esset potentia, & privatio actus, quàm ipse actus; sed Deus est ens nobilissimum, infinitum, & æternum; ergo producit aliquid infinitum, & æternum; consequenterque Deum. Respondeo maiorem esse falsam; nam si infinitum, & æternum Deus produceret, aut esset idem Deus, qui ipse; aut alius; Non primum, id enim ratio naturalis credit im-

possibile; siquidem idem numero Deus non potest esse productus, & improductus: Non secundum; nam etiam ratio naturalis judicat id impossibile, cum unus tantum Deus demonstratur possibile.

Instabis: Quamdiu Deus infinitus non producit terminum infinitum, non videtur produxisse aliquid adæquatum suæ bonitati; ac proinde se communicasse quantum postulat; ergo &c. Respondeo eam esse Dei excellentiam, ut nihil sibi adæquatum possit producere, sed omnia ab ipso distent infinitè, & sint in infinitum producibilia.

227. Obijcies 7. ex eodem Lullio contendente demonstrare, unam Personam esse Patrem, & aliam Filium: Quod producit ab alio secundum naturæ operationem, & principalem modum, & ordinem producendi, estque in eadem natura cum producente, est Filius, & qui illum producit, est Pater; sed ita se habent in Deo producens, & productus; ergo in Deo est Pater, & Filius. Respondeo hanc non esse demonstrationem: tum quia minor non demonstratur, ut patet ex dictis: tum etiam, quia productiones divinæ debent esse per intellectum, & voluntatem, sicque ex vi productionis solum fit, ut communicentur intellectus, & amor terminis productis, non autem demonstratur evidenter, esse Filium, cui ex vi productionis communicatur solus actus intellectus, licet identitè communicentur cætera.

228. Obijcies 8. ex eodem Lullio intendente demonstrare in Deo esse tertiam Personam. In Deo debet necessariò esse amor, quo Pater, & Filius se diligant; ergo in Deo est tertia Persona, quæ sit amor; alioqui si amor in Deo non esset aliqua peculiaris persona, foret quid accidentale; cum tamen sit evidens non esse in Deo accidens. Respondeo amorem, quo Deus se diligit, esse actum essentialem indistinctum ab aliis Personis, & non esse personam formaliter loquendo, licet sit substantialis, utpotè essentialis tribus Personis.

229. Obijcies 9. Inter Patrem, & Filium debet esse summa concordia; sed hæc non reperietur, nisi amor sit Persona, in cujus productione Pater, & Filius æqualiter concordent, quantum ad omnes rationes, & dignitates; ergo &c. Respondeo primum cum *P. Sout.* negando maiorem: concordia enim propriè requirit distinctionem, non tam in personis, quàm in voluntatibus, cum sit diversorum cordium, seu voluntatum unus simul consensus; ut dicit *D. Thom. 2. 2. quæst. 29. art. 1.* cum autem in Deo unum tantum sit velle, potius in eo est unitas, quàm concordia. Patet in Christo Domino, in quo datur concordia ratione voluntatis humanæ, & divinæ; cum tamen sit unum tantum suppositum. Secundò, ad summam concordiam sufficere amorem infinitum, licet non distingueretur, nec realiter produceretur à Patre, & Filio.

230. Obijcies 10. Si in Deo ponantur tres Personæ, omnes ejus dignitates, & perfectiones habebunt suos actus intrinsecos, & perfectos secundum suas proprias rationes, sicque bonitas habebit bonificativum, bonificabile, & bonificare; magnitudo magnificativum, magnificabile, & magnificare; sicque de aliis; si autem in Deo non ponatur pluralitas, nulla dignitas, & perfectio divina habebit suum actum naturalem sibi proprium, & intrinsecum, imò omnes erunt otiosæ, & carentes naturali perfectione, & fecunditate; ergo &c.

231. Respondeo primò, Deum esse purissimum actum

actum in se ipso, nec posse habere alium actum, qui sit operatio præter intellectionem, & amorem, qui ab ipso Deo non distinguuntur, nisi tantum ratione, & quoad nos. Respondeo secundò, proportionem illam bonificativi, bonificabilis, & bonificandi, sicq; de aliis, multipliciter redolere falsitatem; nam si sensus sit intra ipsum Deum producere aliquid mediâ bonitate formaliter loquendo, est falsum, & plusquam temerarium; siquidem Processiones divinæ solum sunt per intellectum, & voluntatem. Accedit, quod bonificativum in hoc modo loquendi non potest esse alia Persona, nisi Pater, sicut bonificabile erit Filius, & bonificare Spiritus Sanctus; talis autem modus nominandi, & declarandi Personas divinas, est novus, nec legitur apud Sanctos Patres, & Doctores qui tanto studio, ac religione mysterium Trinitatis declarant, & nomina ad declarandum usurpant.

233. Hactenus Raymundus Lullius homo natione Catalaunus, qui cum juvenis mercatorem exercuisset, postea in solitudinem se recepit, ubi cum nec Latinam linguam, ne dum abstrusas scientias didicisset, patrio sermone 20. libros conscripsit, in quibus tam de divinis, quam de humanis novâ quâdam, & multis admirabili arte conscripsit, cuius tamen opera adhuc sub Iudice sunt, licet ipse, qui anno 1301. obiit, præfatam doctrinam divinitus acceptam testetur à Christo Domino, qui sub imagine Crucis affixâ ei objectus est, ut refert *Joan. Mariana lib. 15. de rebus Hispania cap. 4.* additq; authorem istum esse sine dubio laudandum, quod studio religionis Catholice propagandæ in Africam profectus sit, ubi cum prædicandi, monendi, castigandique finem non faceret, lapidibus obrutus est; & corpus ejus in Balearum majorem transfatum in maxima populorum veneratione habitum est.

234. Contrarium tamen sentiunt alii, nam in 2. part. Directorii quæstionum fidei pag. 189. dicitur, illum, qui Raymundo crucifixus apparuit, credi fuisse dæmonem, non Christum Dominum, diligentiaq; Nicolai Zymerici ex præcepto Gregor. XI. fuisse doctrinam Raymundi à 20. Theologiæ Magistris examinatum, & in ea inventos 500. errores à prædicto Gregor. XI. damnatos in bulla speciali; ex quibus 100. referuntur à Petro Episcopo Tarracoenensi in prædicto Directorio, ubi pag. 196. recensentur 12. errores Lullistarum, quorum ultimus est: quod Raymundus est in Cælis Beatus, & pro tali habendus à suis Sectatoribus, & nominandus.

235. Attamen P. Vafq. d. 133. cap. 4. ubi de censura doctrinæ Raymundi agit, dicit Romæ anno 1590. dum ipse ibi moraretur, fuisse de hac re celebrem disputationem, multaque esse inventa in defensionem Raymundi; siquidem neque Bulla illa Gregor. XI. invenitur, & nonnulli putant fuisse confictam ab Eymerico. Additque P. Vafquez non obscure ostendi à doctissimo Ludovico de Paramo Inquisitore Siciliæ, Opera Raymundi non esse prohibita, & concludit Raymundum in multis habuisse Spiritum Dei, ut ejus scripta indicant, licet aliqua ex proprio cerebro depromere potuerit, quæ etsi catholica, & vera essent, durius tamen, quam par erat ab eo dicerentur, & explicarentur. Vide P. Vafq. cit. & P. Soar.

S.

Quid autem ego sentiam, quænam fidēs adhibenda sit prædicto Nicolao Eymerici, & quâ in veneratione habendus sit prædictus

Raymundus Lullius tertii Ordinis S. Francisci Seraphici satis constabit ex Sententia definitiva, quæ in venerationem, & defensionem prædicti Raymundi prolata fuit, & ex publico Edicto, quod adversus prædictum Nicolaum evulgari iussit Joannes Aragoniæ Rex, quod quidem Edictum, & definitiva Sententia videri possunt in 4. parte Chronicæ hujus præclarissimæ & religiosissimæ, ac de Ecclesiâ emeritæ familiæ, quæ morum integritate, vitæ exemplo, & doctrinæ splendore, depravatos adjuvat, ut resipiscant, incorruptos ædificat, ut crescant, cæcos illuminat, ut videant, ibi enim lib. 4. cap. 4. ubi inter illustres sanctitatis Viros, & præclarissimos Ecclesiæ Martyres prædictum Raymundum enumerat, quæ subsequuntur apponit.

Sententia Definitiva.

Pro tanto nos Bernardus Episcopus, & Commissarius prædictus auctoritate Apostolica nobis in hac Parte commissâ, dicimus, volumus, & decernimus, & pronuntiamus, quod quicquid invenitur quomodocumq; & qualitercumq; enarratum, mandatum, comminatum, processum, factum occasione, auctoritate, seu ratione dictæ subreptitiæ, ac obreptitiæ Bullæ, & de falsitate evidenti nimis suspectæ, teneatur pro vani, cassi, irriti, & nullo, & pro infecto, seu non facti in omnibus reputetur: sicut & nos ex potestate nobis tributa superius, qua ex nostro Officio nobili utimur, & uti volumus, prædictis attentis, cassamus, irritamus, annullamus, seu ad nihilum reducimus, reducetes etiam auctoritate Apostolicâ ipsum Doctorem Raymundum Lull. & omnia dicta, scripta, & opera sua, & omnia alia ratione prædictâ quomodocumq; & qualitercumq; & per quemcumq; & contra quoscumq; & coram quibuscumque processa, & acta ita ad statum pristinum, & primum, ac si in contrarium eorum, nil unquam fuisset dictum, scriptum, vel aliâ quomodolibet enarrati. Reservantes & submittentes correctionem, determinationem, aut auctorisationem doctrinæ dicti Doctoris, Sedi Apostolicæ, cuius est de talibus cognoscere, & ordinare, sicut ipsemet Doctor, adversus Catholicos, expresse submittit. In quorum omnium, & singulorum fidem, & testimonium præmissorum presentes nostras litteras seu præsens publicum instrumentum per Notarium publicum infra scriptum fieri, & publicari mandavimus, nostrisq; sigilli appensione muniri. Datum, & actum Barcinone, sub anno à Nativitate Domini, millesimo, quadringentesimo, decimono, die vigesima quarta mensis Martii.

Edictum.

IOANNES Dei gratiâ Rex Aragonum, Valentia, Majoricarum, &c. dilectis, & fidelibus nostris, &c. Salutem, & dilectionem. Vobis notum facimus per presentes, quod nos dudum contra illum hominem pestilentem Patrem Nicolaum Eymerici, nostri, & nostrorum subditorum publicum inimicum, suis detestabilibus, & depravatis actibus exigentibus provisiones fecimus subsecuentes.

IOANNES Dei gratiâ Rex Aragonum, &c. Universis, &c. Salutem, & dilectionem. Culpæ gravibus contra nostram Regiam Majestatem, & quod multò magis nos aggravat, in divinam commissis per illum nequam hominem Patrem Nicolaum Eymerici de Ordine Predicatorum, colore Officii Inquisitionis hæretica pravitatis, cui nunc usque in Regnis, & terris nostris damnatissime præfuit, multipliciter exigentibus, quas pro nunc ex quadam urbanitatis modestia, & ne ipsius licet, pessimi verumtamen naturalis Imperii, nostri unde omnes appetimus, tam in fama, quam in moribus esse ceteris meliores, reamini infamia sigillatim in aures

peniat

veniat populorum, omittimus, eundem Patrem Nicolaum nostrae reverentiae, & honori, ac etiam fidei orthodoxae suspectum, nostrum quoque, & nostrarum gentium notorium inimicum, praesentis, & alterius nostrae sibi directae patenter litterae serie universis vobis, & singulis nuntiamus; vobis aut nostris Officialibus, & vestrum cuilibet injungentes expresse sub poena corporum & bonorum, quatenus litteram ipsam ille ex vobis cui prius praesentabitur, praesentet eidem, & ex tunc lapsa termino decem dierum a praesentatione ipsius litterae computandum, infra quem ab omnibus Regnis, & terris nostris cum exire jubemus, ubicunque infra commissis vobis districtus ipsum iniquitatis filium, immo potius venenosam viperam reperire poteritis, capiat, & sub vinculis, fidei, custodibus destinatis ad nos, ut rot malorum desinat poenas dignas, ubi autem forte in aliquâ Baroniam sit, aut fuerit receptatus; receptatores, quibus fuerint, requiratis cum publico instrumento, ut ipsum scandalosum hominem vobis reddant, vel saltem effectualiter a suis mox terminis favoribusque repellant: & si hoc facere non curaverint, quod non credimus, procedatis contra eos, & alios inobedientes sic fortiter, tam per receptiones potestatum eorum, qua pro nobis tenent in feudum, quam alias quod discant de cetero inimicos nostros persequi, non fovere. Nihilominus vos praedicti officiales praemissa faciatis in districtibus vestris voce praemoni publicari, ut singulis innotescat. Datum Valentiae sub nostro Sigillo secreto, nono die Aprilis, anno subscripto.

Rex JOANNES.

236. Difficultas 2. Utrum supposita revelatione, possit hoc mysterium probabiliter cognosci lumine naturali? Dico 1. Supposita revelatione, potest hoc mysterium lumine naturali probabiliter cognosci ex autoritate creata. Ita P. Soar. lib. 1. cap. 12. n. 7. P. Arrub. d. 115. n. 10. & alii. Probatur, quia supposito, quod quis habeat fidem huius mysterii, potest illud alteri inculcare, qui ductus autoritate dicentis illi assentiat; sed ad huiusmodi assensum solum requiritur lumen naturale; ergo &c. Confirmatur primò, quia aliqui Philosophi, quorum scripta obtestantur hoc mysterium, legentes illud in Scripturis, cognoscentesque lumine naturali non repugnare in divinis, quae aliunde in creatis non sunt admittenda, tanto mysterio fidem fecerunt; non supernaturalem; ergo naturalem. Secundò, quia haereticus negans aliqua mysteria, & credens Trinitatem, illam non credit fide divina, & supernaturali; ergo naturali, & humana.

237. Dices 1. Revelatio, aut fides non immutat principia naturalia, neque augeat eorum connexionem cum Mysterio Trinitatis; sed secluso lumine fidei, non potest lumen naturale assentiri probabiliter huic Mysterio, ut supra diximus; ergo neque sic poterit, posita revelatione, & fide. Respondeo distinguendo majorem: non augeat eorum connexionem intrinsecè, & ex parte objecti; concedo majorem: extrinsecè, & ex parte intellectus, quatenus scilicet tollit impedimentum assentiendi; nego majorem: excluso enim per fidem, aut per iudicium credibilitatis assensu contrario, manet intellectus expeditior ad assensum probabilem.

238. Dices 2. Assensus probabilis non potest contradicere alicui principio naturali evidenti; sed talis assensus contradiceret illi principio: Quae sunt eadem in uno tertio, sunt eadem inter se: quod naturaliter est evidens; ergo &c. Respondeo illud principium non esse naturaliter evidens in sensu, quo assumitur respectu intellectus habentis fidem, aut iudicium credibilitatis; siquidem aliunde jam

certus est, aut cognoscit modo speciali debere intelligi in divinis; respectu autem aliorum solum videtur evidens ex sinistra intelligentia rerum divinarum.

Inferes: Ergo etiam seclusa fide, sive revelatione, poterit haberi talis assensus, quia etiam seclusa fide, illud principium non contradicit Mysterio Trinitatis. Respondeo negando illationem; nam intelligentia principii est adeò difficilis, ut licet non sit evidens, nisi ex deceptione, nullum tamen habemus firmum principium, ut assentiamur etiam probabiliter, non procedere in divinis in eodem sensu, in quo procedit in creatis, ex quibus naturaliter fuit collectum.

Dico 2. Supposita revelatione, & fide, potest congruentia, & convenientia huius Mysterii naturalibus quibusdam rationibus verisimiliter suaderi. Ita cum D. Thom. hic q. 32. art. 1. ad 2. P. Tanner. d. 4. q. 1. dub. 2. num. 10. P. Arrub. d. 115. cap. 3. n. 10. & alii. Probatur, quia ad hoc Mysterium ita suadendum, supposita fide, dantur aliqua rationes congruentes; ergo ex illis poterit ita suaderi. Probatur antecedens: primò, quia creatura potest progenerare sibi simile in natura; ergo etiam Deus. Secundò, quia in homine est quaedam Trinitatis imago, quatenus in eo invenitur praeter intellectum, verbum conceptum, & amor procedens; ergo sic erit in Deo Pater, Verbum, & Amor. Tertiò, quia in omnibus rebus invenitur quoddam vestigium Trinitatis, ut docet D. Aug. lib. 6. de Trinit. cap. 10. In omnibus relucet potentia, sapientia, & bonitas divina. Item in omnibus cernitur unitas, species, & ordo: numerus, pondus, & mensura: esse, posse, & operari. Hinc etiam trina Philosophia rationalis, moralis, & naturalis: tres abstractiones: tres modi differendi: tres operationes intellectus: tres termini, & figurae syllogismorum: tria praecognita: tria principia naturalia: tres motus simplices: tria genera animarum: tres potentiae animae, vegetativa, sensitiva, & rationalis: tres passionis entis: & omnia constituuntur principio, medio, & fine; ergo &c.

SECTIO IX.

Utrum posita revelatione Divina, possint naturali lumine solvi argumenta facta contra hoc Mysterium?

241. DVERTES primò, praesentem quaestionem universalem esse ad omnia mysteria fidei apud D. Thom. 1. p. q. 1. art. 8. specialiter tamen tractari circa hoc Mysterium, utpote magis reconditum. Secundò, quaestionem posse esse de solubilitate evidenti, aut probabili tantum: de solubilitate signatè tantum, aut exercitè: de positiva, aut negativa. Solubilitas evidens tunc datur, quando evidens est, argumenta facta non convincere: probabilis autem, quando solum probabiliter id affirmatur. Solubilitas signatè tunc datur, quando cognosco, rationes aliquas esse solubiles: exercitè autem, quando actu illas solvo. Solubilitas positiva tunc datur, quando rationibus, aut aliunde evidentibus, aut probabilibus convinco falsitatem opponentis: negativa autem, quando per solam negationem eorum, quae opponuntur ab Adversario, susceptam propositionem defendo; dummodò apponam rationes

tiones aliquas, aut evidentes, aut probabiles, extrinsecas tamen, quibus prudenter me gerere in tali negatione ostendā. Unde solubilitas positiva potest dici intrinseca, quatenus aut ex ipsis terminis, aut ex rationibus deprehendo falsitatem propositionis: negativa autem potest dici extrinseca, quatenus cognosco falsitatem propositionis ex mediis extrinsecis. Tertiò, argumenta aut posse peccare in forma, aut in materia, & hoc vel respectu luminis naturalis, vel respectu luminis fidei. His positis.

242. Dico 1. Argumenta contra Mysterium Trinitatis (idemq; de aliis) quæ peccant contra regulas dialecticas, aut in materia contra lumen naturale, possunt naturaliter solvi evidenter, etiam in actu exercito. Hæc à nullo negari potest. Ita P. Valent. 1. p. d. 1. q. 1. punct. 5. §. 3. P. Tanner. d. 1. q. 5. dub. 5. num. 1. Probatur, quia error similium argumentorum est contra lumen naturale; ergo per lumen naturale poterit demonstrari ab illo, qui novit formam dialecticam, & materiam, in qua peccat talis argumentatio. Major difficultas est circa argumenta, quæ peccant contra lumen fidei, aut ratione formæ, aut ratione materiæ, quale est hoc: *Hæc essentia Divina est Pater: hæc essentia Divina est Filius; ergo Pater est Filius*: pro quo.

243. Dico 2. Argumenta, quæ peccant contra mysteria, quæ solo fidei lumine cognoscuntur, sunt evidenter solubilia negativè, tam signatè, quam exercitè. Ita P. Valent. P. Tanner. cit. Caiet. 1. p. q. 1. art. 8. P. Vāsq. 1. p. d. 11. Probatur, quia tunc aliquod argumentum solvitur evidenter negativè, quando respondens negat propositionem sibi adversantem, non cum evidentia falsitatis cognitæ in se, (tunc enim foret positiva,) sed cum evidentia, quod hæc, & nunc habenda sit ut falsa talis propositio; siquidem adversatur fidei, quod judicium est evidens; sic enim qui facit eleemosynam pauperi, non cognoscit evidenter esse pauperem, cum sæpè contingat talem non esse; evidenter tamen cognoscit, se hæc, & nunc prudenter facere dando eleemosynam; sed id præstat fidelis, cum propositionem sibi oppositam negat adducendo motiva extrinseca, quibus mysteria fidei sunt evidenter credibilia, & propositiones oppositæ cognoscuntur prudenter incredibiles; ergo argumenta sibi opposita evidenter solvit negativè.

244. Probatur major, quia mysteria fidei sunt evidenter credibilia evidentia negativà, & extrinsecà, quatenus scilicet adducuntur rationes extrinsecæ, quæ faciunt judicium evidens, quo quis prudenter, & rationabiliter operetur assentiendo illis mysteriis, ut ostendit P. Soar. de Fide d. 4. sect. 3. ergo evidens est propositiones oppositas prudenter negari; non quia earum falsitas sit evidens; sicut neque est evidens veritas opposita, sed quia hæc, & nunc evidens est, prudenter facere, qui tales propositiones negat, cum sint oppositæ illis, quibus assentiendo evidens est, prudenter operari: sicque evidentia non cadit immediate supra falsitatem propositionis negatæ, sed supra prudentiam, quæ negatur talis propositio.

245. Dico 3. Argumenta, quæ peccant tam in materia, quam in forma contra lumen fidei, non possunt solvi evidenter positivè lumine naturali, etiam supposita fide. Ita P. Tanner. cit. & alii. Probatur prima pars, quia tunc aliquod argumentum solvitur evidenter positivè, quando respondens adducit rationes intrinsecas evidentes, quibus facit evidentem falsitatem sibi oppositam; sed lumine na-

turali non possunt inveniri rationes intrinsecæ evidentes, quæ manifestam faciant falsitatem oppositam mysteriis sola fide creditis; alioqui hæc jam possent ratione naturali demonstrari; siquidem ratio, quæ probat falsitatem oppositam, etiam probat veritatem contrariam; ergo argumenta contra Mysterium Trinitatis non possunt solvi evidenter positivè.

Probatur secunda pars, quia in hoc: *Hæc essentia divina est Filius: hæc essentia divina est Pater; ergo Pater est Filius*: non valet consequentia, quia terminus *essentia* non rectè applicatur; siquidem applicatur ut singularis, & incommunicabilis, sic dictante lumine naturali, cum tamen sit communis, & singularis, quod sola fide cognoscitur; ergo per solam fidem potest positivè convinci falsitas illius syllogismi; posita verò fide potest talis syllogismus negari evidentia negativa, siue extrinseca. Hinc.

Dico 4. Argumenta contra Mysterium Trinitatis, licet soli luminis fidei contrarietur, possunt solvi evidenter evidentia extrinsecà, siue negativà, non solum signatè, sed etiam exercitè. Probatur, quia evidentia extrinsecà cognoscimus hanc propositionem: *Deus est Trinus, & unus*: esse, non quovis modo, sed certò, & infallibiliter credibilem supra omne creatum; ergo eadem evidentia possumus solvere argumenta facta contra talem propositionem, etiam in actu exercito; nam si exercitè cognosco hanc veritatem, etiam exercitè cognosco falsitatem ei oppositam.

Probatur antecedens, quia licet non cognoscamus evidenter positivè, & per rationes intrinsecas, illam veritatem esse revelatam, cognosco tamen evidenter, me rectè, ac prudenter facere habendo illam pro revelata propter motiva credibilitatis fidei, quæ ita sunt efficacia, ut evidens sit, me prudenter illis acquiescere; siquidem cognosco evidenter, hoc Mysterium contineri inter reliqua, quæ ab Ecclesia proponuntur. Deinde accedunt motiva credibilitatis, quæ licet non faciant evidenter verum id, quod creditur, neque evidenter falsum, quod fidei contradicit, faciunt tamen evidentem obligationem assentiendi illi mysterio sic proposito, & negandi quicquid illi contradicit; quæ quidem evidentia, ut patet, non terminatur ad connexionem terminorum, sed ad obligationem assentiendi, quæ proinde extrinseca est; ergo &c.

Oppositum tenet P. Gil. lib. 1. tract. 4. ubi plura dicit de hac re, & cap. 10. n. 10. docet non esse evidens, argumenta contra mysteria, quæ credimus, esse solubilia. Et cap. 11. n. 3. Nullo modo, inquit, est dicendum, Theologum solvere evidenter, vel scire negativè esse solubilia argumenta contra mysteria, quæ ex sola revelatione innotescunt. Verumtamen omnia, quæ adducit P. Gil. solum probant de evidentia positivà, & per rationes intrinsecas, quibus sanè non potest convinci veritas propositionis de fide, sicut neque falsitas ei opposita; alioqui jam talis veritas non foret ex fide: nihil tamen faciunt contra evidentiam negativam, & extrinsecam habitam per motiva credibilitatis nostræ fidei, quibus evidens est illa mysteria esse credibilia, & prudenter habenda pro veris, & omnia, quæ illis repugnant, prudenter reputanda falsa, & ut talia negari debere; non ex eo, quod evidenter attingatur disjunctio inter extrema, sed ex eo, quod evidenter cognoscatur, hæc, & nunc non esse prudenter acquiescendum tali propositioni

Inf. res:

250. Inferes: Ergo qui resistunt mysteriis fidei, resistunt veritati evidenti; & qui negant argumenta facta contra fidem, opponuntur falsitati evidenti. Respondeo primò concedendo totum in iis, quæ sunt evidenti lumine naturali, qualis est hæc veritas: *Deus est*. Respondeo secundò negando illuminationem in aliis mysteriis, quæ solâ fide cognoscuntur; nam ex oppositâ doctrinâ solum sequitur, resistentes Mysteriis fidei resistere prudentiæ evidenti, quæ, suppositâ fide, dicat veritatem obscuram sic & sic propositam credendam esse certò, & infallibiliter: sicque omnis, qui penetrat motiva nostræ fidei, evidenter tenet, mysteria fidei esse prudenter credibilia, & omnia illis contraria prudenter esse neganda. Unde si fidei mysteriis non acquiescunt, provenit, aut ex pravo eorum affectu, sicut in iis, qui ex malitia peccant: aut quia non perveniunt ad evidentiam credibilitatis.

251. Dices: Sequitur ex hoc, quod mysterium Trinitatis, suppositâ fide, cognoscatur evidenter naturaliter, saltem negativè; sed hoc non videtur dicendum; ergo &c. Respondeo concedendo sequelam; neque enim id est inconveniens; siquidem cognosci prout sic negativè, nihil aliud est, quam non admittere rationem aliquam positivam, quæ suppositâ fide demonstrat, hoc mysterium esse impossibile.

SECTIO X.

Utrum, & quâ ratione cognoscatur hoc Mysterium lumine supernaturali?

252. **S**UPPONO primò ut certum, Viatores lumine fidei cognoscere certò, licet obscure Mysterium Trinitatis, quod Comprehensores in Patria per visionem claram intuentur, de quo non est controversia, ut patet ex illo 1. Cor. 13. *Videmus nunc per speculum in enigmate, tunc autem facie ad faciem*. Unde controversia præsens solum est, utrum extra fidem, & Visionem beatâ, possit lumine supernaturali cognosci hoc mysterium certò, & evidenter? Quæ controversia multiplicem habet sensum, ut ex dicendis constabit.

253. Suppono secundò ex alibi dictis in *Logica* tr. 6. d. 3. a. 1. Notitiam quidditativam esse claram, & distinctam notitiam rei, ut in se est secundum omnia prædicata essentialia, quibus constituitur. Unde licet quando inquirimus: *An Deus sit?* Necessariò præsupponatur conceptus: *Quid sit?* Siquidem nemo inquit, quod ignorat, cum tamen talis conceptus sit confusus, non dicitur quidditativus, licet terminetur ad quidditatem: sicut etiam non dicitur quidditativus conceptus, qui non attingit omnia, sed aliqua prædicata essentialia; talis enim conceptus dicitur ad plurimum quidditatis, ut diximus loco proximè citato. Et ratio est, quia querenti, *quid rei sit?* Rectè respondemus definitione essentiali ipsius rei; definitio autem essentialis est conceptus distinctus explicans totam essentiam rei; ergo notitia quidditativa debet esse cognitio distincta omnium essentialium. Non tamen requiritur ad notitiam quidditativam, quod semper habeatur per propriam speciem, ut etiam diximus loco cit. siquidem cognitio, quæ ex proprietatibus infert essentiam rei, nempe ex risibili animal rationale, est quidditativa; & tamen non ha-

betur per propriam speciem.

254. Suppono tertio ex dictis etiam in *Logica* tract. 6. d. 3. a. 1. notitiam intuitivam esse cognitionem immediatam rei præsentis, ut præsens est. Unde particula *immediata* excludit, non speciem, sed medium quodvis prius cognitum, licet non incognitum; siquidem quoties notitia habetur ex medio prius cognito, jam non est intuitiva; imò etiam non omnis, quæ habetur ex medio incognito, est intuitiva; ut enim talis sit debet medium esse incognitum, non solum ut quod, sed etiam ut quo, ut patet in notitia, quæ determinat potentiam ad aliam secundam; hæc enim secunda est abstractiva, utpote quæ habetur ex medio cognito saltem ut quo. Et ratio est, quia cum cognitio intuitiva sit solius rei existentis, quando talis res cognoscitur, non in se, sed in medio, debet medium esse talis natura, ut supponat existentiam rei cognoscendæ, ut de facto supponit species; sed cognitio de se non supponit existentiam rei; ergo licet sit medium incognitum, non infertur ad notitiam intuitivam. De aliis conditionibus requisitis ad notitiam intuitivam vide loco cit.

255. Suppono quarto notitiam intuitivam non distinguì ab abstractiva ex eo solum, quod hæc non attingat existentiam objecti; siquidem cognitio causæ per effectum est abstractiva; & tamen est cognitio causæ existentis; sed solum distinguì in eo, quod abstractiva deficiat aliqua conditio ex requisitis ad notitiam intuitivam, ut patet ex dictis locis citatis. His positis.

256. Difficultas 1. Utrum mysterium Trinitatis possit cognosci lumine supernaturali immediatè in seipso aut per propriam speciem evidenter quidditativè non intuitivè? Negativè. Ita D. Thom. 1. p. q. 56. a. 3. Durand. q. 3. prolog. Capreol. in 2. d. 3. q. 2. a. 3. ad 2. P. Vasq. 1. p. d. 134. cap. 2. P. Soar. de Angel. lib. 2. cap. 17. & lib. 1. de Trinit. cap. 11. num. 16. P. Tanner. d. 2. q. 6. dub. 2. n. 16. P. Recupit. lib. 2. q. 5. P. Arrub. d. 116. cap. 1. n. 3. & alii. Probatur, quia notitia quidditativa Trinitatis prout sic habita habet omnia requisita, ut sit intuitiva; siquidem attingit objectum immediatè in se sub ratione existentiae exercitæ; cum enim hæc sit de illius essentia, debet necessariò attingi per ejus notitiam quidditativam, quæ est cognitio essentiae; ergo talis notitia quidditativa est etiam intuitiva.

257. Oppositum tenent Scot. in 2. dist. 3. q. 9. & in 4. dist. 49. q. 11. Ocham. Gabr. q. 1. prolog. Major. q. 3. Bas. sol. q. 1. a. 2. P. Mol. 1. p. q. 1. a. 2. d. 4. & q. 56. a. 3. conclus. 1. P. Sal. 1. 2. tr. 2. d. 3. sect. 7. n. 32. & d. 5. sect. 2. n. 30. Egid. Lufit. lib. 4. q. 9. a. 2. § 2. P. Granad. tom. 1. tract. 7. d. 3. num. 3. & alii. Pro quibus Argues 1. Quod non repugnat, non est Deo denegandum; sed nulla apparet repugnantia in eo, quod admittatur notitia Dei quidditativa non intuitiva, quæ non sit ex medio prius cognito; ergo &c. Respondeo negando minorem: talis enim notitia esset, & non esset intuitiva: non esset, ut supponitur: esset, quia foret immediata per se, & directè tendens in objectum existens sub ratione existentiae, quæ sunt conditiones requisitæ ad notitiam intuitivam; esse autem, & non esse intuitiva involvit contradictionem.

258. Dices: Licet talis Notitia sit immediata respectu medii creati, utpotè quæ non eliceretur ex aliquo medio creato prius cognito; non est tamen immediata respectu medii increati prius cogniti, quale est Essentia Divina, ex cujus penetratione cognoscitur existentia divina; ergo talis Notitia, cum sit mediata, non est intuitiva, sed abstrac-

tiva. Respondeo primò negando antecedens quoad secundam partem; falsò enim supponitur in argumento, existentiam divinam non esse de conceptu quidditativo essentiae; alioqui admitteremus in Deo potentialitatem ad existendum, quod jam alibi negavimus: cum igitur existentia sit de conceptu quidditativo essentiae, & hæc immediate attingatur, etiam in illa immediate attingitur ipsa existentia; alioqui essentia non attingeretur quidditative; ac proinde talis Notitia erit intuitiva.

259. Respondeo secundò, dato antecedente, negando consequentiam; neque enim ad formalem rationem notitiæ intuitivæ requiritur, quod terminetur immediate ad existentiam, ut patet in visione corporea; sed satis est, quod immediate terminetur ad objectum existens, sive sub esse existentiae, quia ratione non potest non terminari ad Deum Notitia quidditativa ipsius Dei, ut diximus. Respondeo tertio, quæstionem solum procedere de cognitione Trinitatis in se ipsa, non autem in alio, qualis foret, quæ haberetur in essentia prout distingueretur ab existentia.

260. Argues 2. Objectum cognitionis intuitivæ non solum debet esse terminativum illius se ipso, sed etiam motivum, sive concurrens ad illam; atqui Deus, quando videretur extra Visionem Beatam quidditative, licet se ipso terminaret talem cognitionem, non tamen moveret, sive concurreret effectivè ad illam; ergo talis Notitia non foret intuitiva, sed foret quidditativa; ergo possibilis est Notitia quidditativa non intuitiva Trinitatis. Respondeo negando majorem: satis enim est, quod objectum se ipso terminet Notitiam, ut hæc dicatur intuitiva, dummodò habeat, ut in præsentia haberet alias condiciones requisitas, nempe existentiam objecti, & immediationem cognitionis, licet aliunde objectum, neque mediata, neque immediate influat, seu moveat se ipso. Patet in cognitione Angelica, quæ est intuitiva respectu rerum, quas cognoscit; cum tamen ipsa non influant in sui cognitionem per species à se ipsis emissas, ut potè quas Angeli habent à Deo infusas.

261. Argues 3. Existentia rei bene potest cognosci abstractivè; siquidem ut bene probat P. Gil. 2. p. non dum excusâ tract. 2. cap. 2. quidquid attingitur ut objectum quod per notitiam intuitivam, attingi potest per abstractivam; ergo licet existentia sit de quidditate Dei, bene poterit Deus cognosci quidditative non intuitivè, sed abstractivè. Respondeo existentiam rei in actu signato posse quidem cognosci abstractivè; imò idem dicimus de existentia in actu exercito, per medium tamen prius cognitum: cum verò quæstio procedat de cognitione immediata, & quidditativa Dei, quæ necessariò debet attingere illius existentiam exercitam, ut potè quæ prout sic est de illius quidditate, implicat, quod talis cognitio sit quidditativa, & non intuitiva, quidquid in creatis contingat.

262. Argues 4. Ab actu ad potentiam bene valet argumentum; sed Angelus de facto per speciem sibi infusam cognoscit Deum quidditative abstractivè; ergo possibilis est Notitia Dei quidditativa non intuitiva. Probatur Minor, quia cognitio abstractiva non includit intuitivam, saltem quando illius principium, sive species à Deo infunditur, ut fit in Angelis: Deinde talis modus cognoscendi Deum non excedit vires naturæ; sola enim Visio intuitiva Dei illas excedit; ergo concedendum est Angelis principium ad talem cognitionem; aliquid enim majus dandum est An-

gelis, quàm hominibus.

Respondeo negando minorem: Primò, quia probabilis est sententia asserens neque de possibili admittendam esse speciem impressam Dei, ut patet ex supra dictis, tract. 1. d. 2. an. 82. licet contrarium dixerimus in Log. tract. 3. d. 3. a num. 60. Secundò, quia admissa tali specie, necessariò debet esse intuitiva; siquidem repræsentaret objectum existens, & præsens, cum utrumque sit de quidditate Dei; ac proinde talis species, & modus cognoscendi per illam excederet perfectionem Angelorum; quibus majus aliquid, quàm hominibus concedendum est, sed non ita aliquid, quod illorum naturam excedat. Neque sustineri potest, (ut supra jam diximus) quod docet Scot. in 4. diff. 49. q. 11. illam scilicet speciem fore supernaturalem, quatenus Deus illam liberè donaret; modum autem cognoscendi fore naturalem; nam si lumen Angelicum est proportionatum, etiam talis erit species, cum sit ejus complementum, consequenterque naturalis, ut dicimus de omnibus aliis speciebus Angelo infusis.

Instabis: D. August. lib. 4. de Gen. ad litter. cap. 21. tribuit omnibus Angelis ante lapsum cognitionem matutinam rerum creaturarum in Verbo; sed hujusmodi cognitio non potuit esse abliqua cognitione Dei abstractiva, habita tamen per propriam speciem; neque enim fuerunt consecuti cognitionem Dei intuitivam ante lapsum; ergo &c. Respondeo primò cum P. Martinon. d. 39. num. 16. interpretationem illam, in qua D. Aug. explicat singulos ex primis illis sex diebus per duplicem cognitionem Angelicam, matutinam scilicet, & Vespertinam, non esse literalem, nec communiter admitti, ut testatur P. Spar. lib. 1. de oper. sex dieb. cap. 11. n. 33.

Respondeo secundò, etiam admissa eà explanatione, nunquam concedendam esse Angelis ante lapsum cognitionem matutinam, ut potè quæ recurrit cum Beata, & dicitur Visio creaturarum in verbo, fuitque posterior visionem vespertinam, id est, cognitionem creaturarum in proprio genere. Neque Sanctus Doctor unquam dixit, cognitionem vespertinam relatam ad Deum fieri matutinam, sive lucescere, & manè fieri, sed per relationem talis cognitionis ad Deum, veluti per meritum, lucescere, id est, oriri manè in mente Angeli, id est, Angelum cognoscere in Verbo, & sic dicem consummari.

Urgebis: Non solum Angeli boni, sed omnes in primo instanti retulerunt in Deum suam cognitionem vespertinam; ergo omnibus luxit manè; consequenterque notitia matutina, sive hæc sit eadem cum vespertina, sive diversa. Respondeo negando consequentiam; nam illa prima relatio fuit veluti naturalis, magisque à creatore, quàm à creatura: at verò relatio facta in secundo instanti, cum fuerit plenè deliberata, & illa boni Angeli suum meritum consummaverint, fuit veluti dispositio ad cognitionem matutinam, quæ ideo solis bonis Angelis concedenda est.

Difficultas 2. Utrum Visio Beata possit esse principium incognitum determinans intellectum ad cognitionem quidditativam non intuitivam Trinitatis in proprio genere? Negative. Probatur primò, quia qualibet cognitio quidditativa Trinitatis habita per medium incognitum attingeret immediate Trinitatem sub ratione existentiae, cum hæc sit de essentia Dei; alioqui non esset quidditativa Trinitatis; sed hoc solum requiritur, & sufficit ad Notitiam intuitivam, ut hæc tenus diximus.

diximus; ergo talis erit illa habita per Visionem Beatam, tanquam per medium incognitum.

168. Probatur secundò, quia talis cognitio, quam dicunt in proprio genere, non esset naturalis; implicat enim cognitio naturalis immediatè attingens Deum quidditativè; ergo esset supernaturalis; sed non esset supernaturalis scientiæ per se infusæ; cum terminaretur immediatè ad Deum; non fidei divinæ; cum hæc sit obscura, illa autem esset clara; & deinde fides divina, saltem de potentia ordinaria non compatitur cum Visione Beata; non apparet alia, cujus rationem habeat; ergo esset quidditativa intuitiva.

169. Oppositum tenent Scot. P. Mol. & alii supra cit. num. 257. quatenus simpliciter admittunt Notitiam Dei quidditativam, & abstractivam. Pro quibus: Obijciunt. Visio Beata est immediatum principium elicitive cognitionis eorum, quæ in ipsa representantur, idque in proprio genere; sed quando quis media Visione Beata eliceret in proprio genere cognitionem Trinitatis, talis cognitio foret ex medio incognito secundum se, & foret quidditativa, utpotè representans quiddam representatur in Visione Beata; hæc autem representat quidditatem Dei; & deinde foret abstractiva, utpotè quæ non foret beatifica; ergo foret quidditativa abstractiva, sive non intuitiva.

270. Respondeo Visionem Beatam dupliciter posse esse principium ad eliciendam cognitionem in proprio genere de Trinitate; aut ut medium prius cognitum; & sic, ut infra dicemus, potest intervenire ad cognitionem quidditativam non intuitivam; aut ut medium incognitum, ut ordinariò accedit in specie naturali respectu apprehensionis, & in apprehensione respectu iudicii; & sic dicimus non posse concurrere immediatè ad cognitionem quidditativam Trinitatis, & non intuitivam ob rationes factas. Neque obstat quod cognitio illa non sit beatifica, ut supponit argumentum, ut dicamus non fore intuitivam; foret enim, & non foret beatifica; foret, quia Deum immediatè in se ipso attingeret quidditativè, sicque intuitivè, ut patet ex dictis, quod sufficit ut esset Visio Beata; non foret, quia ut supponitur, esset cognitio in proprio genere; cum autem hoc implicet, idèò dicimus implicare talem cognitionem.

271. Obijciunt. 2. Ut illa cognitio habita immediatè ex Visione Beata, ut ex medio incognito, esset intuitiva, deberet attingere immediatè existentiam Dei exercitè; sed non ita attingit; ad hoc enim debebat Deus in illam influere effectivè, cum tamen non ita influat; ergo &c. Respondeo negando minorem, ut patet ex dictis; ad cujus probationem dicimus non postulari, neque requiri talem influxum, sed sufficere, quod Deus illam terminet immediatè, ut existens; sicut diximus de cognitione Angelica n. 260.

272. Obijciunt. 3. Angeli superiores illuminant inferiores circa ea, quæ in Verbo cognoscunt, ut ait P. Scot. lib. 6. de Angel. cap. 14. num. 5. sed non id præstant per ipsam Visionem Beatam; alioqui omnia, quæ vident in Deo, aliis manifestarent; ergo per cognitiones in proprio genere elicitas immediatè ex beatifica, quæ fiat abstractiva, & non intuitiva. Respondeo dato, quod Angeli superiores illuminent prout sic inferiores, quod non negamus, solum sequi, posse Beatos ex Visione Beata elicere alias cognitiones aliarum rerum quidditativas non intuitivas; non autem quidditativam Dei immediatè cogniti, & non intuitivam; siqui-

dem talis Notitia implicat; ut diximus, utpotè quæ semper attingeret existentiam Dei, cum sit ei essentialis, & non ita sit essentialis aliis rebus earum existentia, sicque possunt attingi per cognitionem in proprio genere quidditativam non intuitivam ex Visione Beata, ut ex medio incognito sine ulla implicantia.

Difficultas 2. Utrum Mysterium Trinitatis possit cognosci quidditativè non intuitivè per speciem memorativam relictam ex Visione Beata? Negativè. Probatur, quia talis species, aut non admittitur; aut si admitteretur, foret intuitiva; ergo &c. Probatur antecedens quoad primam partem, quia species datur ad supplendum defectum actus, à quo producitur, & quem simul cum objecto representat; sed Visio Beata, cum sit naturæ suæ incorruptibilis, & perpetua, non potest deficere; ergo nunquam potest relinquere speciem sui memorativam; consequenterque hæc est impossibilis. Probatur quoad secundam partem, quia admissa tali specie, esset propria respectu Dei cogniti Visione Beata, quam simul cum ipso Deo representaret sub esse existentia, ut ipsum representabat Visio Beata, cujus esset species; ergo foret intuitiva Dei.

Oppones. 1. D. Paulus (ut est probabilis opinio) vidit Essentiam Divinam, & postea recordabatur eorum, quæ viderat, quod tamen non poterat stare absque specie memorativa relictà à tali Visione; sed hæc non erat intuitiva, ut patet; ergo abstractiva. Respondeo admissa eà sententia, (quam multi negant) non produci speciem quidditativam Dei à Visione Beata; quia impossibilis est species, quæ non sit in ordine ad potentiam illà urentem; sed intellectus D. Pauli absque lumine gloriæ non posset uti tali specie ad cognitionem Dei quidditativam eliciendam; ergo implicat omnino conservari in eo speciem quidditativam productam à tali Visione.

Instabis: D. Paulus recordabatur eorum, quæ contigerant; sed non poterat ita recordari sine specie ab aliquo producta; ergo producta ab ipsa Visione Beata. Respondeo D. Paulum ita recordari, sed confusè, & cognitione dependente à phantasia; ut accedit in illis, qui è morte surrexerunt; narrat enim, quæ in statu separationis viderant, per species tamen rerum materialium, dicentes se vidisse Juvenes pulcherrimos, ut Angelos exprimant.

Oppones. 2. De objectis materialibus intuitivè visis datur recordatio, quæ cadit immediatè supra visionem, & objectum visum, sitque intuitiva; ergo etiam dabitur recordatio de Deo intuitivè viso per Visionem Beatam; quæ cadat immediatè supra Deum, & ipsam visionem, quæ etiam sit intuitiva. Respondeo negando consequentiam; diversa ratio est, quia cum visio materialis sit defectibilis, & potentia se ipsa sit capax talis speciei, possibile est talis species, quæ immediatè cadat, & supra visionem objecti, & supra ipsum objectum, sitque illius intuitiva: at verò cum intellectus creatus absque lumine gloriæ non sit capax speciei representantis Deum, & Visio Beata non sit defectibilis, neque hæc potest producere speciem, licet intuitivam Dei, sui memorativam, neque si illam produceret, immediatè caderet supra illam, & objectum, sed supra solam visionem, mediata verò, & confusè supra Deum, qui est terminus talis actus; essetque, & non esset intuitiva Dei, quod implicat.

Difficultas 4. Utrum ex Visione Beata prius cog-

cognita possit haberi notitia evidens quidditativa non intuitiva mysterii Trinitatis? Affirmative. Probatur quia qualibet Visio beata de facto representat quidditativè hoc mysterium; ergo si perfectè per scientiam per se infusam cognoscatur, ducet in cognitionem quidditativam hujus mysterii; sed non intuitivam, ut potè ex medio prius cognito; ergo abstractivam. Dixi *Visio Beata de facto*, nam de possibili, an scilicet possibilis sit visio, quæ sit Beata, attingens Essentiam sine Personis? Diximus jam aliquid in *Logica* tr. 6. d. 3. à n. 181. Et latius diximus suo loco supra tract. 1. d. 6. à n. 30.

278. Obijcies 1. Ad cognitionem quidditativam objecti requiritur, quod habeatur per medium magis, aut saltem æquè nobile, ac ipsum objectum; sed non ita est Visio beata respectu Dei; ergo &c. Respondeo negando majorem: sufficit enim, quod ejus quidditatem clarè, & distinctè representet, ut se habet visio beata respectu Trinitatis, cujus est perfecta imago intentionalis, licet sit ignobilior.

279. Obijcies 2. Imago non potest esse medium ad cognitionem quidditativam illius, cujus est imago; alioqui imago Cæsaris posset esse medium ad illius cognitionem quidditativam; sed Visio beata est imago; ergo non potest esse medium ad cognitionem quidditativam. Respondeo majorem esse veram de imagine imperfecta & obscurâ, qualis est imago Cæsaris, quæ illius quidditatem non representat: aliter verò de imagine perfecta, & clarissimâ, qualis est Visio beata, quæ clarissimè quidditatem Dei representat.

280. Obijcies 3. Hujusmodi notitia, cum esset quidditativa Mysterii, attingeret illius existentiam, ut potè de illius essentia, quam debet attingere notitia quidditativa, ut talis sit; sed notitia attingens rem sub existentia est intuitiva, & non abstractiva; ergo &c. Respondeo ad minorem, esse intuitivam, si sit immediatè in se, & non ex medio prius cognito, ut esset hæc de qua est questio.

281. Obijcies 4. Hujusmodi notitia, ut supponitur, esset evidens; sed claritas hujus mysterii habita per notitiam abstractivam non potest esse tanta, ut extinguat difficultatem de illius impossibilitate; ergo talis notitia, aut non est evidens, si abstractiva; aut est intuitiva, si evidens. Respondeo negando minorem: nam lumen scientiæ per se infusa est adèd clarum, & perfectum, ut possit inclinare ad cognitionem claram Trinitatis representatæ in Visione beata, & extinguerè omnem formidinem de tali mysterio.

SECTIO XI.

*Utrum per medium supernaturale
evidenter cognitum haberi
possit notitia evidens
Mysterii Trinitatis?*

282. Um plura sint media supernaturalia, quæ possunt in questionem venire, pluribus resolutionibus præsens difficultas resolvenda est; ita tamen ut prius dicamus de medio Increato, qualis est Essentia Divina: postea verò de mediis creatis, quales sunt Revelatio Divina; Actus supernaturales, tam intellectus, quam voluntatis ad Trinitatem terminati; Habitus etiam supernaturales, qui Deum habent pro objecto; Unio hypostatica; Effectus, si qui effectivè à Trinitate producuntur; & Visio

beata, de quibus omnibus per sequentes Conclusiones: Sic igitur:

Conclusio 1. Ex Essentiâ Divinâ evidenter, & quidditativè cognitâ potest intellectus duci in cognitionem evidentem Trinitatis quoad *an est*; non tamen sequitur necessariò. Probatur 1. pars, quia omnis proprietas, & passio subiecti habet necessariam connexionem cum illius quidditate, live essentia; sed quæ habent necessariam connexionem in suo esse, possunt illam habere in suo cognosci; ergo cum fecunditas, & communicabilitas Essentiæ divinæ, in qua consistit mysterium Trinitatis, sit veluti passio illius, cognitâ evidenter, & quidditativè Essentiâ, benè potest ex illa cognosci ipsa fecunditas; consequenterque Mysterium Trinitatis.

Probatur 2. pars, quia licet Essentia divina sit formaliter indivisibilis, est tamen virtute divisibilis; ergo benè potest cognosci quidditativè, quin tamen cognoscantur infinitæ illius virtualitates, alioqui idem foret cognosci quidditativè, ac comprehendivè; ergo cum secundum unam virtualitatem sit radix fecunditatis, secundum aliam Omnipotentia, aliarumque perfectionum absolutarum, ex cognitione quidditativa Essentiæ non sequitur necessariò cognitio fecunditatis, neque Trinitatis.

Conclusio 2. Ex revelatione divinâ evidenter cognitâ, (quæ dicitur evidenter in attestante, daturque quando per propriam speciem cognoscitur evidenter testimonium Dei, potest evidenter cognosci mysterium Trinitatis quoad *an est*. Desumitur ex *P. Soar. d. 3. de Fide sect. 8. n. 15. ubi docet ex evidentia testimonii divini necessariò sequi evidentiam rei testificatæ*; citatque pro hac sententia *Alens. 3. p. q. 67. memb. 68. a. 2. Scot. in 3. dist. 24. Gabr. ibi conclus. 7. Cajet. 2. 2. q. 5. a. 1. P. Viss. 1. p. d. 135. cap. 3. P. Valent. tom. 3. d. 1. punct. 4. §. Posit ne Fides. Ferrar. 3. contr. gent. cap. 40. figa in Trid. lib. 8. cap. 30. Zúmel. 1. p. q. 12. a. 2. d. 2. & q. 62. a. 3. desumitur etiam ex eodem *P. Soar. tom. 1. in 3. p. d. 27. sect. 5. Tertius ergo modus*, ubi tenet Animam Christi Domini cognoscendo scientiâ per se infusâ clarè, & distinctè revelationem hujus mysterii, cognoscere illud evidenter: tenet etiam hic *P. Arriaga d. 43. sect. 6. n. 21. & alii*.*

Probatur, quia veritas divina est adèd evidens, ut non possit cognosci testimonium Dei evidenter, quin etiam evidenter cognoscatur divina veritas, ut docet *P. Soar. cit. de fide n. 24. ergo si quis evidenter cognoscat, Deum dixisse, se esse Trinum, & illius testimonium esse verum, evidenter cognoscat, Deum esse Trinum; siquidem ex præmissis evidenter cognitis benè sequitur conclusio evidenter cognita; maximè cum testimonium divinum habeat infallibilem connexionem cum veritate objecti testificati fundatam in veritate ipsius testimonii*.

Obijcies 1. Talis cognitio est Fidei: tum quia habet motivum proprium fidei, nempe testimonium Dei dicentis: tum etiam, quia procedit ab eodem habitu, seu lumine Fidei; neque enim apparet aliud principium, à quo procedat; sed Fidei repugnat evidentiâ; ergo &c. Respondeo negando majorem, & ejus primam probationem; motivum enim Fidei est quidem testimonium Dei dicentis, inevidenter tamen propositum, non autem evidenter cognitum, ut supponimus in præfati. Ad secundam probationem dicimus, illum assensum procedere, aut à lumine prophetico, aut ab habitu scientiæ per se infusæ, quæ sunt diversæ rationes ab habitu

habitu fidei, & non concurrunt, nisi ad actus evidentes.

288. Obijcies 2. Motivum extrinsecum non ostendit evidenter obiectum conclusionis; sed autoritas, & testimonium divinum sunt motivum extrinsecum; ergo &c. Respondeo negando majorem; nam non minus extrinsecus est effectus suae causae, & causa suo effectui, quam est revelatio mysterio revelato; & tamen ab evidenti existentia effectus cognoscitur evidenter existentia causae; & ex virtute causae cognoscitur effectus possibilis; ergo etiam ad evidentiam conclusionis sufficit motivum extrinsecum, dummodò intrinseca sit connexio medii cum conclusione, qualis datur in testimonio divino cum mysterio revelato.

289. Conclusio 3. Ex assensu Fidei supernaturalis (idem est de omnibus aliis actibus supernaturalibus terminatis ad hoc mysterium) de Trinitate, si evidenter, & quidditative cognoscatur, potest cognosci mysterium Trinitatis evidenter quoad *an est*. Ita P. Soar. tom. 1. in 3. p. d. 27. sect. 5. P. Arriaga d. 43. sect. 6. P. Alarcon. tract. 5. d. 1. cap. 5. n. 5. P. Arrub. 1. p. d. 116. cap. 3. & alii. Probatur, quia talis assensus, cum sit actus supernaturalis, ad quem Deus concurret ut causa specialis, & principalis, nequit esse falsus; alioqui Deus esset causa falsitatis; ergo si assenset dari hoc mysterium, necessarii existeret; ergo qui cognoverit evidenter, & quidditative talem actum, etiam evidenter cognosceret Trinitatem quoad *an est*; siquidem actus, cum sit respectus transcendens ad suum obiectum, nequit esse sine illo.

290. Obijcies 1. Actus Fidei est inevidens, & inevidenter attingit suum obiectum; ergo non potest etiam evidenter cognitus esse medium ad cognitionem evidentem sui obiecti. Propter hoc argumentum impugnatur Marchin. d. 26. §. Ceterum, P. Soarium, cum tamen ipse §. sequenti, jam sui immemor dicat, valde plausibilem sibi videri explicationem Theologorum dicentium, dona supernaturalia (inter quae Fidem annumerat,) nos ducere ad Deum Trinum; ac proinde ex illorum cognitione evidenter cognosci Trinitatem. Igitur ad argumentum:

291. Respondeo negando consequentiam; diversa ratio est; quia actus fidei nititur autoritate dicentis, quae cum sit medium inevidens gignit assensum obscurum: at verò actus, qui ex assensu fidei argueret existentiam obiecti illius, niteretur in connexionione essentiali, & naturali, quam quilibet actus, etiam fidei, habet cum suo proprio obiecto, quae si evidenter cognoscatur, ut supponimus cognosci, gignit notitiam evidentem sui obiecti quoad *an est*.

292. Obijcies 2. Actus supernaturales voluntatis aliquando terminantur ad obiectum, representatum quidem secundum regulas prudentiae, quod tamen tale non est à parte rei; ut patet in eo, qui dat elemosynam pauperi ficto, putato vero; exercet enim misericordiam supernaturalem; ergo ex actu supernaturali terminato ad Trinitatem cognito evidenter, & quidditative, non bene colligitur notitia evidens Trinitatis, etiam quoad *an est*. Respondeo primò, conclusionem procedere tam de actibus intellectus, quam voluntatis, qui regulantur per actus intellectus tendentes in obiectum, prout est à parte rei, qualis est Fides divina, & Visio beata; non tamen de illis, qui regulantur per actus non tendentes in obiectum, ut est in se, qualis est ille in argumento positus; nam actus voluntatis primi generis, cum tendat in obiectum, ut in

Tom. 1.

se est à parte rei; sic enim representatur ab intellectu; cognitus evidenter ducet in cognitionem evidentem obiecti; non ita tamen actus secundi generis ob contrariam rationem.

Respondeo secundò negando consequentiam; nam cum actus supernaturales sint respectus transcendentes ad suum obiectum, ad quod eorum essentia ordinatur, implicat quod talis essentia evidenter cognoscatur, & non ita evidenter cognoscatur ejus obiectum quoad *an est*. Neque obstat, quod obiectum non sit tale à parte rei; nam voluntas non fertur in obiectum, ut est à parte rei, sed ut representatur per cognitionem; sicque immediatè talis actus solum nos ducet in cognitionem obiecti representati; mediatè verò cognitione, sive apprehensivà, sive judicativà, ducet nos in cognitionem obiecti, ut est. Vide P. Ripa. lib. 3. d. 62.

294. Conclusio 4. Habitus supernaturales, sive Fidei, sive cujusvis alterius virtutis, etiam evidenter cogniti, non sunt medium, ex quo colligi possit cognitio evidens Trinitatis, etiam quoad *an est*. Probatur, quia habitus, cum dent simpliciter posse, vendicant rationem potentiae, suntque rationes quaedam universales, tendentes quidem in obiectum, non sub ratione singulari, sed specifica, & communi; sicut enim potentia intelligendi tendit in obiectum, nempe in hominem, non quia homo est, sed quia intelligibilis est; ita habitus fidei tendit in obiectum sub ratione credibilitatis ex autoritate Divinà, & non quia tale obiectum est; sed quando unum non est tendentia essentialis ad aliquam rem in particulari, licet talis sit ad rationem communem, non potest intervenire pro medio ad cognitionem evidentem rei singularis; ergo ex cognitione evidenti habitus fidei (idemque de aliis,) non bene arguitur cognitio evidens Trinitatis, aut cujusvis alterius mysterii in singulari, etiam quoad *an est*.

295. Conclusio 5. Si Personae Divinae ad sui cognitionem concurrunt, vel possunt concurrere effectivè per proprias species, tales species (idemque de Visione beata) evidenter, & quidditative cognitae possunt ducere in cognitionem evidentem Trinitatis quoad *an est*. Probatur, quia tales species sunt respectus transcendentes, & representativae hujus mysterii; ergo si illarum respectus, & representatio quidditative, & evidenter cognoscantur, ducunt in cognitionem evidentem hujus mysterii quoad *an est*.

296. Conclusio 6. Si tres Personae Divinae tres assumerent humanitates, quisquis evidenter, & quidditative cognosceret istas tres Uniones Hypostaticas, etiam evidenter cognosceret tres Divinas Personas quoad *an est*. Probatur, quia Unio, cum specificetur per extrema, non potest ejus quidditas evidenter cognosci, quin etiam evidenter cognoscantur illius extrema, saltem quoad *an est*; ergo cognitis evidenter illis diversis Unionibus cum diversà quidditate inter se distincta; essent enim inter se realiter, imò & specie, seu quasi specie distinctae; debent etiam evidenter cognosci Personae divinae, ut quidditates inter se distinctae; licet non cognoscatur esse tantum tres, neque esse identificatas cum eadem Naturâ Divinâ, ut statim dicemus. Pro sequenti tamen conclusione.

297. Advertes primò, licet in causa perfectè, & adaequatè continente effectum, possint omnes formalitates ipsius effectus quidditative cognosci, v.g. creatura in Deo; in effectu tamen imperfectiori non posse cognosci quidditative omnes formalitates

D d d

tates

tates causæ, v. g. Dei in creatura; siquidem cum medium imperfectum non contineat in se omnes formalitates termini, non potest omnes illas distinctè manifestare.

298. Advertes secundò, si una res ita habet connexionem necessariam cum entitate adæquatā alterius, ut magis determinatè, & directè aliquam ejus formalitatem respiciat, posse, comprehensivè cognita, ducere in cognitionem illius formalitatis, & non aliarum. Patet in Leone, licet enim habeat connexionem cum tota omnipotentia, si tamen comprehensivè cognoscatur, ducet in cognitionem omnipotentia: solum secundum formalitatem illius productivam, quam magis determinatè respicit, & non secundum formalitatem hominis, &c. His positis: sit:

299. Conclusio 7. Ex triplici Unione Hypostaticā ad tres Divinas Personas comprehensivè cognitā potest distinctè, & evidenter cognosci dari Patrem, Filium, & Spiritum Sanctum: Filium esse productum à Patre, & Spiritum Sanctum productum à Patre, & à Filio: non tamen non dari alias Personas præter istas: neque primam esse improductam: neque tertiam non producere: neque istas tres esse identificatas cum eadem Naturā. Probatur primò ex dictis, quia hujusmodi Uniones habent determinatam connexionem cum illis formalitatibus, quas determinatè respiciunt, non tamen cum istis, ut consideranti patebit; ergo &c.

300. Probatur secundò à simili, quia licet creaturæ dicant ordinem ad Deum, qui est Trinus, tamen cum respectu productionis creaturarum per accidens sit, quod sit Trinus, necessarium non est, quod comprehensā creaturā, in illa cognoscatur Deus esse Trinus, sed esse Omnipotens, secundum quam formalitatem solum respicitur à creatura determinatè, & directè; producit enim ut Omnipotens, & non ut Trinus; sed sicut Trinitas habet se concomitanter, & veluti per accidens ad productionem creaturæ, ita concomitanter, & veluti per accidens se habent respectu unionum improducibilis primæ Personæ, identificabilitas cum natura, sicque de aliis; ergo &c.

301. Dices: Hujusmodi Uniones solum respicerent Personas ut incommunicabiles ulteriori termino, & non sub ratione Patris, Filii, & Spiritus Sancti; ergo ex earum cognitione comprehensiva non cognosceretur evidenter dari Patrem, Filium, & Spiritum Sanctum. Respondeo negando antecedens; tales enim uniones formaliter respicerent Personam Patris sub ratione Paternitatis, & Filii Filiationis, sicque de Spiritu Sancto; siquidem per has rationes specificarentur, & ab illis sumerent suam differentiam specificam; sicque cognitio illas comprehendens, etiam ipsas Personas quæ tales attingeret.

302. Hinc colliges primò ex comprehensione harum trium Unionum ad tres Divinas Personas non posse cognosci mysterium Trinitatis quoad quidditatem adæquatam. Probatur, quia quidditas adæquata hujus mysterii non consistit in eo tantum, quod sint tres Personæ Pater, Filius, & Spiritus Sanctus, quod Filius producat à Patre, & Spiritus Sanctus ab utroque; sed etiam quod non sint plures, quàm tres, quod sint realiter distinctæ inter se, identificatæ cum eadem natura, quod prima producat, & non producat, quod secunda producat, & producat, quod tertia non producat, & producat; sed hæc omnia non cognoscuntur ex comprehensione illarum Unionum; licet enim per impossibile omnes has formalitates

non haberent, adhuc eodem modo illas Uniones terminarent; ergo &c.

Colliges secundò ex comprehensione Unionis Hypostaticæ, quæ de facto datur ad Personam Filii, posse cognosci Personam Patris, non tamen Spiritus Sancti. Probatur, quia cognosceretur Filius ut Filius; sed Filius ut Filius determinatè, & expressè dicit Patrem; & non ita expressè dicit Spiritum Sanctum, quiddid sit implicite, & secundariò; ergo ex comprehensione Unionis ad Filium potest cognosci Persona Patris, & non Spiritus Sancti.

Dices: Ex Visione beatā, quæ de facto datur cognoscitur adæquata quidditas Trinitatis; ergo etiam sic cognoscitur ex Unione Hypostatica, quæ de facto datur. Respondeo dato antecedente, negando consequentiam; diversa ratio est, quia Visio beatā, utpote actus intentionalis, repræsentat clarè & expressè omnes formalitates mysterii, sicque ex illa poterit cognosci ejus quidditas adæquata: at verò Unio, cum sit actus physicus terminatus solum ad Personam Filii secundum formalitatem Filiationis, solum illam quasi repræsentat, & in illius tantum cognitionem ducet. Confirmatur primò, quia ex triplici unione ad tres Personas non cognoscitur Trinitatis quidditas adæquata, ut diximus; ergo à fortiori non cognoscitur ex unica unione ad Personam Filii. Secundò, quia illa Visio beatā repræsentans totam Omnipotentiam, etiam si cognoscatur, non ducet in cognitionem omnium eminentiarum, cum tamen sint idem cum ipsa Omnipotentia; ergo à fortiori unio terminata ad solam Personam Filii, etiam si cognoscatur, non ducet in cognitionem aliarum Personarum, quæ realiter à Filiatione distinguuntur.

DISPUTATIO II. De Processionibus Divinis.

SECTIO I.

De existentia, & numero Processionum Divinarum ad intra.

UM ex Fide constat, ut infra dicemus, secundam, & tertiam Personam non esse improductas, necessariò fatendum est dari in Divinis emanationes, sive processionem, sive originem, sive productiones, sive actus notionales; omnia enim hæc nomina idem habent significatum, & pro eodem sæpè sumuntur; sicque eadem est doctrina de emanationibus, ac de processionibus, sicque de aliis; ideoque his nominibus promiscuè aliquando utemur. Non procedit hic quæstio de emanationibus ad extra; siquidem ex fide, & naturali ratione constat, ut alibi jam probavimus, creaturas omnes à Deo procedere per veras productiones transeuntes. Non procedit etiam de immanentibus etiam ad intra absolute; siquidem pro ut sic aliquæ sunt materiales, quales repe-